

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ (ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ)**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΗΛΕΙΑ**

Σπουδαστής: Δημήτρης Παπαδόπουλος

Εποπτεύουσα Καθηγήτρια: Μαρία Αργυροπούλου

ΠΥΡΓΟΣ - 2018

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο μύθος αποτελεί ένα οικουμενικό πεδίο μελέτης από την αρχαιότητα έως και σήμερα. Η πρόταση δημιουργίας του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας στην Ηλεία αποτελεί μια καινοτομία, για τα ελληνικά και διεθνή δεδομένα. Στόχος αυτού του μουσείου είναι να θεμελιωθεί και ερμηνευθεί ο μύθος, ως μέσο μουσειακής έκφρασης. Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας επιδιώκει να αποφύγει τη στείρα παράθεση αντικείμενων, αλλά με συνδυασμό κατάλληλων εκθεμάτων, εποπτικού υλικού και παράλληλων δράσεων στοχεύει να δίνονται οι κατάλληλες εμπειρίες μάθησης στο κοινό για το μύθο.

Μουσειακές «αναφορές» με κεντρικό θέμα τον αρχαιοελληνικό μύθο έχουν πραγματοποιηθεί μόνο σε περιοδικές εκθέσεις και σε ορισμένες περιπτώσεις χωρίς ξεκάθαρη ή αποκλειστική αναφορά στο μύθο. Το μόνο μουσείο - ύστερα από διαδικτυακή έρευνα που διεξάχθηκε - βρίσκεται στη Νότια Κορέα, στο νησί Τζέτζου, ως Museum of Greek Mythology. Δυστυχώς η λειτουργία του έχει ανασταλεί. Ένας από τους στόχους του Μουσείου Ελληνικής Μυθολογίας είναι να διαφυλάξει το μύθο στο διηνεκές.

Ο επισκέπτης του μουσείου θα γίνεται αποδέκτης πληροφοριών για το μύθο χωρίς απλώς να περιηγείται σε αίθουσες με αντικείμενα, μέσω μιας συγκεκριμένης εκθεσιακής ροής. Ο ρόλος του επισκέπτη θα είναι να αποκωδικοποιήσει το κρυμμένο νόημα της εκθεσιακής αφήγησης και μέσω ερεθισμάτων, που έχει από πρότερες εμπειρίες να βρει κοινά σημεία, ώστε να αντιληφθεί το μύθο ως φαινόμενο ιστορικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και πολιτικών αλλαγών.

Μέσω συγκεκριμένων επικοινωνιακών πολιτικών το Μουσείο Ελληνικής Μυθολογία έχει την προοπτική βιωσιμότητας και ανάπτυξης στην Ηλεία, όπου και προτείνεται να υλοποιηθεί. Σε συνδυασμό με την Αφή της Ολυμπιακής Φλόγας, τα Μουσεία Αρχαίας Ολυμπίας και Αρχαίας Ήλιδας, με μικρότερους πολιτιστικούς οργανισμούς και τα κηρυγμένα και μη Μνημεία Παγκόσμια Πολιτιστικής Κληρονομιάς από την UNESCO (Αρχαιολογικός Χώρος Ολυμπίας και Ναός Επικούρειου Απόλλωνα, κ.α.) θα απογειώσουν την Ηλεία ως προορισμό των τουριστών που επιθυμούν να συνδυάσουν την επίσκεψή τους και σε μέρη με πολιτιστική αναφορά.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία έχει διπλή πλαισίωση: την παράδοση του συγκεκριμένου μουσείου απέναντι στο μύθο, και τη λογική του μύθου που μέσα από τις πολλαπλές του αναγνώσεις μπορεί να συνδράμει στην πολυεπίπεδη ανάπτυξη της εκθεσιακής αφήγησης. Στην πρώτη ενότητα θα αναπτυχθούν οι λογικές του αρχαιοελληνικού μύθου. Θα αναδειχθεί ο συσχετισμός του με τον δημόσιο και ιδιωτικό βίο του αρχαίου Έλληνα και η συγκεκριμένη επιστημονική πορεία θα οριοθετήσει και την ερμηνευτική δυναμική της εκθεσιακής αφήγησης.

Στην δεύτερη ενότητα θα αιτιολογηθεί η επιλογή των μυθικών μοντέλων όπως του Ηρακλή, του Πέλοπα, του Διόνυσου, της Δήμητρας, του Απόλλωνα και του Αλφειού και θα προσδιοριστεί η συμβολή και η αναφορά στην περιοχή της Ηλείας.

Στην τρίτη ενότητα θα παρουσιαστούν πιθανά εκθέματα και το εποπτικό υλικό με βάση τον εννοιολογικό πυρήνα των μύθων. Παρουσιάζεται και μια ενδεικτική μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη.

Στην τέταρτη ενότητα δίνεται ένα πλαίσιο αναφοράς στις σχέσεις του προτεινόμενου μουσείου με τους υπόλοιπους πολιτιστικούς οργανισμούς και μνημεία της περιοχής μέσα από συγκεκριμένες επικοινωνιακές πολιτικές δίνοντας ιδιαίτερη προοπτική στο εγχείρημα υλοποίησης. Το πρωτότυπο και το καινοτόμο στοιχείο της ύπαρξής του θα χρησιμοποιηθεί προκειμένου να περιγραφεί η πολιτιστική ανάπτυξη που μπορεί να προκαλέσει σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Δεν προτείνεται η δημιουργία ενός ακόμα πολιτιστικού οργανισμού αλλά ενός συνδυαστικού κρίκου του πολιτισμικού παρελθόντος με το σήμερα, ενός βοηθήματος ευκολότερης ανάγνωσης της κοινωνικοπολιτικής μας ιδιαιτερότητας.

ABSTRACT

This diploma thesis has a dual frame: the tradition of the specific museum against the myth and the logic of myth that through its multiple readings can assist in the multifaceted development of the exhibition narration. The first section will develop the logic of the ancient Greek myth. His correlation with the public and private life of the ancient Greek will be revealed and the specific scientific process will also define the interpretative dynamics of the exhibition narration.

In the second section, the selection of mythical models such as Heracles, Pelopas, Dionysus, Demeter, Apollo and Alpheus will be justified and the contribution and the reference to the region of Ilia will be determined.

In the third section, possible exhibits and surveillance material will be presented based on the conceptual core of the myths. An indicative museological and museographic concept is also presented.

In the fourth section is given a frame of reference to the relations of the proposed museum with the other cultural organizations and monuments of the region through specific communication policies giving a particular perspective to the implementation project. The original and the innovative element of its existence will be used to describe the cultural development it can cause at local, regional and national level. It is not proposed to create yet another cultural organization but a link between the cultural past and today, a tool for easier reading of our sociopolitical peculiarity.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο 1. Επισκόπηση του μύθου ως πεδίο μελέτης	
1.1. Ορισμός του Μύθου	8
1.2. Η επιστημονική ενασχόληση με το Μύθο	11
1.2.1. 17 ^{ος} -18 ^{ος} αιώνας	11
1.2.2. 19 ^{ος} αιώνας	14
1.2.3. 20 ^{ος} αιώνας	17
1.3. Κοινωνικές τάσεις ως μυθικά πρότυπα	19
1.4. Αναλύσεις των δομικών χαρακτηριστικών της μυθικής αφήγησης	21
1.5. Η αναστοχαστική θεωρία μεταξύ μύθου και θρησκευτικών τελετών	23
1.6. Το σημαίνον και το σημαινόμενο του μύθου	24
1.7. Μύθος και έπος - Όμηρος η πρώτη γραπτή πηγή μυθικού έπους	25
1.8. Η προέλευση ελληνικών μύθων	27
1.9. Ο μύθος ως ιστορικό τεκμήριο	29
1.10. Ερμηνείες του μύθου κατά την κλασική εποχή	31

Κεφάλαιο 2. Μυθικά μοντέλα

2.1. Η πλοκή στο μύθο	33
2.2. Σημεία σύγκλισης μυθικών μοντέλων	35
2.2.1. Οι θεοί του Ολύμπου	35
2.2.2. Ήρωες-ηρωίδες αρχαίων ελληνικών μύθων	38
2.3. Μυθικά μοντέλα της εκθεσιακής αφήγησης	40
2.3.1 Συνοπτική περιγραφή των μύθων	40
2.3.2. Η σύνδεση των επιλεγμένων μυθικών μοντέλων με τη περιοχή της Ηλείας	55
2.3.2.1. Η Θεά Δήμητρα στην Ηλεία	55
2.3.2.2. Ο Θεός Απόλλωνας στην Ηλεία	59
2.3.2.3. Ο Θεός Διόνυσος στην Ηλεία	60
2.3.2.4. Ο Αλφειός στην Ηλεία	61
2.3.2.5. Ο Ηρακλής στην Ηλεία	62
2.3.2.6. Ο Πέλοπας στην Ηλεία	62

Κεφάλαιο 3. Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας στην Ηλεία - Μουσειολογική και Μουσειογραφική Μελέτη

3.1. Ορισμός του μουσείου	65
3.2. Σκοπός ίδρυσης του Μουσείου	65
3.3. Στόχοι του Μουσείου	67
3.4. Κτηριακή υποδομή	67
3.5. Θεματικές ενότητες του Μουσείου	68
3.5.1. Θεά Δήμητρα	69

3.5.2. Θεός Απόλλωνας	72
3.5.3. Θεός Διόνυσος	74
3.5.4. Αλφειός	77
3.5.5. Ηρακλής	79
3.5.6. Πέλοπας	81
3.6. Εκπόνηση απαιτούμενων μελετών	84
3.7. Προτεινόμενες κατόψεις χώρων	86
3.8. Μοντέλο διοίκησης Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας	89
3.9. Απαιτούμενες δαπάνες-ενδεικτικός προϋπολογισμός έργου	90

Κεφάλαιο 4. Επικοινωνιακές πολιτικές του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας

4.1. Αλληλεπίδραση με το κοινό	91
4.2. Η σύζευξη με τα μουσεία της Ηλείας	92
4.3. Η διεθνής προοπτική	93
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	94
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	95
ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	97

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η δημιουργία ενός μουσείου που η θεματική του θα αφορά στοιχεία της αρχαία ελληνικής μυθολογίας αποτελεί επιτακτική ανάγκη για το χώρο της Ηλείας αλλά για τον ευρύτερο ελληνικό χώρο. Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας προτείνεται, να δημιουργηθεί σε μέρος της Ηλείας που η πρόσβαση σε τουριστικό πληθυσμό θα είναι άμεση. Η επιλογή της συγκεκριμένης περιοχής δεν είναι τυχαία. Η Ηλεία έχει μια μακραίωνη ιστορία και συνάφεια με τη μυθολογία. Η ύπαρξη αρκετών μύθων έχει αφετηρία και την ηλειακή γη.

Παράλληλα, η ίδρυση του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας αποτελεί ένα καινοτόμο και φιλόδοξο εγχείρημα που ενέχει στοιχεία πρωτοτυπίας. Πολλά εκθέματα μουσείων αναπαριστούν σκηνές της μυθολογίας και περικλείονται στα αρχαιολογικά ή άλλα μουσεία. Η μυθολογία είναι ένα αντικείμενο μελέτης, που έχει απασχολήσει για πολλούς αιώνες τους αρχαιολόγους, ιστορικούς, μουσειολόγους και άλλους επιστήμονες.

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται έξι μυθικά μοντέλα άμεσα συσχετισμένα με την Ηλεία, τα οποία συμπληρώνουν την εκθεσιακή αφήγηση. Η Δήμητρα, ο Απόλλωνας, ο Διόνυσος, ο Αλφειός, ο Ηρακλής και ο Πέλοπας είναι πρωταγωνιστές σε αρκετές αναφορές για την θεική συμβολή, τους άθλους και τα κατορθώματά τους. Η έντονη παρουσία τους στην περιοχή αποτέλεσε κριτήριο για την επιλογή τους. Ουσιαστικά έχουμε δύο κύριες θεότητες (Δήμητρα, Απόλλωνα), μια ενδιάμεση θεότητα που βρίσκεται ανάμεσα στις κύριες και δευτερεύουσες (Διόνυσο), ένα θεοποιημένο ποταμό ως φυσικό στοιχείο (Αλφειό), τον πιο ξακουστό ήρωα της μυθολογίας (Ηρακλή) και ένα βασιλιά-ήρωα που λατρεύτηκε με τις ύψιστες τιμές (Πέλοπα). Παρουσιάζεται μια ενδεικτική μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη όπου περιλαμβάνει: προτεινόμενα εκθέματα, κατόψεις χώρων, απαιτούμενες μελέτες που πρέπει να εκπονηθούν, προϋπολογισμό, στόχους του μουσείου και συνεργασίες με άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς της περιοχής. Επιπρόσθετα σε ένα άλλο μέρος της εργασίας δίνονται οι κατευθυντήριες γραμμές για την σχέση του οργανισμού με το κοινό και την διεθνή προοπτική του.

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί ένα οδηγό για την υλοποίηση ενός τέτοιου μουσείου. Σε διεθνές επίπεδο τα μουσεία εξελίσσονται με αλματώδης ρυθμούς, στην Ελλάδα η ανάπτυξη των μουσείων κινείται με σταθερά αλλά σε καμιά περίπτωση με αργά βήματα. Για αυτό και η δημιουργία του δεν αποτελεί άλλο ένα μουσείο, αλλά ένα μουσείο όπου ο επισκέπτης θα είναι αρωγός και μέτοχος, και όχι απλός θεατής. Ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα, να συμβάλει στην πολιτική του μουσείου με τεκμηριωμένες προτάσεις και ιδέες.

Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας θα αποτελεί ένα κέντρο μελέτης της μυθολογίας ανοικτό σε όλους. Η διάχυση της πληροφορίας από το επιστημονικό προσωπικό που θα το στελεχώσει, ερχόμενο σε επαφή με το κοινό, θα αποφύγει την τάση που επικρατεί, ότι τα μουσεία είναι «απρόσωπα». Ελπίζουμε στην υλοποίηση ενός μουσείου που θα αφορά την αρχαία ελληνική μυθολογία στον τόπο μας, αφήνοντας το χρόνο να λειτουργήσει ως αρωγός στην πρότασή μας, καθώς και σαν χώρο πρόκλησης και πρόσκλησης ενδιαφέροντος.

Κεφάλαιο 1. Επισκόπηση του μύθου ως πεδίο μελέτης

1.1. Ορισμός του Μύθου

Ο όρος μύθος έχει ελληνική ρίζα. Ο ελληνικός όρος μύθος έχει μεταφερθεί σε πολλές άλλες γλώσσες: *mito* στα ιταλικά, *mythe* στα γαλλικά, *myth* στα αγγλικά, *mythos* στα γερμανικά και ούτω καθεξής (Eco, Fedriga 2018: 38-39).

Είναι ιδιαίτερα δύσκολο, να δώσουμε ένα ξεκάθαρο ορισμό για το μύθο. Αποτελεί βεβαιότητα, ότι από τη συζήτηση της σημασίας αυτής της λέξης, θα προέκυπταν αμέσως διάφορες εννοιολογικές προσεγγίσεις. Σε πρώτη φάση θα μπορούσαμε, να υποστηρίξουμε, ότι ο μύθος είναι μια παραδοσιακή ιστορία με συγκεκριμένα πρόσωπα, που τοποθετείται σε συγκεκριμένο χωροχρονικό πλαίσιο. Αυτό το πλαίσιο είναι, που διαμορφώνει την εγκυρότητά του από την παράδοση της κοινότητας.

Με τη λέξη μύθος οι Έλληνες αναφέρονταν στη «λέξη», τον «λόγο» και τη «διήγηση». Ο μύθος είναι μια περίπλοκη αφηγηματική μορφή, αλλά σε καμία περίπτωση δεν έχει μια ακριβή ποιητική μορφή. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μύθου του δίνουν αυτή τη δυναμική, αφού η πλοκή και οι χαρακτήρες, που αποδίδονται πάρα πολύ εύκολα μετουσιώνονται σε αυτό που επιθυμεί ο αφηγητής. Ανάλογα με το περιεχόμενο μπορούμε να συναντήσουμε μύθους που ερμηνεύουν φυσικά ή κοινωνικά φαινόμενα, εξηγούν τον κόσμο στο σύνολό του, αναφέρονται σε ιστορικές εκφάνσεις του ανθρώπινου είδους και κυρίως μύθους που αναφέρονται στη ζωή και τα κατορθώματα ηρώων (Eco, Fedriga 2018: 38-39).

Θα μπορούσαμε επίσης να πούμε, ότι η κυριαρχία του μύθου στη διάρκεια των αιώνων είναι η μεταβίβαση από τη μία γενιά στην άλλη. Για αυτό το λόγο, ο μύθος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την παράδοση. Ακόμα κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει, ότι ο μύθος αποτελεί ιστορικό τεκμήριο και πηγή άντλησης πληροφοριών. Όσο και αν αμφισβητείται η υπόσταση αυτών, που περιγράφονται στους μύθους, δηλαδή, αν είναι αληθινά και πραγματικά, τα ιστορικά δεδομένα είναι αρκετά, για να αντιληφθούμε τις οικονομικές, πολιτικές, θρησκευτικές και κοινωνικές αλλαγές της εποχής, που δημιουργήθηκαν.

Κάθε μεταβολή στις προαναφερόμενες αλλαγές συνεπάγεται προσαρμογή του μύθου, κάτι το οποίο αποτελεί την κινητήριο δύναμη της ύπαρξής του. Τέτοιες προσαρμογές παρατηρούνται σε πολιτισμούς με προφορική παράδοση (Detienne 2006: 36-37). Οι εναρμονίσεις αυτές παρατηρούνται και στην αρχαία ελληνική παράδοση.

Ο μύθος ασκούσε μεγάλη επιρροή στους ανθρώπους, που έρχονταν σε επαφή μαζί του. Κάποιες πτυχές του βρίσκονταν στις ψυχές των ανθρώπων. Παρατηρούσαν τρόπους συμπεριφοράς, συνήθειας, θρησκευτικά πρότυπα και πράξεις του παρελθόντος και ταυτίζονταν με τα πρόσωπα και τις καταστάσεις, που αφηγούνταν οι δημιουργοί του μύθου. Ουσιαστικά το περιεχόμενο του μύθου ασκούσε εξουσία στο ψυχικό κόσμο των ανθρώπων.

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, οι μύθοι διακρίνονται σε «μείζονες» και «ελάσσονες». Ίσως αυτή η παραδοχή είναι πρώτη ευρέως αποδεκτή διάκριση του μύθου. Οι «μείζονες» μύθοι είναι εκείνοι που αφήγηση τους γίνεται από αυτούς, που τους έχουν διαμορφώσει, δηλαδή τους ποιητές και αντιλαμβανόμαστε, ότι ο χώρος και το κοινό, που παρουσιάζονται είναι αρκετά διευρυμένοι, σε δημόσια δρώμενα, θέατρα ή θρησκευτικές τελετουργίες. Οι «ελάσσονες»

μύθοι έχουν αρκετά πιο μικρή εμβέλεια, ιδιωτική, αφού λαμβάνουν χώρα σε σπίτια και οι αφηγητές είναι οι μητέρες, οι γιαγιάδες και τροφοί (Πλάτων, Πολιτεία, 377c).

Μια πρώτη προσπάθεια για να αποκτήσει ο μύθος ιστορικά χαρακτηριστικά, έγινε από τον Εκαταίο το Μιλήσιο (περίπου 500 π.Χ.) με μοναδικό σκοπό να αποστραφεί η άποψη, ότι ο μύθος είναι αναληθές φαινόμενο. Σε αυτή την παραδοχή δεν ασκήθηκε μεγάλη λογοκρισία. Ο Εκαταίος δεν υποστήριξε την πρώιμη άποψη, ότι ο μύθος είναι ποίηση, κάτι που υποστηρίχτηκε με μεγάλο ζήλο από μερικούς ακόμα και τον 20^ο αιώνα. Σαφώς η προφορική ή γραπτή παρουσίαση ενός μυθικού αφηγήματος με προσεγμένη γλωσσική και μορφική επιδεξιότητα θεωρείτο αισθητικό δημιούργημα με ευρύτερες και ισχύουσες αξιώσεις (Graf 2015: 6).

Σε πολύ πρώιμο στάδιο οι μύθοι μπορούν να ταυτιστούν με πεζές, καθημερινές διηγήσεις, που δεν είχαν καμιά σχέση με θεσμικά πρότυπα. Ίσως η πιο εύκολη ταύτιση είναι οι «ελάσσονες» μύθοι για την ιδιωτική διασκέδαση. Βέβαια, η επίδρασή τους ήταν ομολογουμένως καθολική και αποτέλεσε την απαρχή της πολιτιστικής διείσδυσης της ύπαρξης του μύθου από την αρχαιότητα έως και τις μέρες μας.

Έχει χαρακτηριστεί δύσκολο από τους μελετητές να αντιληφθούν την ειδοποιό διαφορά μεταξύ των μυθικών και των παραδοσιακών αφηγήσεων όπως: τη σάγκα (μεσαιωνικό πεζολογικό έπος), το θρύλο, το παραμύθι και τον αλληγορικό μύθο. Ο όρος σάγκα (*Sage*) είναι σχεδόν συνώνυμος με τον όρο μύθο για ομιλητές της Γερμανικής. Για τον Γιάκοπ Γκριμ συγγραφέα του «Γερμανική Μυθολογία» χρησιμοποιεί τους δύο όρους ως συνώνυμους, αν και σε μερικές περιπτώσεις αρέσκειται, να περιορίζει τον όρο μύθος (*mythos*) για αφηγήσεις της αρχαιότητας. Σημαντικό ρόλο στην παραπάνω διάκριση έχει και το πολιτιστικό περιβάλλον, που γεννήθηκε η πλοκή της αφήγησης. Για αυτό το λόγο οι ντόπιες ιστορίες αποκαλούνται σάγκα ενώ οι ξένες μύθοι. Όμοια συμβαίνει και με το θρύλο (*legend*). Με την ευρεία έννοια ο μύθος είναι ταυτόσημος με το μύθο, αντίθετα η στενότερη έννοια, ο θρύλος μπορεί να αναφέρεται στο βίο ενός χριστιανού αγίου (Graf 2015: 7-11).

Ομολογουμένως, η πιο εύκολη διάκριση ανάμεσα στο λαϊκό παραμύθι (*märchen*) και το μύθο. Παρατηρείται, ότι μεταξύ αυτών των δύο εννοιών υπάρχει ελαστικότητα, για να μπορούν να μετεξελισσονται. Από σύγχρονους μελετητές για την αποφυγή του ορισμού έχει δημιουργηθεί η ορολογία περί μοτίβων παραμυθίων στο μύθο. Το παραμύθι δεν καθορίζεται από το χώρο και το χρόνο. Η μορφή διαμορφώνεται ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες του χώρου και του χρόνου όπου παρουσιάζεται. Ουσιαστικά ο μόνος περιορισμός είναι το κεντρικό νόημα του μύθου με αλλαγές στα πρόσωπα, στο σκηνικό, τα μέσα και η διάθεση του αφηγητή.

Ο αλληγορικός μύθος ζώων χρησιμοποιείται από Έλληνες και του είχαν αποδώσει τον όρο *αἴνος*. Η χρήση ζώων ήταν διαδεδομένη στην αρχαιότητα και λόγω της χρήσης τους σε λατρευτικά δρώμενα. Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί τους *Μύθους του Αισώπου*. Ο δε Φιλόστρατος ίσως έκανε μια εύστοχη παρατήρηση, ότι για την μορφική απλοϊκότητα τους προσδίδει τέτοιο κύρος, που τείνει να είναι το καλύτερο είδος μύθου. Αρκετές αναφορές για ζώα υπάρχουν σε μύθους όπως του Προμηθέα, του Ηρακλή και του Οδυσσέα (Φιλόστρατος, *Βίος του Απολλώνιου του Τυανέως*).

Ο κύριος στόχος των αλληγορικών μύθων είναι το ηθικό δίδαγμα. Όπως υποστήριξε *Γκότχολντ Εφραίμ Λέσσιγκ* οι αλληγορικοί μύθοι διαμορφώνονται πιο εύκολα. Τέτοιου είδους μύθους παρουσιάζονται ιδιωτικά και ανεπίσημα σε αντίθεση με τις τυπικές

μυθικές διηγήσεις. Αυτό συνέβη, όταν οι παλαιοί μύθοι έχασαν την κοινωνική λειτουργία τους και οι ερμηνευτές επιδίωκαν να εκμαιεύσουν το ηθικό δίδαγμα τους (Graf 2015: 9).

1.2. Η επιστημονική ενασχόληση με το Μύθο

1.2.1. 17^{ος}-18^{ος} αιώνας

Η ένταξη του μύθου στην ακαδημαϊκή μελέτη και στη σύγχρονη αντίληψη που έχει διαμορφωθεί, οφείλεται στον Γερμανό φιλόλογο Κρίστιαν Γκότλοπ Χάυνε. Πέρα από τη Γερμανία ο Χάυνε θεμελίωσε την έρευνα για το μύθο και σε άλλα πεδία μελέτης. Ο Χάυνε προσέγγισε το μύθο με την ιδιότητα του φιλόλογου, ως ερμηνευτής κειμένων. Για να αντιληφθεί κανείς τη δομή του μύθου στα κείμενα, έπρεπε, να δείξει ιδιαίτερη προσοχή στις πλείστες έμμεσες αναφορές που υπάρχουν στο θεματικό άξονα των κειμένων (Graf 2015: 11).

Για να εξετάσει το μύθο ο Χάυνε, προσπάθησε, να κατανοήσει την προέλευσή του τόσο γεωγραφικά, όσο και στην χρονική τοποθέτησή του. Υποστήριξε, ότι ο μύθος έκανε την εμφάνισή του κατά την προϊστορική εποχή θεωρώντας αυτή την εποχή ως την παιδική ηλικία της ανθρωπότητας. Ακόμα εξέτασε τους λόγους, για τους οποίους δημιουργήθηκε ο μύθος. Σαφώς και ο μύθος δεν γεννήθηκε τυχαία. Ο μύθος είχε την αποστολή, να δώσει απαντήσεις στο υποσυνείδητο των ανθρώπων της εποχής, δίνοντας απαντήσεις σε ανεξήγητα για εκείνους φαινόμενα και καταστάσεις.

Η μελέτη του κατέληξε σε τρεις εκδοχές (Graf 2015: 13). Ο μύθος ήταν το μόνο μέσο, για να δοθούν απαντήσεις σε φυσικά φαινόμενα. Η αστραπή, ο σεισμός, η φωτιά, η εναλλαγή μέρας και νύχτας ήταν για τους ανθρώπους σκέψεις, που τους ταλάνιζαν. Εύλογα υπήρχε το αίσθημα του φόβου και της υποψίας, ότι κάτι υπέρτατο εξουσίαζε και έλεγχε τα πάντα ακόμη και τους ίδιους. Ως πρώτη εκδοχή έχουμε τη χρήση του μύθου για να εξηγήσουμε φυσικά φαινόμενα.

Μια άλλη εκδοχή είναι η χρήση του μύθου για τη θρησκευτική έκφραση των ανθρώπων. Η θρησκεία δημιουργήθηκε ως μέσο κατευνασμού των ανησυχιών, που υπήρχαν σχετικά με ανώτερες δυνάμεις. Τα φυσικά στοιχεία λατρεύτηκαν, ως θρησκευτικά πρότυπα λόγω των ιδιαιτεροτήτων που τα συνόδευαν. Ο λίθος, τα δέντρα, τα αστέρια και άλλα άβυσχα πράγματα είχαν την πρωτοκαθεδρία για να αρχίσει ο κύκλος της θρησκευτικής παράδοσης.

Ωστόσο η ανάγκη να πιστέψουν σε κάτι πιο ισχυρό συντέλεσε στην εξύμνηση θεών και ηρώων. Κατορθώματα των πρώτων ανθρώπων κατέστησαν στο να δημιουργήσουν ένα πιο ανθρωποκεντρικό θρησκευτικό μοτίβο λατρείας. Βέβαια θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι άνθρωποι ήθελαν να η λατρεία να περικλείεται σε ποιο οικεία λατρευτικά πρότυπα. Ο άνθρωπος ως το πιο νοήμων και επικρατέστερο είδος, σίγουρα θεωρείτο ως και το κυρίαρχο ον που ελέγχει τα πάντα.

Είναι αναγκαίο να ξεκαθαρίσουμε, ότι οι πρώτες μορφές μύθου μεταβιβάστηκαν από γενιά σε γενιά με βασικές αλλαγές. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι σε αυτές τις αλλαγές συνέβαλε και η αλλαγή στην αντίληψη των πραγμάτων καθώς και, ότι οι εμπειρίες του παρελθόντος συντέλεσαν στις πολιτισμικές και κοινωνικές αλλαγές. Οι άνθρωποι είχαν γίνει πιο εξωστρεφείς, αφού είχε ξεκινήσει το εμπόριο να ανθίζει, και οι συνήθειες της κάθε περιοχής συνέθεταν στις αλλαγές των ντόπιων. Επίσης η ενασχόληση με τη λογοτεχνία και η εμφάνιση της ποίησης και της τραγωδίας άρχιζαν, να διαμορφώνουν πρότυπα από τις διηγήσεις και εξυμνήσεις προσώπων και καταστάσεων.

Ο Χάννε ορθά είχε διαπιστώσει, ότι ο μύθος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την περιοχή και το «έθνος», κάτι το οποίο είχε υποστηρίξει και ο Γκότφριντ Χέρντερ (Graf 2015: 14). Λόγω της στενής φιλίας των δύο ανδρών υπήρχαν ερεθίσματα εκατέρωθεν. Η διακριτή διαφορά της είναι η σχέση της γλώσσας με το μύθο. Ο Χάννε πίστευε, ότι η ποίηση έπεται του μύθου. Ο Χέρντερ συμπεριέλαβε τον μύθο, τη γλώσσα, την ποίηση και τη θρησκεία ως ενιαίο σύνολο. Ουσιαστικά ο μύθος είναι σύμβολο της ανθρώπινης σκέψης.

Οι προσεγγίσεις του μύθου δεν ξεκίνησαν με τους Χάννε και Χέρντερ. Μέχρι τα τέλη του 17^{ου} αιώνα ο μύθος ερμηνευόταν με αλληγορικό τρόπο, για να οριστεί το φυσικό και το ηθικό. Με την επικράτηση του Διαφωτισμού, όπου η ορθή λογική και ο εξελικτισμός ήταν οι κύριοι πυλώνες αυτού του ρεύματος, η ερμηνεία του μύθου έπρεπε να απαντήσει, αν αυτά που παρουσιάζονταν, ήταν αληθινά και υπαρκτά. Με αυτούς τους περιορισμούς στην ερμηνεία του μύθου οι μελετητές βρέθηκαν σε αδιέξοδο.

Ο Μπερνάρ ντε Φοντενέλ με το έργο «Περί προελεύσεως των μύθων» το οποίο πιθανότατα γράφτηκε το 1690 και δημοσιεύτηκε το 1724, υποστήριξε, ότι ο μύθος είναι μια ανοησία (Graf 2015: 16-18). Αυτή η παραδοχή του ότι οι μύθοι δεν ήταν τίποτα περισσότερο από αναμειγνύσεις από «χίμαιρες, όνειρα και ανοησίες». Τους χαρακτήριζε *fables* από το λατινικό *fabula*. Αρωγοί στην ερμηνεία του μύθου από τον Φοντενέλ ήταν η ιστορική προέλευση από την προϊστορική εποχή και την νοοτροπία των ανθρώπων. Για τον Φοντενέλ η θεοποίηση φυσικών στοιχείων, ενός ποταμού γινόταν λόγω της έλλειψης πρότερων εμπειριών από τους ανθρώπους. Υποστηριζόταν, ότι σε κάθε πηγή ενός ποταμού υπήρχε κάποιος που έριχνε τις υπερφυσικές ποσότητες του νερού για τους ανθρώπους. Συνεπώς δημιουργήθηκε ο θεός Ποταμός. Οι μέθοδοι ερμηνείας του Φοντενέλ χρησιμοποιούνται και από σύγχρονους ερευνητές (Eco, Fedriga 2018: 38-39).

Η προέλευση του μύθου απασχόλησε και τον Ευήμερο το Μεσσήνιο. Για τον Ευήμερο οι μυθικές αφηγήσεις ήταν ιστορικά γεγονότα. Στις αρχές της ελληνιστικής περιόδου όπου έζησε ο Ευήμερος, συνέδεσε τους θεούς του ελληνικού μύθου με τους βασιλιάδες της πρώιμης ελληνικής ιστορίας, ως θεοποιημένα ανθρώπινα όντα. Για τους ανθρώπους εκείνης της εποχής, το να ήταν κάποιος βασιλιάς θεωρούσαν, ότι είχε την υποστήριξη των θεών και το χάρισμα της εξουσίας. Έτσι δημιουργήθηκε και το κίνημα του ευημερισμού (Graf 2015: 19).

Πολλοί ερευνητές στηρίζονταν στις αρχές του ευημερισμού, αντίθετα άλλοι χρησιμοποιούσαν τις παραδοχές του Χάννε και Χέρντερ. Μεγάλη προσφορά στην μελέτη του μύθου έχει αποδώσει ο Νικολά Φρερέ (1688-1749). Από ελάχιστους μύθους κατέφερε, να εξάγει ιστορικά δεδομένα προς ανάλυση, ενώ τους υπόλοιπους μύθους τους ονομάτιζε «συγκεχυμένη συλλογή από παράδοξα και παράλογα» που η σύνθεση τους στηριζόταν στη φαντασία των ανθρώπων ως πηγή του μύθου (Graf 2015: 20). Ο Φρερέ ερχόταν σε σύγκρουση με τους ευημεριστές της εποχής του, αφού πίστευε, ότι οι μύθοι αναφέρονται σε διαδικασίες του πολιτισμού και της θρησκείας.

Σημαντική είναι και η συμβολή του Τζανμπατίστα Βικό. Ο μύθος δημιουργήθηκε για να εξηγήσει τη φύση από το φόβο, που είχε ο άνθρωπος απέναντι στο θείο (Graf 2015: 20-21). Ο άνθρωπος εκείνης της εποχής σχεδόν φοβόταν και τη σκιά του και προσπαθούσε να ερμηνεύσει τα υλικά στοιχεία γύρω του. Για το Βίκο ο μύθος πέρασε από δύο στάδια έκφρασης. Σε πρώτη φάση ο μύθος είχε μορφή μιας σιωπηλής (δηλαδή προγλωσσικής) εξήγησης των «θεϊκών στοιχείων». Υπέθεσε ότι η ελληνική λέξη μύθος είχε συγγενική ρίζα

με τη λατινική *mutus* (σιωπηλός). Σε μια δεύτερη φάση όταν ο μύθος εκφράστηκε με τη γλώσσα, και μεταμορφώθηκε ως ποιητικό μέσο έκφρασης του ανθρώπου.

Μέσα στα πολλά ενδιαφέροντα του, ο Ντέιβιντ Χιουμ, σύνδεσε το μύθο με τη θρησκεία. Μπορεί για αυτόν ο μύθος να ήταν κάτι παράλογο όμως ήταν η πρώτη στοιχειοθετημένη εμφάνιση της θρησκείας. Ο μύθος και η θρησκεία δημιουργήθηκαν από τις φοβίες του ανθρώπου για το άγνωστο αντικείμενο όπου μετασχηματίστηκε σε κάτι το οποίο μπορούσε να του αποδώσει όλες εκείνες τις απαιτούμενες δεξιότητες ώστε να μπορεί να καλύψει τους φόβους του. Γιατί και η θρησκεία έχει το αίσθημα του φόβου προς το θείο (Graf 2015: 21).

Ο Φοντενέλ, ο Φρερέ, ο Βικό και ο Χιουμ αποτέλεσαν τους προπομπούς για τους Χάυνε και Χέρντερ. Ο Χέρντερ πιθανότατα εμπνευσμένος από το Βικό, υποστήριξε ότι η πρώτη γλωσσική έκφραση του μύθου είναι η πρωτόγονη ποίηση. Μεγαλύτερη ανάλυση έκανε ο Καρλ Φίλιπ Μόριτς. Με βαθιά επιρροή από τον Γκαίτε, ο Μόριτς ισχυρίστηκε ότι ο μύθος «έχει τη φύση της τέχνης». Ο μύθος δεν είναι αισθητικό δημιούργημα με πολιτιστικές αναφορές, αλλά η απάντηση στα ερωτήματα για τη δύναμη που καθοδηγεί τον κόσμο. Ο Μόριτς δεν αναφέρει το φόβο και την έκπληξη, όπως είχε στηρίξει ο Χάυνε ότι είχαν γεννήσει το φόβο. Ο Μόριτς προχώρησε τη θεωρία του περαιτέρω από τον Χέρντερ, αφού είχε υποστηρίξει ότι ο φόβος ήταν εφελτήριο να ερμηνεύσει το περιβάλλον του. Ο Μόριτς υπέθεσε για το μύθο ότι ήταν το εργαλείο ερμηνείας των δυνάμεων που εξηγούν τα φυσικά φαινόμενα (Graf 2015: 21-22).

Οι Ρομαντικοί της Χαϊδελβέργης, ο κύκλος των αδελφών Σλέγκελ, είχαν υιοθετήσει τις απόψεις του Χέρντερ. Επίσης οι νέοι ποιητές επεδίωκαν να δημιουργήσουν ένα νέο είδος διδασχίας του μύθου, ως σύμπλεγμα θρησκείας και τέχνης. Αυτή η νέα τάση παρέκλινε από τον Χέρντερ, αφού για αυτόν ο μύθος μπορούσε να ερμηνευτεί με από κοινού με όλες τις εκφάνσεις δραστηριότητας της ανθρώπινης σκέψης. Για αυτή την καινοτομία ιδανικό πρότυπο ήταν οι ινδικοί μύθοι.

Αρκετοί εκείνη την εποχή είχαν επηρεαστεί από τη μελέτη των ινδικών μύθων. Πολλές φορές υπήρχαν διαπιστώσεις ότι αυτοί οι μύθοι ήταν πολύ ανώτεροι από τους ελληνικούς. Επιπρόσθετα υπήρχαν παραδοχές όπως αυτή του Φρήντριχ Κρώτσερ, ότι ο ινδικός μύθος και η ινδική θρησκεία προηγούνται ιστορικά του ελληνικού μύθου και της ελληνικής θρησκείας. Εύλογα με αυτή την τοποθέτησή του βρήκε αρκετούς επικριτές. Σε σύντομο χρονικό διάστημα αποδείχτηκε ότι ο ισχυρισμός του ήταν αβάσιμος και δεν είχε επιστημονικά, ερμηνευτικά και αποδεδειγμένα κριτήρια (Graf 2015: 25-26).

Αναμφίβολα ο Κρώτσερ δεν συμβάδιζε με την εποχή του. Όμως παρατήρησε ότι η ερμηνεία του μύθου είχε βρεθεί σε αδιέξοδο. Οι μυθολόγοι εξέταζαν το μύθο αλληγορικά και σύμφωνα με το ρεύμα του ευημερισμού. Μάταια προσπάθησε να συντάξει μια «γραμματική» για το μύθο ανάλογη με τη γραμματική της γλώσσας. Παρέλειψε όμως την διαπίστωση του Φρήντριχ Σλέγκελ ότι ο μύθος εκφράζεται μέσω μιας αυτοδύναμης γλώσσας. Ο μύθος και η γλώσσα αλληλοσυμπληρώνονται, αφού αποτελούν ενιαίο κώδικα μελέτης.

Η επικράτηση της «Ινδομανίας» είχε αρχίσει να φθίνει λόγω των αντιδράσεων. Από αυτές τις αντιδράσεις ο Φρήντριχ Σλέγκελ έθεσε τις βάσεις για το επιστημονικό πεδίο των «ινδοευρωπαϊκών σπουδών». Η δημιουργία αυτού του νέου επιστημονικού πεδίου αποτέλεσε να είναι μια υγιέστερη φιλολογική και ιστορική τεκμηριωμένη σύνδεση μεταξύ των ευρωπαϊκών και ινδικών μύθων.

1.2.2. 19^{ος} αιώνας

Μεγάλη συμβολή τον 19^ο αιώνα είχε ο μυθολόγος Καρλ Ότφρηντ Μύλλερ και επηρέασε την επιστημονική ερμηνεία του μύθου. Τον χαρακτηρίζουν ως τον αντικαταστάτη του Χέρντερ λόγω της ευρείας αποδοχής του. Ο Μύλλερ δεν παρακινήθηκε για να ασχοληθεί με μύθους εκτός των ελληνικών.

Ο Μύλλερ διαφύλαξε με τον καλύτερο τρόπο την παρακαταθήκη των προκατόχων. Οι προσεγγίσεις τόσο του Μύλλερ, όσο και των προκατόχων του βρίσκονταν σε ευθεία γραμμή. Ο μύθος για αυτούς ήταν η πρώιμη μορφή έκφρασης της εξελικτικής πορείας του ανθρώπινου είδους. Σε καμία περίπτωση δεν αμφισβήτησε τις ιδιαιτερότητες της κάθε εποχής (Graf 2015: 27-29). Όπως ο Χέρντερ αναγνώριζε, ότι κάθε εποχή έχει την δική της αξία και κύρος, ή όπως ισχυριζόταν ο Χάυνε, ότι ο μύθος και ποίηση έχουν διαφορετική χρονική αφητηρία, ο Μύλλερ ενστερνιζόταν αυτές τις παραδοχές. Η κύρια πηγή ερμηνείας του μύθου ήταν ο Όμηρος. Ο Μύλλερ έψαχνε το αίτιο της δημιουργίας του μύθου. Το αίτιο περιστρεφόταν στην ανθρώπινη φαντασία, το φυσικό και ιστορικό περιβάλλον του ανθρώπου το οποίο καλλιεργείται μέσα στη σφαίρα της μυθικής υπόστασης. Αναπτύχθηκε λοιπόν η σχέση της ιστορίας και του μύθου.

Οι ευημεριστές και ο Μύλλερ πίστευαν, ότι το αίτιο του μύθου πολλές φορές ανιχνεύεται στην ιστορία, αφού κάθε ιστορική περίοδος δύναται, να δημιουργεί το δικό της είδος μύθου. Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των μύθων είναι εμφανείς, αφού τόσο στα ομηρικά έπη όσο και στους μύθους των αγροτών, που το μοναδικό μέλημά τους είναι η γονιμότητα, παρατηρούνται αλλαγές, που έχουν επηρεαστεί από τις αλλαγές των κοινωνικών στρωμάτων. Είναι ξεκάθαρο, ότι ο μύθος της Δήμητρας και της Περσεφόνης, που δείχνει το κύκλο των εποχών διαδόθηκε στην προϊστορική κοινωνία, ενώ λόγω των μετεξελίξεων του κοινωνικού status κρίθηκε αναγκαίο, να εμφανιστεί και ένα ολοκληρωμένο πάνθεον από ολύμπιους θεούς υπό την πατριαρχική εξουσία του Δία. Αυτό το σύστημα θεών διαμορφώθηκε στην ομηρική κοινωνία.

Σε αυτή την εποχή, ο Μύλλερ θεμελίωσε τις μεταγενέστερες ιστορικές θεωρίες, αφού εισήγαγε τους ιστορικούς παράγοντες δημιουργίας των μύθων. Θα πρέπει, να θυμηθούμε, ότι ο Χέρντερ είχε ήδη προσπαθήσει, να συσχετίσει το μύθο με την τοπική κουλτούρα συγκεκριμένων λαών αντίθετα ο Χάυνε είχε περιοριστεί στο χώρο. Ο Μύλλερ έμπλεξε το εγκώμιο μεταξύ της ντόπιας κουλτούρας αλλά και του χώρου. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στην προοδευτική διαδικασία ενοποίησης των Ελλήνων ξεκινώντας από το γένος, τη φυλή και τέλος το έθνος. Αρωγός στην ερμηνεία του μύθου είναι η γλώσσα. Μάταια λοιπόν ο Μύλλερ επιδίωξε, να συνθέσει τις αρχές του Διαφωτισμού και του Ρομαντισμού θέλοντας να επιδιώξει, να συνθέσει μια νέα επιστημονική αντίληψη για το μύθο το 19^ο αιώνα. Η γλώσσα και ο μύθος για τον Μύλλερ αποτελούσαν αυτόνομες οντότητες. Δεν πίστευε, ότι ο μύθος μπορεί να εξουσιαστεί από τη γλώσσα (Graf 2015: 28-29).

Ιδιαίτερη συνεισφορά στην ερμηνεία του μύθου έχουμε και από τους αδερφούς Γιάκοπ και Βίλχελμ Γκριμ. Αντικείμενο μελέτης τους ήταν οι γερμανικοί μύθοι. Προσπάθησαν να στηρίξουν τις θέσεις του Χέρντερ για το μύθο, ότι δηλαδή ο μύθος κουβαλάει σημάδια του τόπου και του έθνους που δημιουργείται. Αυτή η άποψη δεν μπορούσε να στηριχτεί στους μύθους της Σκανδιναβίας. Επειδή τα γερμανικά παραμύθια και τα λαϊκά τραγούδια είχαν τέτοιες ενδείξεις, πίστευαν ότι έχουν μια μακραίωνη παράδοση. Για αυτό το λόγο τους εξισοροπούσαν με τους ελληνικούς μύθους. Από αυτές τις συσχετίσεις για την προέλευση

του μύθου δημιουργήθηκε μια πρωτομυθολογία με σκοπό τη σύνδεση της ινδοευρωπαϊκής γλώσσας με γνωστές γλώσσες (Graf 2015: 30).

Οι πιο ισχυρές θέσεις για την ινδοευρωπαϊκή πρωτομυθολογία αναπτύχθηκαν από τους Ανταλμπερτ Κουν και Φρήντριχ Μαξ Μύλλερ. Η ινδοευρωπαϊκή πρωτομυθολογία δημιουργήθηκε από την διαχωρισμό των Ινδοευρωπαίων σε φυλές και γλωσσικές ομάδες. Ισχυρό τους επιχείρημα ήταν, ότι οι μύθοι αποτυπώθηκαν τη στιγμή, που συνθέτονταν. Για αυτό και αρκετοί μύθοι ερμηνεύονταν ως αλληγορίες της φύσης. Απόδειξη σε αυτούς τους ισχυρισμούς ήταν η πιθανή προέλευση του ονόματος του Δία-Dyaus, Ζευς, Jupiter από μια ρίζα «ουράνιο φως» (Burket 1980: 166). Μέσω αυτής της παραδοχής ερμήνευαν όλους τους μύθους ως φυσικά φαινόμενα. Όσον αφορά την ερμηνεία για το Δία ο Κουν πίστευε ότι ερμήνευε τη θύελλα ενώ ο Μύλλερ τη χαραυγή. Επομένως η μυθολογική ερμηνεία επανέρχεται μέσω της αλληγορίας κάτι το οποίο είχαν κοπιάσει αρκετά ο Χάυνε και ο Χέρντερ να εξαλείψουν.

Επειδή αυτές οι αλληγορικές ερμηνείες που είχαν επανέλθει, ήταν αρκετά βεβιασμένες και όπως παρατήρησε ο Λιούις Ρίτσαρντ Φαρνέλ μετέτρεψε τους μύθους «σε μια πνευματώδη συζήτηση για τον καιρό» (Graf 2015: 31). Από αυτή την παραδοχή Γερμανοί λαογράφοι και Βρετανοί συγκριτικοί ανθρωπολόγοι στράφηκαν στην λαϊκή παράδοση. Ο Γερμανός λόγιος Γιόχαν Βίλχελμ Εμάνουελ Μάνχαρτ ήταν ένας από αυτούς. Οι μύθοι για τον Μάνχαρτ είχαν δημιουργηθεί από συνηθισμένους ανθρώπους. Στράφηκε κατευθείαν σε στοιχεία από έθιμα και τελετές και ήταν ο πρώτος, που ερμήνευσε κατά αυτόν τον τρόπο τις θρησκευτικές νοοτροπίες των Ελλήνων. Για αυτό σύνδεσε τη γεωργία με το μύθο ως το πρώτο αντικείμενο λατρείας των πρώτων ανθρώπων.

Παράλληλα στην Αγγλία είχε έρθει στο προσκήνιο πάλι η εθνοκεντρική προσέγγιση του μύθου. Για να επιβεβαιώσουν την ερμηνεία του μύθου με το έθνος ενέταξαν και τις πολιτισμικές διαφοροποιήσεις προηγμένους με τους πρωτόγονους λαούς. Εκείνη τη στιγμή οι εθνολόγοι χρησιμοποίησαν τη θεωρία της εξέλιξης ως ένα νέο ερμηνευτικό μέσο για τη μυθολογία. Υποστηρικτής αυτής της θεωρίας ήταν ο Τζέιμς Τζωρτζ Φρέιζερ.

Ο Φρέιζερ συνέθεσε ένα γενικό μοντέλο για την εξέλιξη όπου απεδείκνυε ότι ο άνθρωπος για να κατανοήσει το φυσικό περιβάλλον σε όλη τη διάρκεια της παρουσίας του στον κόσμο πέρασε από τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο ο άνθρωπος χρησιμοποιούσε τη μαγεία για να ερμηνεύσει τα φυσικά φαινόμενα. Στο δεύτερο στάδιο τα φυσικά φαινόμενα ήταν θέλημα των θεών. Έπειτα στο τρίτο στάδιο η φύση έγινε αντικείμενο μελέτης. Η εποχή της μαγείας γοήτευε τον Φρέιζερ. Σημαντικό αποτελεί το έργο *Χρυσός κλώνος* (Φρέιζερ 1990).

Συνεπώς, οι δύο επικρατέστερες θεωρίες για την ερμηνεία του μύθου το 19^ο αιώνα ήταν η θεωρία της γονιμότητας των Μάνχαρτ και Φρέιζερ και η θεωρία που ο πυρήνας του μύθου είναι η ιστορία. Την τελευταία θεωρία ιστορίας και μύθου δεν μπορούμε να την αποδώσουμε αποκλειστικά στον Καρλ Ότφρηντ Μύλλερ. Και οι δύο θεωρίες βρήκαν οπαδούς τον 20^ο αιώνα αλλά επικρατούν ακόμα και σήμερα.

Κατά τη διάρκεια όμως του 19^{ου} αιώνα αναπτύχθηκε και μια τρίτη προσέγγιση του μύθου βασισμένη στις αρχές του ρομαντισμού. Η συγκεκριμένη τάση δεν είχε ευρεία αποδοχή από στην επιστημονική κοινότητα όπως οι δύο προηγούμενες. Ο Φρήντριχ Β.Γ. Σέλλινγκ αφιέρωσε μεγάλο μέρος της ζωής στη μελέτη του μύθου (Graf 2015: 37-39). Όπως είχαν διατυπώσει ο Χάυνε και ο Χέρντερ, ότι ο μύθος είναι η πρώτη μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης του ανθρώπου τον έβρισκαν σύμφωνο. Με μετέπειτα ενασχόλησή του με τον

Χέγκελ άλλαξε τις θέσεις του και κατέληξε, ότι ο μύθος αποτελεί ιστορικό δεδομένο που μαρτυρεί την ανθρώπινη ιστορία.

1.2.3. 20^{ος} αιώνας

Αναμφίβολα η επιστημονική αναζήτηση του μύθου συνέχισε, να απασχολεί τους μελετητές που ήθελαν, να δώσουν απαντήσεις και στον 20^ο αιώνα. Οι διαμορφωμένες προσεγγίσεις αυτού του αιώνα έχουν αφετηρία προηγούμενες μορφές ερμηνείας, όπως η θεωρία της γονιμότητας και της ιστορίας του μύθου. Αυτό το οποίο τους απασχολεί, είναι η προέλευση του μύθου. Οι προσεγγίσεις αυτές θεωρούνται «νέες» επειδή το πεδίο αναζήτησης δεδομένων για την προέλευση του μύθου δεν περιορίζεται μόνο σε ελληνικές αναφορές. Ο ελληνικός μύθος δεν κατέχει τη θέση, που είχε κάποτε, αφού δεν μελετούνται μόνο από κλασικούς φιλόλογους. Μέσω της εθνολογίας και της ανθρωπολογίας έδωσαν νέα δυναμική για καινούργιες θεωρίες αφού μελετούν τους μύθους των «πρωτόγονων» πολιτισμών. Για αυτό άρχισε να επικρατεί ο λειτουργισμός (functionalism) και τα διάφορα είδη δομισμού (structuralism).

Ο Ζίγκμουντ Φρόυντ ο πατέρας της ψυχανάλυσης, ασχολήθηκε με το «οιδιπόδειο σύμπλεγμα» (Burkert 1991). Ο Φρόυντ υποστήριξε ότι τα παραμύθια, οι μύθοι, οι θρύλοι, τα αστεία και οι λαϊκές ιστορίες φέρουν ομοιότητες με τα όνειρα και ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο. Για τον μύθο του Οιδίποδα, το βασιλιά της Θήβας, που ασυνείδητα σκότωσε τον πατέρα του και παντρεύτηκε τη μητέρα του, χαρακτηρίζει αυτές τις πράξεις ως αποκυήματα των ψυχικών διεργασιών του. Τέτοιες ψυχικές διεργασίες εκδηλώνονται μόνο στα όνειρα.

Ο Καρλ Άμπραχαμ, μαθητής του Φρόυντ υποστήριξε ότι μπορεί, τα όνειρα μέσω της ανάμνησης να ενεργοποιούν καταπιεσμένες επιθυμίες. Οι μύθοι λοιπόν είναι «κομμάτια της παιδικής εσωτερικής ζωής των ανθρώπων», λόγω ότι περιέχουν «τις επιθυμίες της παιδικής εσωτερικής ηλικίας της ανθρωπότητας». Από το μύθο του Προμηθέα ο Άμπραχαμ απέδειξε ότι οι μύθοι και τα όνειρα έχουν τους ίδιους μορφολογικούς μηχανισμούς (Graf 2015: 44-46).

Η θεωρία του Άμπραχαμ ικανοποίησε τους προγενέστερους του που προσπάθησαν να συνδέσουν το μύθο με τα όνειρα δίνοντας ικανοποιητική απάντηση για αυτή τη σχέση, όμως υπήρχαν δυσκολίες ως προς τη κατανόηση της μορφής του μύθου. Για άλλη μια φορά έχουμε την επιρροή ρευμάτων και στη συγκεκριμένη περίπτωση του Διαφωτισμού, αφού η θεωρία βασίστηκε σε δύο γνώριμες παραδοχές, ότι ο μύθος ανήκει στην παιδική ηλικία της ανθρωπότητας και ότι η νοοτροπία αυτής της «παιδικής ηλικίας» τείνει να είναι όμοια με την νοοτροπία των παιδιών. Αμφότερες οι παραπάνω παραδοχές δεν βρήκαν υποστηρικτές. Με την πρώτη διαφωνούν οι σύγχρονοι ανθρωπολόγοι και η δεύτερη κρίθηκε αβάσιμη από τον Ζαν Πιαζέ. Επιπλέον σύμφωνα με τον Άμπραχαμ οι συνθήκες της ζωής του ανθρώπου πρέπει να ερμηνεύονται συνολικά λόγω των ερεθισμάτων της κοινωνίας, κάτι το οποίο είναι προβληματικό αφού δεν λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του πολιτιστικού πλαισίου που το άτομο είναι ενταγμένο.

Για το μύθο του Οιδίποδα, ο Φρόυντ σύνθεσε και μια δεύτερη άποψη προσπαθώντας να προσπεράσει τις προβληματικές ιδιαιτερότητες. Τροποποιώντας την πρώτη του παραδοχή, με αφαίρεση του ψυχαναλυτικού χαρακτήρα, δημιούργησε ένα νέο μύθο, το μύθο που εξηγεί τι έγινε μια φορά και ένα καιρό σε ένα πρωτόγονο άτακτο πλήθος πολεμιστών. Ο Γκέζα Ρόχαϊμ ανθρωπολόγος με καταβολές από τον Φρόυντ ερμήνευσε το μύθο τηρώντας τις αρχές της ψυχανάλυσης. Υποστήριξε ότι μεγάλος αριθμός μύθων προήλθε από τα όνειρα των ανθρώπων, που τα διηγήθηκαν σε άλλους (Graf 2015: 46-47).

Εκ διαμέτρου αντίθετη ήταν η μελέτη, από τον μαθητή του Φρόντ, τον Καρλ Γκούσταφ Γιουνγκ. Στα πρώτα έργα του συμφωνούσε με τον Φρόντ, αλλά αργότερα διαφώνησε, αφού διαμόρφωσε μια νέα πρωτοποριακή θεωρία. Υποστήριξε ότι βασικά συστατικό του μύθου είναι τα «αρχέτυπα». Τα «αρχέτυπα» ήταν «αρχέγονα» πρότυπα που έχουν κληρονομηθεί. Οι μύθοι, τα παραμύθια και τα όνειρα επαναλαμβάνουν όμοιες εικόνες αφού η ανθρώπινη σκέψη έχει έμφυτη την τάση να αναπαριστά συγκεκριμένα «αρχέγονα» πρότυπα, τα οποία διατηρούν τη βασική «μορφή» (Jung και Kerényi 1941).

Για τον Γιουνγκ ο καθένας μπορεί ή μάλλον έχει την ικανότητα, να συνθέσει μύθους. Αρκετά κοντά στη θεωρία του είναι και η θεωρία του Λεβί-Στρώς για το ανθρώπινο πνεύμα (*esprit humain*). Ο άνθρωπος έχει την ικανότητα να εκφράζεται με σύμβολα, αντίγραφα των οποίων είναι οι μύθοι. Οι μύθοι συντίθενται από τα αρχέτυπων που υπάρχουν μέσα μας. Είναι λοιπόν καθαρές δημιουργίες του ανθρώπου από τις εμπειρίες που έχει στη διάρκεια της ζωής του.

Για τους Σέλλινγκ, Όττο και τον Κερένυι οι μυθικοί συμβολισμοί απορρέουν από τις εσωτερικές διαδικασίες της ανθρώπινης νοημοσύνης. Μέσω αυτών των διαδικασιών οι άνθρωποι εκφράζουν την επιδιωκόμενη λατρεία προς τα θεϊκά τους πρότυπα. Επειδή αυτή η θεωρία κατά τον Γιουνγκ υπερέβαινε τα όρια της εμπειρικής γνώσης έδωσε τη δική του ερμηνεία για την προέλευση των αρχέτυπων. Τα θεώρησε ως μια «ενστικτώδη τάση» (Graf 2015: 47). Αν τα αρχέτυπα κληρονομούνταν χωρίς καμιά αλλοίωση όπως με το DNA, δεν θα έπαιζε κανένα ρόλο το πολιτιστικό υπόβαθρο και δεν θα υπήρχαν αλλαγές σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας. Για τον Γιουνγκ έπαιζε σημαντικό ρόλο η πρότερη εμπειρία και φυσικά τα ατομικά στοιχεία του δημιουργού των μύθων.

1.3. Κοινωνικές τάσεις ως μυθικά πρότυπα

Από την αρχή της ερμηνείας του μύθου είναι αποδεκτό, ότι κάποιοι μύθοι προβάλλουν κοινωνικούς θεσμούς. Αυτοί οι μύθοι λέγονταν αίτια. Οι αιτιολογικοί μύθοι δεν αποτελούν αποκλειστικά εργαλείο ερμηνείας των θρησκευτικών φαινομένων, αλλά και για οτιδήποτε άλλο. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα για μύθους που υπάρχουν ακόμα και σήμερα για ονομασίες περιοχών (Αίγυπτος, Θάσος, Θερμαϊκός κόλπος, Μακεδονία, Όλυθος), βουνών (Όλυμπος, Άθως) και ποταμών (Αλιάκμονας, Ανθεμούντας, Αξιός, Βαφύρας, Βέρης).

Μια ακραία διαπίστωση για τη θεωρία μεταξύ μύθου και τελετουργίας είναι, ότι οι αρχαίοι δημιούργησαν τους μύθους για να ερμηνεύσουν τις θρησκευτικές τελετές, που δεν μπορούσαν να κατανοήσουν. Αυτή η θεωρία είχε αναπτυχθεί από τη Σχολή του Κέμπριτζ. Ο Σερ Τζέιμς Τζωρτζ Φρέιζερ έκανε συγκρίσεις ανάμεσα στους μύθους και τις τελετουργίες. Μέσω αυτών των συγκρίσεων ανακάλυπτε την προέλευση των μύθων από τις τελετές. Η Τζέιν Έλεν Χάρισον κατάφερε, να υποστηρίξει αυτές τις θέσεις (Graf 2015: 49-51).

Η Χάρισον υποστήριξε, ότι αποκλειστική αιτία δημιουργίας μύθων ήταν τα τελετουργικά δρώμενα. Κατά την πρώτη της προσέγγιση ο μύθος ήταν μια παρεξηγημένη συζήτηση σχετικά με τις τελετές. Συνέδεσε όπως και ο Φρέιζερ τις τελετές με τη μαγεία της γονιμότητας. Αργότερα τροποποίησε τη θεωρία της έχοντας απογοητευτεί και ο Εμίλ Ντυρκέμ στηρίχτηκε στις αλλαγές της Χάρισον. Κύριο αντικείμενο μελέτης για τον Ντυρκέμ ήταν η θρησκεία, για αυτό και ανέπτυξε μια γενική θεωρία της θρησκείας. Ο Ντυρκέμ έμπλεξε το εγκώμιο μεταξύ μύθου και θρησκείας (Graf 2015: 50-51).

Κύρια σημεία της θεωρίας του Ντυρκέμ είναι: ένα άτομο που αλληλεπιδρά σε ένα οργανωμένο σύνολο, θέλοντας και μη, εμπλέκεται για να αναπτύξει με τον καλύτερο τρόπο το σύνολο στο οποίο είναι ενταγμένος, πιστεύοντας ότι για να το πετύχει, πρέπει να πιστέψει σε κάτι «ανώτερο» που θα του αποδώσει, την ευημερία που αναζητά για όλο το σύνολο. Επομένως, τα κοινωνικά δεδομένα και οι κοινωνικοί θεσμοί δραματοποιούνται ως τελετές, οι οποίες ερμηνεύονται και διευρύνονται από τους μύθους. Η πίστη του ατόμου στους θεούς τον συνδέουν στενότερα με την ομάδα. Με αυτές τις παραδοχές του Ντυρκέμ η Χάρισον ερμήνευσε το μύθο ως μια αναπαράσταση συλλογικών τελετουργιών. Ήταν η πρώτη που αναγνώρισε τη σημασία των μυθικών τελετών στην ελληνική μυθολογία και θρησκεία.

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος συντέλεσε στο να απογοητευτούν από τα δεδομένα του παρελθόντος πολλοί Ευρωπαίοι μελετητές (όπως και η Χάρισον). Για πάρα πολύ καιρό οι μυθικές τελετές παρέμειναν στον πάγκο, δεδομένου ότι οι φιλόλογοι είχαν διαφορετικές αντιλήψεις. Μετά από μισό αιώνα περίπου άρχισαν πάλι οι μελετητές να χρησιμοποιούν αυτή τη μέθοδο. Αναμφισβήτητα υπήρχαν ψεγάδια σε αυτή τη θεωρία για τη σχέση μύθου και τελετουργίας, σύμφωνα με την οποία κάθε γνωστός μύθος προήλθε από μια τελετή. Σαφώς και υπάρχουν μύθοι, που δεν συνδέονται με τελετές όπως ο μύθος του Οιδίποδα. Φαίνεται πως τα δύο φαινόμενα αναπτύσσονται μάλλον παράλληλα. Το αίτιον ξεκινά από ένα και μοναδικό σημείο, αλλά είναι φανερό, ότι εξελίσσεται σε μια αυτόνομη πορεία σύμφωνα με τους κώδικες της αφήγησης (Graf 2015: 50-51).

Η αυστηρή θεωρία σύμφωνα με την οποία κάθε μύθος πηγάζει από μια τελετουργία, εγκαταλείφθηκε. Επομένως κρίθηκε αναγκαίο να βρεθεί ένας νέος προσανατολισμός πιο ήπιος. Πρωτοπόρος σε αυτή τη διαδικασία ήταν ο Μπρονίσλαφ Μαλινόφσκι. Η μελέτη του έθεσε δύο στόχους, για να υποστηρίξει την προσέγγισή του. Πρώτον μελέτησε απευθείας τις πολιτιστικές τάσεις που επικρατούσαν σε κάθε τόπο, και δεύτερον μελέτησε τον κοινωνικό

αντίκτυπο αυτών των τάσεων. Για τον Μαλινόφσκι οι μύθοι ήταν καταστατικοί χάρτες (καταστατικοί μύθοι), ερμηνείες για τις κατά τόπους πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και με τι εμπλούτιζαν τις καθημερινές συνήθειες διαμορφώνοντας πρότυπα (Graf 2015: 52). Για το λόγο αυτό οι περισσότεροι μύθοι εμπλέκουν πρότυπα της αρχαίας ελληνικής παράδοσης, όπως και τους κανόνες του γάμου, της διανομής της γης και τις τελετουργικές διαδικασίες.

Ο Ζωρζ Ντυμεζίλ, ο θεμελιωτής της «νέας συγκριτικής μυθολογίας», ακολούθησε έναν διαφορετικό στόχο (Graf 2015: 52). Στα νεανικά του χρόνια επηρεασμένος από τον Ντυρκέμ και τη Χάρισον, ήταν και εκείνος προς την κατεύθυνση, ότι οι μύθοι και οι τελετουργίες είχαν κατά κάποιο τρόπο στενή σύνδεση μεταξύ τους. Ανασύνθεσε χαμένους ινδοευρωπαϊκούς θεσμούς έχοντας ως βάση γνωστούς μύθους και τελετές των Ελλήνων, των Περσών και των Ινδών, όπως των Κελτών και των λαών της αρχαίας Ιταλίας. Ο Ντυμεζίλ αναβίωσε το παλιό σχέδιο του Μαξ Μύλλερ και του Άνταλμπερτ Κουν. Ανέπτυξε τη θεωρία του για τάξεις που επικρατούσαν στους πρώτους Ινδοευρωπαίους. Από την κατηγοριοποίηση του προέκυψαν οι εξής τάξεις: των βασιλέων και των ιερών, των πολεμιστών, και των καλλιεργητών και των τεχνιτών.

1.4. Αναλύσεις των δομικών χαρακτηριστικών της μυθικής αφήγησης

Η ανάλυση των δομικών χαρακτηριστικών της μυθικής αφήγησης οφείλεται στον Γάλλο ανθρωπολόγο Κλωντ Λεβί-Στρως. Αυτή η τάση ονομάστηκε στρουκτουραλισμός ή δομισμός αποδιδόμενος στα ελληνικά.

Παρουσίασε το μύθο ως μέσο επικοινωνίας. Κατά τον Λεβί-Στρως ο μύθος αποτελεί ένα επικοινωνιακό σύστημα, όπως για παράδειγμα η γλώσσα. Γενικά ο πολιτισμός είναι μια σειρά διαπλεκόμενων επικοινωνιακών συστημάτων. Μελετούσε την γλώσσα και το μύθο ως ανάλογα επιστημονικά πεδία και για αυτό χρησιμοποιούσε τα εργαλεία της δομικής ανάλυσης της γλώσσας για την κατανόηση του μύθου. Εμπνεόμενος από τον γλωσσολόγο Φρεντινάν ντε Σωσσύρ διαχώριζε την «ομιλία» (parole) και τη «γλώσσα» (langue). Η «ομιλία» (parole) αναφέρεται στην τρέχουσα χρήση, η «γλώσσα» (langue) στους κανόνες που διέπουν την τρέχουσα χρήση. Μέσω αυτού του διαχωρισμού κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι όλοι οι γνωστοί μύθοι αποτελούν μια μυθική ομιλία, με τον περιορισμό, ότι αυτή η ομιλία έχει διαχρονική ιστορική ισχύ. Στόχος του ήταν να αποδομήσει τη μυθική γλώσσα, δηλαδή το σύστημα των σταθερών δομών στις οποίες στηρίζεται η μυθική ομιλία. Όπως η γλώσσα απαρτίζεται σε τελική ανάλυση από επιμέρους φωνητικά συστήματα (φωνήματα), που αυτά καθαυτά δεν έχουν νόημα μόνο όταν συνδυαστούν με άλλα φωνήματα, έτσι και ο μύθος απαρτίζεται από ανάλογα σημεία, τα μυθήματα. Το μύθημα στους άθλους του Ηρακλή δεν μπορεί να αποδώσει το νόημα του μύθου. Αποκτά νόημα μόνο σε συνδυασμό με τα άλλα μυθήματα του μύθου του Ηρακλή. Ο μύθος αναλύεται στα συστατικά του μυθήματα. Τότε αυτά τα μυθήματα αναδιατάσσονται για να αποκαλύψουν μια βαθιά δομή και την επικείμενη αποκωδικοποίηση. Η επιφανειακή δομή του μύθου, η σειρά με την οποία παρουσιάζονται τα μυθήματα στην αφήγηση, είναι αδιάφορη. Ο Λεβί-Στρως διάλεξε το μύθο του Οιδίποδα για να επεξηγήσει τη μέθοδό του (Graf 2015: 54-56).

Η περιγραφή που έδωσε στη μέθοδό του είναι η εξής: η δομή του μύθου είναι εμφανής σε διάφορα επίπεδα, ή σε διάφορους κώδικες, που μεταφέρουν το ίδιο μήνυμα. Κάποιος μπορεί να αποκρυπτογραφήσει τους κώδικες, μόνον εάν διερευνήσει από κοντά τις πραγματικές εμπειρίες των εθνολογικών πολιτισμών. Επίσης διέκρινε τέσσερις τέτοιους κώδικες: τον γεωγραφικό, τον τεχνοοικονομικό, τον κοσμολογικό και τον κοινωνιολογικό (Graf 2015: 55). Το βαθύτερο νόημα του μύθου, όπως υποστήριξε, έγκειται στη δομή του, όχι στο περιβάλλον το οποίο αναφέρεται. Συνεπώς οι δομές του μύθου αναπαριστούν τις δομές της ανθρώπινης σκέψης. Σύμφωνα με την επίσημη ορολογία, οι δομές είναι λογικές σχέσεις αντιθέσεις, αντίστροφες, παραλληλισμοί. Ειδικότερα, ο Λεβί-Στρως δίνει μεγάλη σημασία στις διπολικές αντιθέσεις, οι οποίες έχουν ισχύ όσο και στη γλώσσα των υπολογιστών ή στη «γλώσσα» της γενετικής πληροφορίας.

Εκείνο το οποίο στην αρχή ώθησε τον Λεβί-Στρως να διερευνήσει το μύθο ήταν η επιθυμία να κατανοήσει τις λειτουργίες της ανθρώπινης σκέψης. Ένα από τα κύρια αντικείμενα που μελέτησε ήταν οι σχέσεις συγγένειας. Αργότερα μετέτρεψε τη θεωρία του και υποστήριξε, ότι οι μύθοι πρέπει να αναλύονται σε δέσμες (σύνολα). Για αυτό κατάφερε να ανακαλύψει ότι χαρακτηρίζονται από παραλληλισμό, αντίθεση ή αντιστροφή. Εντόπισε δηλαδή βασικές σταθερές ή αφηρημένες σχέσεις για τα μυθικά σύμβολα οι οποίες έχουν οικουμενική αξία.

Ο Λεβί-Στρως έδειξε ότι οι μύθοι είναι δυνατόν να έχουν πλούσια δομή, αφού εκφράζονται με διάφορους κώδικες, που αναφέρονται σε εκφάνσεις της φυσικής και της κοινωνικής

πραγματικότητας. Ενώ απέδειξε, ότι κάποιος μπορεί να ανιχνεύσει τις μυθικές δομές δίνοντας την απαιτούμενη προσοχή, την αξία που έχουν τα ατομικά σύμβολα μέσα σε ένα δεδομένο πολιτισμό, ανακάλυψε διαπολιτισμικές σχέσεις ανάμεσα στα μυθικά σύμβολα. Η δομική ανάλυση είναι μια από τις πολλές μεθόδους ερμηνείας του μύθου και εφαρμόζεται και στον ελληνικό μύθο.

Ο Ζαν-Πιερ Βερνάν χρησιμοποίησε τις αρχές του στρουκτουραλισμού με μεγάλη επιτυχία και στον ελληνικό μύθο (Graf 2015: 58-59). Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, ότι οι αρχές του δομισμού υιοθετήθηκαν με λεπτό τρόπο από τον Βερνάν σε αντίθεση με τον Μαρσέλ Ντετιέν. Κύριος στόχος του Βερνάν, όπως και του Λέβι-Στρώς ήταν να αναγνωριστούν οι δομές δημιουργίας και σύνθεσης του μύθου, που ώθησαν σε αυτό το μυθικό συμβολικό σχηματισμό κατανόησης του κόσμου από τους Έλληνες. Ο δομισμός περιορίζεται μόνο στη μελέτη του μύθου αλλά και σε προσεγγίσεις αναγνώρισης. Ο Βερνάν δεν ευθεία ταύτιση με τις απόψεις του Λέβι-Στρώς περί της ανάλυσης των μυθικών ιστοριών ως τις πιο σημαντικές δομές. Εφαλτήριο της επιστημονικής του προσέγγισης είναι τα λογοτεχνικά κείμενα συνδυάζοντας τα μυθικά σύμβολα της αρχαιοελληνικής κοινωνίας.

Ο Ρώσος λαογράφος Βλαντίμιρ Προπ νωρίτερα από τον Λέβι-Στρώς είχε συνθέσει μια θεωρία δομισμού για τις παραδοσιακές αφηγήσεις. Ο Προπ για να ερμηνεύσει τα ρωσικά παραμύθια που ήταν το αντικείμενο μελέτης του ασχολήθηκε περισσότερο με την επιφανειακή τους δομή. Με την μελέτη ενός ολοκληρωμένου πακέτου παραμυθιών ανακάλυψε ότι υπάρχει μια τυπική δομή πλοκής της αφήγησης. Έχουμε δηλαδή καθορισμένες «λειτουργίες» που συνθέτουν το σενάριο. Η θεωρία αυτή που εκδόθηκε στις επικρατέστερες γλώσσες του 20^{ου} αιώνα ήταν το ερέθισμα για να επικαιροποιησει το στρουκτουραλισμό. Αυτή η προσέγγιση γέννησε δύο τρόπους με τους οποίους μπορούν να αποκωδικοποιηθούν τα παραδοσιακά παραμύθια. Η πρώτη ήταν η ευρεία ανάλυση της δομής της πλοκής και η δεύτερη να βρεθούν ανάλογα συμπλέγματα παραδοσιακών παραμυθιών σε άλλους πολιτισμούς (Graf 2015: 59-60).

Ιδιαίτερα αποδοτική ήταν η δεύτερη ανάλυση. Ο Βάλτερ Μπούρκερτ κατάφερε να αποδώσει μια γενική περιγραφή ενός πρότυπου που ακολουθούν οι ελληνικές μυθικές αφηγήσεις. Αυτά τα πρότυπα ακολουθούν τις αρχές της πειθούς με κυρίαρχο το αναλογικό συλλογισμό. Ας αναλύσουμε την πλοκή της «τραγωδίας της κόρης» η σύνδεση των πέντε λογικών επιχειρηματικών μορφών πλοκής είναι: ένα κορίτσι, στη μετάβαση από την παιδική στην εφηβική ηλικία, φεύγει από το σπίτι του (I), ζει σε μια ειδυλλιακή απομόνωση (II), αιφνιδιάζεται και μετά μένει έγκυος από ένα θεό (III), ταπεινώνεται και τιμωρείται (IV), γεννάει ένα γιο και ανακουφίζεται από τον πόνο της (V). Αντιπροσωπευτικός της ανωτέρω πλοκής είναι ο μύθος της Ιούς, της Αργίτισσας παρθένας: είναι μέσα στο ιερό της Ήρας στο Άργος (I/II), μένει έγκυος από το Δία (III), μεταμορφώνεται σε αγελάδα από την Ήρα που τη ζηλεύει και κατενθουσιασμένη με μια αλογόμυγα, περιπλανιέται σε μέρη μακρινά (IV), ώσπου ο Δίας την κάνει πάλι γυναικά, για να γεννήσει έναν γιο, τον Έπαφο (V) (Burket 1979: 5-14).

1.5. Η αναστοχαστική θεωρία μεταξύ μύθου και θρησκευτικών τελετών

Από την εποχή που η Χάρρισον πρόσθεσε τη δική της προσέγγιση για το ζήτημα του μύθου έγιναν προσπάθειες, για να αποδειχτεί, ότι οι μύθοι έχουν άρρηκτη σχέση με τα θρησκευτικά δρώμενα. Τέτοιο παράδειγμα είναι ο μύθος του Θησέα και του Μινώταυρου που μπορεί να δώσει απαντήσεις σε αυτούς τους ισχυρισμούς.

Θα παραθέσουμε ένα συνοπτικό ιστορικό του μύθου και έπειτα να εντοπίσουμε τη βασική δομή της αφήγησης. Ο Θησέας, ο γιος του βασιλιά της Αθήνας Αιγέα, αφού μεγάλωσε και ανδρώθηκε στην Τροιζήνα, επιστρέφει στην πόλη του την στιγμή που το βασίλειο έπρεπε να στείλει τον ετήσιο φόρο στον βασιλιά της Κρήτης Μίνωα. Ο ετήσιος φόρος αφορούσε επτά κορίτσια και επτά αγόρια για να ριχτούν στο λαβύρινθο, που ο Μίνωας είχε εγκλωβίσει το Μινώταυρο. Ο λαβύρινθος ήταν δημιούργημα του Δαίδαλου. Η μορφή του Μινώταυρου ήταν μισός άνθρωπος και μισός ταύρος. Ο Θησέας αποφάσισε να είναι ανάμεσα στους νέους που θα αποστέλλονταν στην Κρήτη. Μόλις ο Θησέας έφτασε στην Κρήτη ερωτεύτηκε την Αριάδνη την κόρη του βασιλιά Μίνωα. Η Αριάδνη αφού κατάλαβε, ότι ο Θησέας προτίθεται να σκοτώσει το Μινώταυρο του δίνει τη βοήθεια της, για να καταφέρει να μην χαθεί μέσα στο λαβύρινθο. Με ένα κουβάρι κόκκινη κλωστή τον συμβουλεύει να το ξετυλίξει μέσα στο λαβύρινθο. Ο Θησέας επιτυγχάνει και σκοτώνει τον Μινώταυρο και βγαίνει από το λαβύρινθο έχοντας σώσει και τους νέους συμπατριώτες του. Στη διάρκεια της επιστροφής ο Θησέας αφήνει την Αριάδνη στην Νάξο. Προ της διενέργειας του ταξιδιού ο Θησέας με τον πατέρα του Αιγέα είχαν συνεννοηθεί, να αλλάξει τα μαύρα πανιά (ένδειξη αποτυχίας) με τα λευκά πανιά (ένδειξη επιτυχίας). Όμως ο Θησέας πληγωμένος που εγκατέλειψε την Αριάδνη ξέχασε να αλλάξει τα πανιά. Ο Αιγέας βλέποντας το καράβι από μακριά να φτάνει στην Αθήνα με μαύρα πανιά πίστεψε ότι ο Θησέας δεν τα κατάφερε. Από τη λύπη του έπεσε στη θάλασσα και πνίγηκε. Για το και ονομάστηκε Αιγαίο πέλαγος. Γυρνώντας στην Αθήνα ο Θησέας διαδέχτηκε τον πατέρα του στην βασιλεία της Αθήνας (Graf 2015: 62).

Με αυτή την περιληπτική επισκόπηση του μύθου θα αναλύσουμε τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν την σύνθεση μύθων που αφορούν σε ανδρικές μυητικές τελετές. Το ταξίδι του κεντρικού πρωταγωνιστή σε ένα μακρινό και άγνωστο τόπο, η σύγκρουση με το θάνατο, η επιτυχία στην θανάτωση του τέρατος, η συνάντηση με τον έρωτα και η διαδοχή του βασιλείου δεν αποκλίνουν στο τυπικό των μυητικών τελετών. Η μετακίνηση των μυητών από τον τόπο τους, ο φαινομενικός θάνατος τους, η αντιμετώπιση αλλόκοτων μορφών σε άγνωστο τόπο, το ερωτικό στοιχείο και η επιτυχημένη επιστροφή ως άξιοι ενήλικες πολίτες στον τόπο τους. Επιπρόσθετα υπάρχουν ομοιότητες και στις λεπτομέρειες: η νεανική ηλικία των συμμετεχόντων και τα μαύρα πανιά. Θυμίζουμε ότι το μαύρο ήταν το χρώμα των γλαμύδων των μυητών.

Σε μεταγενέστερη διαπίστωση, ο Προπ υποστήριξε, ότι η λογική ακολουθία των λειτουργιών των παραμυθιών ομοιάζει με τη λογική σύνθεση του τυπικού των ιερών μυητικών τελετών. Ο Προπ με αυτή τη προσέγγιση, υποστήριξε ότι τα παραμύθια έχουν ως αφετηρία δημιουργίας τις ιερές τελετές. Επέλεγε το κάθε θέμα χωριστά και προσπαθούσε να βρει τις ομοιότητες με την τελετουργία χωρίς περιορισμούς στη σύνδεση των δομών τους (Graf 2015: 62-64).

Ο Μπουρκέτ θεώρησε τις αφηγηματικές δομές ως πεδίο δράσης με αντιστοιχία σε βασικές βιολογικές και πολιτισμικές οντότητες. Αφηγηματικές δομές που αναφέρονται σε πεδία δράσεις όπως το κυνήγι των ζώων ή τραγωδία της κόρης έχουν κοινά χαρακτηριστικά με

φυσιολογικές αλληλουχίες της καθημερινής ζωής. Αντίθετα οι αφηγηματικές δομές για πρότυπα με βάση το έγκλημα και την τιμωρία έχουν προφανώς πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Αυτά τα πεδία δράσεις όταν χρησιμοποιούνται, εξασφαλίζουν ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως η σταθερότητα του σεναρίου, η εύκολη οικειοποίηση και η οικουμενική και ευρεία αποδοχή λόγω την αφηγηματικών δομών που χρησιμοποιούνται. Ακόμα το πεδίο δράσης μιας μυθικής αφήγησης μας κάνει ξεκάθαρη και τη δομή μιας τελετουργίας. Σε κάθε περίπτωση δεν σημαίνει, ότι η ύπαρξη ενός μύθου ότι αποκλειστικά πηγάζει από μια θρησκευτική τελετή (Burket 1979).

1.6. Το σημαίνον και το σημαινόμενο του μύθου

Με την εμφάνιση του δομισμού δημιουργήθηκαν πληθώρας θεωρίες για το μύθο, όπου δεν έγιναν αποδεκτές στον τομέα των κλασικών σπουδών. Τέτοιες θεωρίες εντάσσονται στο ευρύ πεδίο μελέτης, της σημειολογίας. Στον τομέα των πολιτισμικών σπουδών συνέβαλε ιδιαίτερα ο Ρολάν Μπαρτ με τις προσεγγίσεις του. Με την θέση του Σωσσύρ ότι ο μύθος είναι ένα σύστημα σημείων, όπως η γλώσσα. Κατά τον Μπαρτ ο μύθος δεν είναι μια γλώσσα αλλά μια μεταγλώσσα, η οποία διαμορφώνεται πάνω στο αρχικό σύνολο σημείων, που είναι η γλώσσα. Το γλωσσικό σημείο ερμηνεύεται από το σημαίνον και το σημαινόμενο. Αμφότερα απαρτίζουν το μυθικό σύμβολο. Όπως και το όνομα Θησέας είναι ένα γλωσσικό σημείο. Τα λογικά επιχειρήματα της αφήγησης συνθέτουν το μύθο του Θησέα και αποτελούν τα σημαινόμενα. Ο Μπαρτ πρώτος έκανε τη διαπίστωση, ότι η γλώσσα στηρίχτηκε και διαμορφώθηκε από τους μύθους.

Παρά το γεγονός ότι οι σύγχρονες κοινωνίες δεν έχουν ένα ισχυρό μυθικό υπόβαθρο, η θεωρία του Μπαρτ ανέτρεψε τα δεδομένα, αφού για εκείνον οι σύγχρονες κοινωνίες μπορούν να διαμορφώσουν νέα μυθικά σύμβολα. Σε κάθε περίπτωση ο μύθος των αρχαίων και των παραδοσιακών κοινωνιών έχει τον πρώτο λόγο αφού χαρακτηρίστηκε από αφηγηματικότητα και γλωσσική έκφραση. Για τους μελετητές των σύγχρονων κοινωνιών κατέστη σχετικά δύσκολο και κάποιες φορές ακατόρθωτο να αναλύσουν το σημαίνον και το σημαινόμενο ενός φαινομένου.

Ο Κλωντ Καλάμ έθεσε τις προσεγγίσεις του για τους ελληνικούς μύθους στηριζόμενος στον Λέβι-Στρως και τον Ζαν-Πιερ Βερνάν. Ο Καλάμ προσπάθησε να δώσει έμφαση στην αφηγηματική ανάλυση του μύθου. Ιδιαίτερη σημαντική είναι η άποψη του Τσαρλς Σήγκαλ: «Από σημειωτική άποψη... ο μύθος είναι μια αφηγηματική δομή στην οποία τα συστήματα των σημείων και των συμβόλων συνδέονται στενά με τις κυρίαρχες αξίες ενός πολιτισμού, ιδιαίτερα με τις αξίες που εκφράζουν μια υπερφυσική ισχυροποίηση, προέκταση ή ερμηνεία κανόνων πολιτισμού». Η γλώσσα κατά τον Σήγκαλ είναι αυτή που προδίδει δυναμική στην μυθική έκφραση αποτελούμενη και από στενούς και ζωτικούς δεσμούς με τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες μια κοινωνίας (Graf 2015: 67).

1.7. Μύθος και έπος - Όμηρος η πρώτη γραπτή πηγή μυθικού έπους

Τα ομηρικά έπη αποτελούν την πρώτη γραπτή ένδειξη ελληνικών μύθων. Η Ιλιάδα και η Οδύσσεια είναι η απαρχή της ελληνικής λογοτεχνίας. Συναντούμε θεούς και ήρωες που διαμόρφωσαν τον αρχαιοελληνικό μύθο στην διάρκεια των αιώνων. Πρωταγωνιστές των δύο επών του Ομήρου όπως ο Αχιλλέας και ο Έκτορας, ο Πάρις και η Ελένη, οι θεοί του Ολύμπου και τα αλλόκοτα τερατόμορφα πλάσματα (Σειρήνες, Κύκλωπες, Κένταυροι) έχουν διατηρήσει αναλλοίωτη την ύπαρξή τους ακόμα και στις μέρες μας.

Τα ομηρικά έπη δεν είναι απλοϊκές μυθικές αφηγήσεις αλλά είναι προσεγμένα έργα τέχνης και αριστουργηματική σύνθεση. Ακόμα και σήμερα θεωρούμε τον Όμηρο ως τον «εφευρέτη» αυτών των ποιημάτων, τον τυφλό αοιδό, από τη Χίο. Τα δύο αυτά έπη θα μπορούσαν να έχουν μικρότερη διάσταση ακόμα και σε τρεις ραψωδίες όπως διαπίστωση ο Αριστοτέλης και ότι έχουν την μορφή ενός θεατρικού έργου (Graf 2015: 67).

Τα δύο έπη μαρτυρούν τα γεγονότα της δεκαετούς σύγκρουσης μεταξύ Ελλήνων και Τρώων, καθώς και την επιστροφή του Οδυσσέα στην Ιθάκη. Στην Ιλιάδα αρχικά έχουμε την μεγαλοπρεπή εμφάνιση ηρώων και τα ανδραγαθήματα που πράττουν και στην Οδύσσεια που είναι πιο προσεγμένη στην σύνθεση έχουμε την αναφορά σε ένα ήρωα ο οποίος ήταν και πρωταγωνιστής στην Ιλιάδα. Στην Οδύσσεια όμως έχουμε τη νοητή «μεταφορά» μεταξύ δύο ηρώων τόσο του Οδυσσέα που προσπαθεί να γυρίσει στην πατρίδα του όσο και του γιου του Τηλέμαχου που επιδιώκει να βρει τον πατέρα του και να απαλλάξει το βασίλειο της Ιθάκης από τους μνηστήρες. Ας μην ξεχνάμε ότι η αφήγηση των περιπετειών του Οδυσσέα γίνονται με εξιστόρηση από τον τελευταίο χρόνο και συνεχίζουν στο νησί των Φαιάκων όταν τα γεγονότα έχουν ήδη συμβεί και παράλληλα ο Τηλέμαχος ξεκινά το ταξίδι του για να βρει πληροφορίες. Συνεπώς η ροή της αφήγησης παρουσιάζει από το μέσον τις δραστηριότητες και των δύο.

Στην διάρκεια των χρόνων για αυτά τα δύο αριστουργηματικά λογοτεχνικά έργα έχουν ειπωθεί και γραφτεί τόσα πολλά σχετικά με το αν ο Όμηρος είναι ο μοναδικός συγγραφέας και των δύο. Οι ομοιότητες μεταξύ τους δεν ενισχύουν την υπόθεση ότι οι δημιουργοί είναι περισσότεροι. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι η Οδύσσεια έπεται της Ιλιάδας. Τούτο στηρίζεται στη μορφή και το περιεχόμενο αφού ο δημιουργός ήταν εξοικειωμένος με την Ιλιάδα. Τα δύο έργα στην αρχή ήταν προφορικές ιστορίες και παρόλα αυτά ανήκουν στην ευρύτερη κατηγορία της λογοτεχνίας.

Όσον αφορά τον/τους δημιουργό/ούς δεν έχει καταστεί σαφές αν ήταν εγγράμματος/οι. Για αυτό η μελέτη των εν λόγω έργων πρέπει να γίνεται στα πλαίσια της παραδοσιακής προφορικής ποίησης αφού δεν συμφωνούν στα μορφικά χαρακτηριστικά έγγραφης απόδοσης τους. Ο αοιδός αυτοσχεδίαζε κάτι το οποίο περιπλέκει τα πράγματα αν τα δύο έργα έχουν υποστεί αλλοιώσεις. Επιπρόσθετα αυτό δεν σημαίνει ότι ο αοιδός κάθε φορά αφαιρούσε και πρόσθετε δικές τους δομικές αφηγήσεις μέσα στην απόδοση του. Η πληθώρα των μύθων και προσώπων που εμπλέκονται στα δύο ποιήματα σύνθετε δικά του πρότυπα αφήγησης.

Οι μυθικές αναφορές των ομηρικών επών κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες: στους μύθους για τον Τρωικό Πόλεμο που αποτελούν τη βασική πλοκή, μύθους για θεούς και ήρωες, και σε μύθους που δεν είναι άμεσα εμπλεκόμενοι με τον Τρωικό Πόλεμο. Στην πρώτη κατηγορία είναι μύθοι που το κύριο θέμα τους αναπτύσσει την αφήγηση για τον Τρωικό Πόλεμο. Στην

δεύτερη κατηγορία έχουμε μύθους θεών και ηρώων που εμφανίζεται όλο το ιστορικό τους και πως συμβάλλουν στη συνέχεια του ροής της ιστορίας τόσο άμεσα με γεγονότα που αφορούν τον πόλεμο όσο και με γεγονότα πριν από τον πόλεμο. Στην Τρίτη κατηγορία συναντούμε μύθους σε απλές αναφορές για την επιβράδυνση της αφήγησης και παραδειγματικού χαρακτήρα αφού ομοιάζουν με το γεγονός που συμβαίνει (Μελέαγρος-Αχιλλέας και η γνώση του Ομήρου για τους άθλους του Ηρακλή).

Στις απαρχές της ελληνικής λογοτεχνίας, δηλαδή στον Όμηρο και στον Ησίοδο, ο μύθος δηλώνει διαλόγους ή διηγήσεις, αλλά όχι αυτούς που είναι απίστευτοι ή βρίθουν υπερφυσικών στοιχείων. Αντιθέτως στην γλώσσα των επών χαρακτηρίζονται ως μύθος διηγήσεις οι οποίες είναι οπωσδήποτε αξιόπιστες. Στον Όμηρο χαρακτηρίζεται μύθος ο ορμητικός λόγος των ανδρών πολεμιστών στο πεδίο μάχη. Στις συνελεύσεις χαρακτηρίζονται μύθος οι προφορικές δεήσεις των ηρώων που έχουν το απαραίτητο κύρος.

Ο μύθος της επικής γραφής αναφέρεται σε λόγο δυναμικό, που ζητά κατά κάποιον τρόπο να παίξει ηγετικό ρόλο: απόδειξη το γεγονός ότι ποτέ δεν ακούγεται από στόμα γυναικών, οι οποίες, άλλωστε, δεν έχουν εξουσία, παρά μόνο οι άνδρες και μάλιστα δεν ταιριάζει σε άντρες πολύ νέους. Ο μύθος πρώτα από όλα εκφράζει κύρος. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ο μύθος της κλασικής εποχής έχει σχέση με τον ποιητικό λόγο. Οι ποιητές δημιούργησαν και δημιουργούν τους μύθους.

1.8. Η προέλευση ελληνικών μύθων

Οι μύθοι απασχολούσαν τους αρχαίους Έλληνες, πριν την συγγραφή των ομηρικών επών εντείνει τα ερωτήματα προέλευσής τους. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να καταφεύγουμε σε ακραία σενάρια. Η πιο έγκυρη επιστημονική θεώρηση για την προέλευση των ελληνικών μύθων είναι του Μ.Π. Νίλσον. Κατά τον Νίλσον οι πρώτες αφηγήσεις με μυθικό υπόβαθρο βρίσκονται ίσως και πριν από τη μυκηναϊκή εποχή.

Αυτή η αποδοχή του Νίλσον βρήκε ένθερμους υποστηρικτές και πόσο μάλλον με την αποκρυπτογράφηση της Γραμμικής Β' από τον Μάικλ Βέντρις, το 1952. Εμφανίστηκαν αρκετές ομοιότητες μεταξύ των ομηρικών επών και των γραπτών εκείνης της εποχής. Ονόματα που υπήρχαν ήδη στην μυκηναϊκή εποχή χρησιμοποιούνται και στα ομηρικά έπη με την διαφορά, ότι στην μυκηναϊκή εποχή είναι ονόματα απλών ανθρώπων και όχι ηρώων. Αυτό είναι ένα ισχυρό επιχείρημα, ότι οι μύθοι είναι δημιουργημένοι στην μεταμυκηναϊκή εποχή. Άλλο ένα επιχείρημα είναι, ότι στους μύθους αναφέρονται πόλεις-βασίλεια που δεν έχουν μυκηναϊκό παρελθόν. Επιπρόσθετα οι μύθοι δεν αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα, που έχουν διαδραματιστεί. Για αυτό το λόγο οι μύθοι δεν λαμβάνονται με αυστηρότητα ως ιστορικές πηγές.

Η σχέση μύθου και ιστορίας δεν είναι ευδιάκριτη. Δεν παρατίθενται με σαφήνεια λεπτομέρειες για την μυκηναϊκή εποχή. Με άλλα λόγια ο μύθος δεν αποτελεί έγκριτη πηγή ιστορικών γεγονότων λόγω της αμφισβήτησης του μύθου, δεδομένου ότι το πρόβλημα χρονικής τοποθέτησης και εμφάνισης του μύθου είναι και σήμερα αβέβαιο. Αρκετές αναφορές των ομηρικών επών δείχνουν, ότι δεν συνάδουν για βασιλιάδες όπως το Άναξ ή τα κράνη από χαυλιόδοντα κάπρου για τους οπλίτες. Πόσο μάλλον και οι αδιευκρίνιστες γεωγραφικές τοποθεσίες. Για όλους τους παραπάνω λόγους ο μύθος δεν διατήρησε τα χαρακτηριστικά των εποχών που δημιουργήθηκε.

Η απάντηση στην αμφισβήτηση του Τρωικού πολέμου που για χρόνια αποτελούσε πεδίο μάχης μεταξύ των υποστηρικτών και μη ήρθε από τις ανασκαφές του Ερρίκου Σλήμαν. Ο Σλήμαν με οδηγό την Ιλιάδα έδωσε μια δυναμική στους υποστηρικτές και σύμφωνα με το ποίημα αφετηρία των εχθροπραξιών και η ρίζα τους βρισκόταν μεταξύ Μυκηνών και Μικράς Ασίας. Αυτές οι ανασκαφές υποστήριξαν αυτές τις τοποθετήσεις ενισχύοντας την ύπαρξη των γεγονότων και την ιστορική τους σημασία.

Άλλο ένα ατράνταχτο επιχείρημα για την ύπαρξη του Τρωικού Πολέμου έρχεται πάλι από το πεδίο της αρχαιολογικής σκαπάνης. Σχετίζεται με το στρώμα Τροία VIIA, στρώμα που δείχνει την οικιστική διαδοχή του συγκεκριμένου τόπου (Graf 2015: 85). Χρονολογείται ότι 1200 π.Χ. ο οικισμός σε αυτή τη θέση, κάτι που χρονολογικά συμπίπτει με την προσέγγιση που αποδίδουν οι μελετητές για τον πόλεμο. Παρόλη την χρονολογική τοποθέτηση τόσο του πολέμου και όσο και του στρώματος, η αποδεδειγμένη βιαιότητα που έχει υποστεί ο οικισμός δεν έχει αποδειχτεί για τους λόγους και τα μέσα που έγινε. Επίσης σε καμιά περίπτωση δεν αποδεικνύεται, ότι η καταστροφή προέρχεται από τους Έλληνες. Ωστόσο και η απάντηση στους μη υποστηρικτές της πραγμάτωσης του Τρωικού Πολέμου δεν μπορεί να δοθεί με σαφήνεια, όπως και ότι πραγματικά συνέβη.

Παρόλο τις διαβεβαιώσεις του Ομήρου για να μην αμφισβητούμε τα γεγονότα τα οποία παραθέτει τα ερωτήματα πληθύνονται αντί να μειώνονται. Κατά τον Όμηρο η εγγυημένη ακρίβεια (ἀτρεκές) προέρχεται από την ίδια την παράδοση την οποία διασφαλίζουν οι Μούσες. Οι Μούσες, μέχρι την έγγραφη αποτύπωση της παράδοσης, που συνεχώς

αλλοιώνεται ή μεταβάλλεται, είχαν το μεγάλο φορτίο να διατηρήσουν αναλλοίωτη την προφορική παράδοση. Έχουν παρατηρηθεί πληθώρας αλλαγές στους μύθους σε μικρά χρονικά διαστήματα αλλά και με τον τόπο που αναφέρονται. Έχει αναφερθεί ήδη, ότι ο χρόνος και ο τόπος αποτελούν σημαντικούς περιορισμούς στην απόδοση των μύθων. Ας μην ξεχνάμε, ότι η πιθανή χρονική τοποθέτηση του Τρωικού Πολέμου εντάσσεται σε περίοδο με έλλειψη ιστορικών πηγών. Συνεπώς η μυθική αφήγηση του Τρωικού Πολέμου μπορεί, να έχει αλλοιωθεί είτε από τον Όμηρο είτε από μεταγενέστερους αοιδούς ή και συγγραφείς που χρησιμοποιούσαν αυτές τις αφηγήσεις που έχουν αποδοθεί στον Όμηρο.

Η μοναδικότητα του μύθου έγκειται στην πολιτισμική χρήση του. Ο μύθος δεν αποτελεί ένα φαινόμενο που συνδέεται με στενές ρίζες με την ιστορία. Εξάλλου ο μύθος είναι μια «ιστορία», ίσως με την έννοια του παραμυθιού για να περικλείει και το φανταστικό στοιχείο. Ο μύθος διατηρεί τον χαρακτήρα των προσώπων και την πλοκή αλλά μεταβάλλει τον τόπο και τον χρόνο εξέλιξης τους. Η μεταβολή των προσώπων των μύθων σε ιστορικές προσωπικότητες δεν είναι ιδιαίτερα επιτυχημένη, παρόλο το κύρος που προσδίδεται αρκετές φορές. Με το κύρος εννοούμε την θεική ή βασιλική καταγωγή, τον τρόπο εκπαίδευσης ή τα κατορθώματά τους, για να χαίρουν σεβασμό και εκτίμηση από το κοινό.

Σε κάθε περίπτωση η χρήση του όρου «μυθικός» δεν έχει αποσαφηνιστεί ποια είναι ακριβώς τι δηλώνει. Δεν νοείται απλά ο «μη ιστορικός» ή ο «φανταστικός» (Graf 2015: 86-90). Για τα πρόσωπα που έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο μύθο παρατηρείται ένα ενιαίο σχέδιο δράσης που ξεκινά από την εφηβική ηλικία και καταλήγει σε κατορθώματα και ηρωικές πράξεις που για αυτά θα εξυμνείται για πάντα. Αυτό θυμίζει αρκετά τις μυητικές τελετές. Οι ομοιότητες μεταξύ ηρώων παρατηρούνται και σε άλλους σε άλλες περιοχές. Το μοτίβο παραμένει ίδιο με αλλαγές σε χαρακτηριστικά που είναι εξοικειωμένα με τις πολιτισμικές αναφορές. Δεν είναι μάλιστα καινούργιο στοιχείο οι ομοιότητες ελληνικών μύθων με αυτούς της Ανατολής.

Για το λόγο αυτό οι ερευνητές προσπαθούσαν να ενισχύσουν το κοινό πλαίσιο μεταξύ των ελληνικών και ανατολικών μύθων. Αρκετοί ερευνητές έκαναν λόγο για μια «ινδοευρωπαϊκή αφηγηματική παράδοση» ενώ οι γλωσσολόγοι πιο ρεαλιστικά για μια «ινδοευρωπαϊκή ποιητική γλώσσα». Οι γλωσσολόγοι μέσω της έρευνάς τους για τους Έλληνες, τους Ινδούς και τους Ιρανούς παρατήρησαν τη χρήση ίδιων μεταφορών στα λογοτεχνικά ποιητικά έργα και κατέληξαν στην ύπαρξη «ινδοευρωπαϊκής ποιητικής παράδοσης». Επιπρόσθετο στοιχείο στην τοποθέτηση των γλωσσολόγων αποτέλεσε η μεταφορά ομηρικών εκφράσεων μεταφρασμένες στα ινδικά και ιρανικά κείμενα για τα «ανδραγαθήματα των ηρώων (*κλέα άνδρων*) και την αιώνιο δόξα των ηρώων (*κλέος άφθιτον*)» (Graf 2015: 90).

Νεότερες αποδοχές σχετικά με τη διατήρηση της μυθικής ποίησης διαμορφώνονται ύστερα από την κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού. Οι Έλληνες επεδίωξαν να διαφυλάξουν, ότι όντως ο μυκηναϊκός πολιτισμός άκμασε και παρήκμασε τόσο άδοξα. Για το λόγο αυτό διαμόρφωσαν την πρότερη προφορική μυθολογική παράδοση και κάθε περιοχή είχε το δικό της μύθο και ήρωα. Στον αντίποδα υπήρχε λατρεία θεών από τους Μυκηναίους οι οποίοι προσαρμόστηκαν στους μέχρι σήμερα θεούς του Ολύμπου. Η δυσκολία στην εξεύρεση πηγών της εποχής εντείνει περισσότερο τα ερωτήματα σχετικά με του μυκηναϊκούς μύθους και τα σωζόμενα κείμενα δεν διαλευκαίνουν με αποδείξεις τις συνήθειες της μυθικής αφήγησης. Επιπρόσθετα εκτός των γραπτών πηγών δεν έχουμε απεικονίσεις θεών και ηρώων σε ιερά της εποχής κάτι που θα βοηθούσε αρκετά.

Ας μην ξεχνάμε και το μεγάλο ποιητή Ησίοδο που κατά κοινή ομολογία έπεται του Ομήρου. Χωρίς καμιά αμφιβολία δεν συντρέχουν αμφιβολίες για την ύπαρξη του Ησιόδου όπως

συμβαίνει με τον Όμηρο. Το έργο του «Θεογονία» προσπαθεί να αιτιολογήσει όσα οι άνθρωποι δεν μπορούν να κατανοήσουν. Τα έργα και των δύο ποιητών χαρακτηρίζονται από σαφήνεια, ειλικρίνεια και προσεκτικό σχεδιασμό κάτι το οποίο τους δίνει κύρος ακόμα και σήμερα.

1.9. Ο μύθος ως ιστορικό τεκμήριο

Μέχρι το τέλος της εποχής όπου η ομόνοια δεν αποτελούσε στοιχείο κοινής ταυτότητας για τους αρχαίους Έλληνες οι μύθοι που πραγματεύονταν ηρωικά κατορθώματα αφορούσαν γεγονότα του προγονικού τους παρελθόντος. Για αυτό ο Πλάτων στο έργο του *Κριτίας* προσομοίαζε τη διήγηση των μύθων ως «έρευνα για τα πράγματα του παρελθόντος» (Πλάτων, *Κριτίας* 110a). Εκτός αυτών από το προγονικό παρελθόν που στήριζαν τέτοιες θέσεις όπως του Πλάτωνα, τα αρχαία ιστορικά κείμενα ξεκινούσαν με αφηγήσεις των γνωστών και κληρονομούμενων μύθων που είχαν συνθέσει οι πρόγονοί τους, για να είναι οικεία στις αντιλήψεις του αρχαίων Ελλήνων. Από παράδειγμά είναι ο Ηρόδοτος «ο πατέρας της ιστορίας» όπου στην περιγραφή του για τους Περσικούς Πολέμους εμπλέκει μυθικές διηγήσεις του παρελθόντος.

Ο Θουκυδίδης που με την ώριμη διαχώριση των ωφέλιμων στοιχείων των μύθων αφενός δέχτηκε το μύθο ως ιστορικό τεκμήριο μελέτης, αφετέρου παραδέχτηκε, ότι κάποια στοιχεία δεν είναι αληθινά και μάλλον δεν συνέβησαν. Μελετούσε με μεγάλη προσοχή τους μύθους αφού η δημιουργία τους ήταν αρκετοί αιώνες πριν. Δεν είχε στη διάθεσή του όλα τα απαιτούμενα στοιχεία για να τεκμηριώσει ότι όντως συνέβησαν αυτά τα γεγονότα. Η σύγκριση μεταξύ Θουκυδίδη και Ηρόδοτου όσον αφορά τη διαχείριση της μυθικής μελέτης βρίσκει νικητή τον Θουκυδίδη λόγω του διαχωρισμού των υπαρκτών και φανταστικών γεγονότων του μύθου. Άλλη μια σημαντική διαπίστωση από τον Ηρόδοτο για τους μύθους είναι, ότι δεν πρέπει να ταυτίζονται αποκλειστικά με τα πρόσωπα που εμπλέκονται και, ότι όλα όσα αναφέρονται είναι δικά τους κατορθώματα αλλά πιθανότατα κατορθώματα που εξυμνούν πρότερες εμπειρίες των προγόνων τους. Ο Θουκυδίδης με τον όρο *μυθώδες* αναφερόταν στα ιστορικά μυθικά αφηγήματα που είχαν την τάση του φανταστικού και να διασκεδάζουν (Θουκυδίδης, *Ιστορία*: 1.20.1-1.22.4).

Προγενέστεροι μελετητές του Ηρόδοτου και του Θουκυδίδη χειρίζονταν το μύθο ως αυτούσιο κομμάτι ιστορίας ή τον αξιολογούσαν με κριτήρια ως ιστορική πηγή. Ένα από αυτούς τους μελετητές ήταν ο Εκαταίος, ο Μιλήσιος. Ο Εκαταίος λοιπόν με μια συστηματική και προσεκτική έρευνα κατάφερε να συγκεντρώσει τους μύθους που διαπραγματεύονταν ιστορικά γεγονότα των Ελλήνων μέχρι και για τον Τρωικό Πόλεμο. Εποχή η οποία στηρίζεται περισσότερο σε προφορικές μυθικές διηγήσεις. Διαχώρισε τα μη ορθολογικά που πραγματεύονταν αυτοί οι μύθοι ώστε να διαφυλάξει το νοηματικό πεδίο που μπορούσε να στηρίξει πραγματικά γεγονότα. Ο μύθος για τον Εκαταίο ίσως αποτελούσε μια φανταστική ιστορία, λόγω της εκτεταμένης υπερβολής, στα πλαίσια του παραμυθιού που εννοούμε εμείς

σήμερα. Αυτό δεν σημαίνει ότι θεώρησε το μύθο ως μια παραμυθένια διήγηση και για αυτό ξεχώρισε όλα εκείνα που μπορούσαν να είναι αναλλοίωτα και να αποτελέσουν πεδίο μελέτης.

Το πιο εκτεταμένο αντικείμενο μυθικής διήγησης είναι η μετακίνηση πληθυσμών. Η χρήση αυτού του θέματος δεν είναι τυχαία. Ο Εκαταίος δεν προσπάθησε τυχαία, να καλύψει το ιστορικό κενό με τη σχηματοποίηση του γενεαλογικού δέντρο των αρχαίων Ελλήνων, ώστε να αποκτήσουν μια κοινή ταυτότητα και βέβαια να διασαφηνιστούν πάσης φύσεως διαφορές που είχαν μεταξύ τους. Ουσιαστικά η εξύμνηση των μετακινήσεων και η χρήση τους στους μύθους αποτελούσε το συνδετικό κρίκο του παρελθόντος και του τότε παρόντος για τους αρχαίους. Ίσως δεν είναι τυχαία και η μετακίνηση Ελλήνων εναντίον των Τρώων. Το παρελθόν έχει δείξει πολλές φορές διάθεση για επεκτατικούς πολέμους, που αποτελούν μια μετακίνηση.

Από τις αρχικές μελέτες, ο μύθος, τόσο από την επιστημονική αντίληψη, όσο και την αντίληψη που είχαν οι άνθρωποι, είτε λίγο είτε πολύ θεωρείτο μέρος της ιστορίας. Ο μύθος εκτός των ακραίων απόψεων ότι αποτελεί κάτι στη σφαίρα της φαντασίας δεν είχε τυχαία η επιρροή στο ρου της ιστορίας. Η δόμηση των μύθων με παράθεση γεγονότων με χρονολογική σειρά δεν αποκλείει την αξιολόγησή τους ως ιστορικές πηγές. Για αυτό το λόγο οι ελληνικοί μύθοι άντεξαν στο πέρασμα του χρόνου μέχρι και στις μέρες μας (Buxton, 2002).

1.10. Ερμηνείες του μύθου κατά την κλασική εποχή

Κατά την αρχαϊκή εποχή εξελίχτηκε ως επί πλείστον η τραγωδία με έναυσμα τις αναφορές των μύθων. Μεταγενέστερες ερμηνείες παύουν να χρησιμοποιούν το μύθο ως μέσο εξήγησης φαινομένων, που δεν μπορούσαν να κατανοήσουν οι άνθρωποι. Ο μύθος κατά την κλασική εποχή μεταβαίνει στο λογοτεχνικό επίπεδο με περισσότερα αισθητικά κριτήρια πλοκής.

Παρά το μεγάλο έργο του Ευριπίδη η τραγική και χορική λυρική ποίηση έχει αφετηρία μυθικές αφηγήσεις, που συνέχιζαν να αναπτύσσονται και να ελκύουν το ενδιαφέρον των ανθρώπων πέρα από τα όρια της Αθήνας. Η χρήση τους δεν έμεινε μόνο στα ιερά, στα θέατρα και στις γιορτές αλλά και για εκπαιδευτικούς λόγους δεδομένης της μεγάλης αξίας τους. Αρκετές ήταν και οι αναφορές-αιτιολογήσεις για πολιτικά θέματα μέσω του μύθου όπως η υποτιθέμενη καταγωγή του Φιλίππου της Μακεδονίας από τον Ηρακλή ως παρότρυνση για να εκστρατεύσει εναντίον των Περσών.

Για αρκετά χρόνια ο μύθος διατήρησε την αυθεντικότητα ως μέσο παροχής γνώσεων για τους προγόνους και για κοινωνικοπολιτικά θέματα. Η αίγλη του μύθου αλλοιώθηκε σημαντικά προς τα τέλη της κλασικής εποχής. Ο μύθος δεν αποτελούσε πια την εξήγηση των πάντων. Ήδη είχαν κάνει την εμφάνισή τους θετικές προσεγγίσεις για τα φυσικά φαινόμενα που ήταν αδιαμφισβήτητες. Επομένως η φιλοσοφία ήρθε να κλείσει ίσως τον κύκλο μύθου ως μια νέα τάση που κληρονομεί κάποια από τα χαρακτηριστικά του.

Ουσιαστικά η δομή του ελληνικού μύθου και τα χαρακτηριστικά του ανασυνδεθήκαν από τους φιλοσόφους. Οι απόψεις του Ομήρου και του Ησιόδου αποτελούσαν διδάγματα προς τους νέους φιλοσόφους και δεν ακύρωναν την επιστημονική υπόστασή τους με μόνη διαφωνία τον κοινωνικό αντίκτυπο που απέδιδαν οι αποδιδόμενες πράξεις των θεών. Δηλαδή η εξομοίωση με τα πρότυπα των κοινών θνητών. Η αμφισβήτηση των μύθων ολοένα και δημιουργούσε ερωτήματα για αυτά που πραγματεύονταν δεδομένου των νέων αντιλήψεων που έκαναν την εμφάνισή τους. Αποτέλεσμα όλων αυτών των αντιρρήσεων ήταν οι ελευθερίες λόγω της μετεξέλιξης των κοινωνικοπολιτικών εξελίξεων της τότε εμφανιζόμενης δημοκρατίας (5^{ος} αιώνας π.Χ.) (Graf 2015: 165).

Οι σοφιστές είχαν μια πιο μετριοπαθή στάση απέναντι σε κάποια θέματα. Όπως η παραδοχή του Πρωταγόρα «ότι δεν είναι ικανός να μιλήσει για τους θεούς». Σε κάποιες περιπτώσεις οι σοφιστές εξέφραζαν τις θέσεις τους χωρίς δισταγμό παρόλο ότι εκείνη την εποχή μπορεί να υπήρχε κοινωνική κατακραυγή προς εκείνους. Η θέση του Πρόδικου του Κείου «θεωρούσε πως οι θεοί στους οποίους παραδοσιακά πιστεύουν οι άνθρωποι δεν υπάρχουν». Εδώ ο Πρόδικος πιστεύει ότι οι άνθρωποι θεοποίησαν φυσικά στοιχεία λόγω της ανάγκης για μια σχέση γενναιοδωρίας για το νερό, τον ήλιο, το έδαφος και άλλα. Στον αντίποδα η πολιτιστική ανάπτυξη κατέταξε και θνητούς ως θεοποιημένα όντα λόγω των ανδραγαθημάτων που επιτέλεσαν (Graf 2015: 167-168).

Σε πρώτη φάση οι σοφιστές κατέφεραν να δώσουν στα μυθολογικά έργα χρεία διδασκαλίας. Είχαν αυτή τη δυνατότητα να αναπτύξουν το μύθο ως διδακτικό μέσο. Για αυτό το λόγο οι σοφιστές για να θεμελιώσουν τις θεωρίες τους συνέθεσαν δικούς τους μύθους σύμφωνα με τις πολιτισμικές, κοινωνικές και διδακτικές ανάγκες. Ουσιαστικά οι σοφιστές με τη χρήση διαμορφωμένων μύθων κατάφεραν να μην εισαγάγουν μυθικά πρότυπα αλλά εκείνα του παρελθόντος τα οποία ήταν γνώριμα στους ανθρώπους. Το δέος που αισθάνονταν για τους μύθους δεν επηρέαζε την γνώμη τους για αυτούς παρόλο τις μετατροπές που είχαν υποστεί.

Το πιο ισχυρό ηθικό δίδαγμα και η μη εκτεταμένη χρήση του φανταστικού στοιχείου ήταν το κίνητρο αποδοχής των μύθων των σοφιστών.

Με πρόσταγμα τις θέσεις των σοφιστών τις οποίες ανέπτυξε περαιτέρω ο Πλάτωνας δίνοντας μια νέα διάσταση. Ακολουθώντας τη γραμμή των σοφιστών και ο Πλάτωνας άφηνε το στίγμα του ως αφηγητής των ίδιων μύθων που δημιούργησε. Ο Πλάτωνας έκρινε κάποιους μύθους του Ησιόδου και του Ομήρου ως ακατάλληλους κάνοντας ουσιαστικά κριτική στο έργο τους. Για εκείνον τα κρυφά νοήματα των μύθων αποτελούσαν μια αλληγορία, η οποία είχε εμφανιστεί πιο πριν. Η αλληγορία κινείται μεταξύ του πραγματικού και του φανταστικού, που η ερμηνεία αμφοτέρων θα δώσει το νόημα που ουσιαστικά ο συγγραφέας κρύβει για τους δικούς του λόγους. Ο αναγνώστης αρχίζει να δημιουργεί την κριτική αντίληψη απέναντι σε αυτό που διαβάζει.

Η αλληγορική ερμηνεία εμφάνισε μεγάλη αποδοχή προς τα τέλη του 6^{ου} π.Χ. αιώνα. Υπάρχουν μαρτυρίες, ότι οι Πυθαγόρειοι έκαναν αλληγορική χρήση των μύθων. Ο Πυθαγόρας έδινε το χαρακτηρισμό σε παλαιά κείμενα ότι είχαν ηθοπλαστικό περιεχόμενο. Η αλληγορική ερμηνεία εμφανίστηκε ως υποστήριξη στα κείμενα του Ομήρου. Μια τέτοια προσέγγιση ίσως η πρώτη είναι του Αναξαγόρα, ότι ο Όμηρος αμφιταλαντεύεται με το ιερό και το βέβηλο (όπως πολλούς αιώνες αργότερα έκανε και ο Εμίλ Ντυρκέμ). Ο μύθος δεν αποτελεί μια σαφή περιγραφή των πραγμάτων αλλά ο αναγνώστης πρέπει μέσω της δικής του αντίληψης, να τον ερμηνεύσει.

Ο Πλάτωνας πέρα της ανάπτυξης των θεωριών των σοφιστών ο Πλάτωνας άντλησε και άλλα ωφέλιμα χαρακτηριστικά. Κατάφερε να μεταμορφώσει το μυθικό κείμενο σε φιλοσοφικό. Μέσω αυτής της μετουσίωσης ο Πλάτωνας μας χάρισε προσεγγίσεις για θέματα θρησκείας, διαπροσωπικών σχέσεων, το πολίτευμα, την κοσμογονία, την ηθική, τη ψυχή και το σώμα. Χρησιμοποίησε ήδη γνωστά μυθολογικά πρότυπα αλλά και σημαντικές προσωπικότητες όπως τον Σωκράτη για να στηρίξει την ερμηνεία του.

Μετά τον Πλάτωνα εμφανίστηκε ο μαθητής του Αριστοτέλης. Ο Αριστοτέλης διαχώρισε το φανταστικό και το πραγματικό με τη χρήση της λογικής. Χαρακτήρισε το μύθο ως την πρώτη εξήγηση των αλλόκοτων πραγμάτων από τους ανθρώπους που δεν μπορούσαν να κατανοήσουν. Επίσης, ο μύθος ήταν ο προπομπός της φιλοσοφικής θεώρησης. Για το λόγο αυτό εμφανίστηκαν και άλλα ρεύματα ερμηνείας του μύθου όπως ο ευημερισμός, η μυθογραφία και η αλληγορική ερμηνεία. Όλες αυτές οι νέες τάσεις ερμηνείας του μύθου, τον διατήρησαν στο χρόνο χωρίς στρεβλώσεις με ξεκάθαρο το νόημα του (Graf 2015: 174-175).

Κεφάλαιο 2. Μυθικά μοντέλα

2.1. Η πλοκή στο μύθο

Για να ορίσουμε τα μυθικά μοντέλα θεωρήσαμε σκόπιμο να δώσουμε μια οριοθέτηση στην πλοκή δεδομένου ότι συνεισφέρει στην απόδοση της αφήγησης. Ο Αριστοτέλης εισήγαγε τον όρο πλοκή με τον όρο μύθος. Με λίγα λόγια η πλοκή μια προφορικής ή γραπτή αφήγησης αποτελεί το μέσο οργάνωσης και απόδοσης των γεγονότων με αποτέλεσμα την κίνηση του ενδιαφέροντος και τη συναισθηματική φόρτιση του κοινού. Ο ορισμός αυτός είναι ιδιαίτερα απλός, είναι σαν να έχουμε ορισμό ένα προς έναν, αφού η δράση (που εμπλέκονται και ο ρηματικός λόγος και οι σωματικές ενέργειες) διαμορφώνεται από χαρακτήρες-πρόσωπα στην ροή της αφήγησης, οι οποίοι συνδιαμορφώνουν πρότυπα ήθους και εξύμνησης των κατορθωμάτων τους. Ουσιαστικά οι χαρακτήρες είναι το πιο ισχυρό μέσο της πλοκής.

Ο βασικός χαρακτήρας, στον οποίο επικεντρώνεται το ενδιαφέρον του κοινού σε μια πλοκή, είναι ο πρωταγωνιστής ή πρωταγωνίστρια (ή ήρωας ή ηρωίδα) και αντιπαρατιθέμενος κεντρικός χαρακτήρας είναι ο αντίπαλος. Στον κύκλο των εποχών πρωταγωνίστριες είναι η Δήμητρα και η Περσεφόνη και ανταγωνιστής ο Πλούτωνας. Αυτή δεν είναι η μοναδική αντικρουόμενη διαμάχη στην αρχαιότητα. Έκτος της διαπροσωπικής σύγκρουσης έχουμε και σύγκρουση προσώπων με τη μοίρα ή με καταστάσεις, όπως τα ανδραγαθήματα του Ηρακλή για το κοινό συμφέρον των πολιτών.

Αν ένας χαρακτήρας μεθοδεύει ένα σχέδιο του οποίου η επιτυχία εξαρτάται από την άγνοια ή την ευπιστία του ή των ατόμων εναντίον των οποίων στρέφεται, τότε έχουμε μια δολοπλοκία. Χαρακτηριστικά παράδειγμα είναι το γεγονός ότι η Ήρα, λόγω των απιστιών του Δία. Έστειλε στην κούνια του Ηρακλή δύο φίδια, αλλά τα στραγγάλισε. Σε γενικές γραμμές οι πλοκές εξαρτώνται από την επιτυχία ή την αποτυχία του επιδιωκόμενου αποτελέσματος.

Η εξέλιξη μιας πλοκής δημιουργεί ορισμένες προσδοκίες στο κοινό ή στον αναγνώστη για τη μελλοντική πορεία των γεγονότων και της δράσης, καθώς και για την αντίδραση των χαρακτήρων σε αυτά. Η αβεβαιότητα του αναγνώστη που ενδιαφέρεται για το τι πρόκειται να συμβεί στη συνέχεια, ιδιαίτερα στους χαρακτήρες προς τους οποίους έχει αναπτύξει μια συμπάθεια είναι γνωστή ως suspense. Αν αυτό που τελικά συμβαίνει υπερβαίνει τις όποιες προσδοκίες είχαμε σχηματίσει, τότε λέγεται έκπληξη. Ο συνδυασμός suspense και έκπληξης συνιστά τη βασική δυναμική σε μια παραδοσιακή πλοκή. Η πιο αποτελεσματική έκπληξη, ιδιαίτερα στις ρεαλιστικές αφηγήσεις, είναι αυτή που εκ των υστέρων αποδεικνύει ότι βασίζεται σε όσα έχουν ήδη διαδραματιστεί, όσο και αν οι αναγνώστες έχουν αποκομίσει διαφορετικά τη ροή την γεγονότων.

Πολλές φορές η πλοκή διαθέτει ενότητα δράσης, αν ο αναγνώστης ή ο ακροατής την αντιλαμβάνεται ως μια πλήρη διαδοχή δομικών καταστάσεων που προσδίδουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα και όλα τα βασικά συστατικά μέρη ή περιστατικά δεν αλλάζουν την κατεύθυνση του αποτελέσματος. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, όλα τα μέρη «συνδέονται τόσο στενά μεταξύ τους, ώστε, αν τα μεταθέσουμε ή αφαιρέσουμε οποιοδήποτε από αυτά, τότε θα διασαλευθεί και θα καταρρεύσει το σύνολο». Ακόμα ο Αριστοτέλης στήριξε ότι μια σειρά επεισοδίων το μόνο το οποίο τα συνδέει είναι η εμφάνιση και δραστηριοποίηση του ίδιου χαρακτήρα.

Σημαντικό ρόλο στη δημιουργία μιας ενιαίας πλοκής είναι υπάρχει διακριτή ακολουθία αρχής, μέσης και τέλους. Η αρχή εισαγάγει την κύρια δράση έτσι ώστε να προσδοκούμε για ακόμα περισσότερα. Η μέση εναρμονίζει τη ροή των γεγονότων. Το τέλος αποτελεί την

ικανοποίηση ολοκλήρωσης της πλοκής και συνεπάγεται ότι δεν θα υπάρχει επιπλέον συνέχεια. Τα ομηρικά έπη ξεκινούν στο μέσο μια κατάστασης (in media res), άλλα διηγήματα όταν η αφήγηση βρίσκεται στο πιο δυνατό στοιχείο, στο δράμα η καθήλωση του κοινού αιχμαλωτίζει από την πρώτη σκηνή. Στο μυθιστόρημα, στο σύγχρονο θέατρο και ιδιαίτερα στον κινηματογράφο έχουμε και τις αναδρομές. Οι αναδρομές είναι εμβόλιμες αφηγήσεις ή σκηνές που παρουσιάζουν γεγονότα τα οποία συνέβησαν πριν από τη στιγμή της έναρξης της αφήγησης.

Σε πολλές πλοκές η λύση περιλαμβάνει μια ανατροπή ή κατά τον Αριστοτέλη μια περιπέτεια, στη δράση του πρωταγωνιστή, είτε πρόκειται για την αποτυχία ή την καταστροφή του, όπως γίνεται στις τραγωδίες, και αντίθετα στην επιτυχία στις κωμικές πλοκές. Η ανατροπή συχνά εξαρτάται από μια ανακάλυψη όπου το κεντρικό πρόσωπο διαπιστώνει κάτι εξαιρετικά σημαντικό, όπως η εκτίμηση της θεάς Άρτεμης ότι ο Ηρακλής σκότωσε το ιερό ελάφι της με τα χρυσά κέρατα, ενώ ήταν ζωντανό στα χέρια της.

Από το 1920 και μετά, πολλοί πεζογράφοι και θεατρικοί συγγραφείς προσπάθησαν να διαψεύσουν τις προσδοκίες περί χρονολογικής σειράς, συνοχής, αξιόπιστης αφήγησης και λύσης που σε αυτές στηριζόταν ο αναγνώστης να τις θέσουν υπό αμφισβήτηση ή και να τις καταργήσουν. Μεταγενέστεροι μελετητές εισήγαγαν νέα είδη κατηγοριοποίησης και ανάλυσης της πλοκής. Οι δομιστές κριτικοί όπως έχουμε ήδη προαναφέρει ανέλυαν την πλοκή ως σύνολο κωδίκων που συνθέτουν την αφήγηση και σύμφωνα με το μοντέλο γλωσσολογικής θεωρίας. Παράλληλα υπήρχαν αρκετοί μελετητές οι οποίοι δεν αποδέχονταν την αλληλουχία της πλοκής και είναι αποτέλεσμα ψυχοκοινωνικών εκδηλώσεων του ανθρώπου.

2.2. Σημεία σύγκλισης μυθικών μοντέλων

Τα μυθικά μοντέλα διαμορφώνουν το μοτίβο χρήσης πρωταγωνιστών ώστε να φαίνονται οικείοι στον αναγνώστη-κοινό. Για να ορίσουμε επαρκώς και να σκιαγραφήσουμε τα μυθικά μοντέλα θα προχωρήσουμε στο διαχωρισμό μεταξύ θεοποιημένων όντων και ηρώων-ηρωίδων δεδομένου ότι οι καταστάσεις που εμπλέκονται ποικίλλουν αυτό δεν σημαίνει ότι οι εκάστοτε αφηγήσεις δεν εμπλέκουν και τις δύο κατηγορίες. Εκείνο το οποίο επιδιώκουμε να καταδείξουμε ότι στην αφήγηση χρησιμοποιούνται στοιχεία τα οποία επαναλαμβάνονται ή μένουν σταθερά για τα πρόσωπα-πρωταγωνιστές.

Σε αναζήτηση διαδικτυακών πηγών εντοπίστηκε μια ηλεκτρονική ιστοσελίδα με καταγεγραμμένες περισσότερες από 1.500 σελίδες που περιγράφουν θεούς και άλλους χαρακτήρες της ελληνικής μυθολογίας και 1.200 εικόνες πλήρους μεγέθους. Το project Theoi έχει υλοποιηθεί από τον Aaron J. Atsma σε συνεργασία με τα Πανεπιστήμια Auckland (Νέα Ζηλανδία) και Leiden (Ολλανδία), των οποίων οι πόροι βιβλιοθηκών ήταν πολύτιμοι στην έρευνα αυτού του έργου.

2.2.1. Οι θεοί του Ολύμπου

Για τους θεούς ως μυθικά μοντέλα, χρησιμοποιούνται στοιχεία τα οποία θα τους κάνουν, να διακρίνονται από τους απλούς θνητούς. Το θεϊκό πάνθεον του Ολύμπου στηρίζεται στα πατριαρχικά οικογενειακά χαρακτηριστικά της εποχής. Κάθε θεός/θεά που συμπληρώνει αυτό το πάνθεον έχει μια συγκεκριμένη ιδιότητα. Έχουμε δύο ηλικιακές κλίμακες (Κερένυϊ 2012).

Την μεν πρώτη συμπληρώνουν ο Δίας, η Ήρα, ο Ποσειδώνας, η Δήμητρα, η Εστία και ο Πλούτωνας οι οποίοι ήταν παιδιά του Κρόνου και της Ρέας. Σε αυτούς/αυτές αποδίδονται οι πιο ισχυρές δυνάμεις λόγω της μοιρασιάς που έγινε μετά την Τιτανομαχία (Κακριδής 1986). Όλες οι αναπαραστάσεις τους, τους δείχνουν σε προχωρημένη ηλικία. Συνεπώς παρατηρείται μια ομοιογένεια στις αποτυπώσεις τους. Κάθε ένας από αυτούς έχει μια συγκεκριμένη ιδιότητα ή ένα κομμάτι επίβλεψης του κόσμου (ουρανός, νερό, οικογένεια, έδαφος). Έχουν κοινό τόπο κατοικίας το βουνό του Ολύμπου εκτός του Πλούτωνα που βρίσκεται στον Κάτω Κόσμο για να περιορίζει και να δέχεται κοινούς θνητούς. Η λατρεία εξυμνείται σε καθημερινές ανάγκες των θνητών. Παρόλο των υπερφυσικών για τους ανθρώπους δυνάμεων τους έχουν κοινά χαρακτηριστικά με τους θνητούς για να τους οικειοποιούνται.

Τη δε δεύτερη θεοί/θές μετά την Τιτανομαχία και είναι: Άρης, Ήφαιστος, Αφροδίτη, Αθηνά, Απόλλωνας, Άρτεμις, Ερμής και Διόνυσος, οι περισσότεροι παιδιά του Δία είτε με την Ήρα είτε με άλλες παράνομες σχέσεις του (Κακριδής 1986). Στο ηλικιακό επίπεδο οι συγκεκριμένοι είναι αρκετά νεότεροι από αυτούς της πρώτης κατηγορίας. Όλοι τους έχουν μια συγκεκριμένη ιδιότητα για την οποία λατρεύονται. Παρατηρείται ότι γι αυτή την κατηγορία θεών υπάρχουν αρκετές αναφορές για δια ζώσης συναντήσεις με τους θνητούς ή ακόμα και ερωτικές σχέσεις όπως αυτές του Δία. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η δεύτερη κατηγορία θεών έχει πιο οριοθετημένα στοιχεία λατρείας και ίσως πιο κοντινά με τους ανθρώπους. Συνεπώς η υπόστασή τους καμιά φορά τείνει στον ανθρωποκεντρισμό.

Το σύνολο των ολύμπιων θεών θα μπορούσε να παρομοιαστεί με το πρότυπο μια ευρείας πολυμελούς οικογένειας. Έχουμε τον πατέρα Δία και τη μητέρα Ήρα, με τα αδέρφια τους Ποσειδώνα, Δήμητρα, Εστία και Πλούτωνα. Επίσης έχουμε και τα παιδιά τους Άρη, Ήφαιστο, Αφροδίτη, Αθηνά, Απόλλωνα, Άρτεμη, Ερμή, Διόνυσο και Περσεφόνη. Μεταξύ

τους υπάρχουν σημεία σύγκλισης και απόκλισης. Δεν λείπουν οι προσωπικές διαμάχες. Όμως καταφέρνουν να διαχειρίζονται την αρμονική συμβίωση και ανάπτυξη των θνητών.

Δείγματα μυθικής παράδοσης καταδεικνύουν την εμπλοκή των θεών στις σχέσεις μεταξύ των θνητών. Όπως οι συμβουλές της Αθηνάς στον Οδυσσέα. Έχουμε επίσης και δείγματα σχέσεων θεών με θνητούς (Δίας-Αλκμήνη, Ποσειδώνας-Αίθρα). Ίσως το μόνο μεμπτό των πράξεων των θεών για τους θνητούς ήταν ότι σύναπταν μεταξύ τους ερωτικές σχέσεις (Άρης-Αφροδίτη, Πλούτωνας-Περσεφόνη, Ήφαιστος-Αφροδίτη, Δίας-Δήμητρα).

Μοντέλα αντιστοιχών θεϊκών μοντέλων παρατηρούνται και σε άλλες θρησκείες των αρχαίων Αιγυπτίων, Ρωμαίων, Ετρούσκων, λαών της Μεσοποταμίας και της Σκανδιναβίας. Στον παρακάτω πίνακα έχουμε τις εξής ομοιότητες μεταξύ τριών βασικών θρησκειών:

Ελληνική θρησκεία	Σύμβολο	Ρωμαϊκή θρησκεία	Αιγυπτιακή Θρησκεία
<i>Άδης</i> <i>Πλούτωνας</i>	σκούφος που κάνει αόρατο τον φέροντα, σκήπτρο	Ντις Πάτερ Πλούτο Όρκος	Όσιρις
<i>Αθηνά</i>	κράνος, ακόντιο, αιγίδα με γοργόνειο, γλαύκα	Μινέρβα	Νεϊθ Θωθ
<i>Απόλλωνας</i> <i>Φοίβος</i>	Τόξο βέλη λύρα δάφνη	Απόλλο Φοέμπους	Ωρος Ρα
<i>Άρης</i>	Κράνος ακόντιο ασπίδα	Μαρς	
<i>Άρτεμις</i>	Τόξο Βέλη	Ντιάνα	Μπαστ
<i>Αφροδίτη</i>	Περιστέρια σπυργίτια στηθόδεσμος	Βένους	Άθωρ
<i>Δήμητρα</i>	Δάδα Σιτάρι	Κέρες	Τσις Σομπέκ
<i>Διόνυσος</i>	Κισσός άμπελος θύρσος πάνθηρας	Λίμπερ Μπάκους	Όσιρις
<i>Ερμής</i>	Πέτασος κηρύκειο σανδάλαι	Μερκούριος	Άνουβις
<i>Εστία</i>		Βέστα	Βήσα
<i>Δίας</i>	Κεραυνός	Γιούπιτερ	Άμουν

<i>Ζευς</i>	αετός σκήπτρο	Ιόβις	Ρα
<i>Ήρα</i>	Παγώνι σκήπτρο διάδημα	Γιούνο	Μουτ Άθωρ
<i>Ήφαιστος</i>	Πέλεκυς λαβίδες για σφυρηλάτηση, αμόνι	Βουλκάνους	Πτα
<i>Ποσειδώνας</i>	Τρίαινα	Νεπτούνους	
<i>Περσεφόνη</i>	Δημητριακά Φρούτα	Προσερπίνα	

Πίνακας 1. Οι ονομασίες και οι συμβολισμοί των θεών του Ολύμπου σε σχέση με την Ρωμαϊκή και Αιγυπτιακή θρησκεία

Από τη διερεύνηση όλων των σχετικών με τους θεούς στοιχείων προκύπτει ότι ο κάθε θεός στην ουσία του έχει πολύ πιο διευρυμένες ιδιότητες και αρμοδιότητες από αυτές που παραδίδονται στα ομηρικά έπη. Ο περιορισμός επήλθε μετά την κυριαρχία του Δία ως ανώτατου θεού, οπότε πολλοί θεοί και θεές υποτάχθηκαν σε αυτόν ως παιδιά του. Για παράδειγμα, γνωρίζουμε την Αφροδίτη ως θεά της ομορφιάς και του έρωτα, τον Διόνυσο ως θεό του κρασιού, την Άρτεμη ως παρθένα θεά, τον Έρωτα ως θεό του έρωτα και λησμονούμε ότι η Αφροδίτη τιμάται και με θρηνητικές τελετές ως θεά του θανάτου· ότι ο Διόνυσος είναι και θεός του θανάτου -είναι, εξάλλου, ο μόνος θεός που γεννιέται, πεθαίνει και ξαναγεννιέται, ο μόνος θεός που κατεβαίνει στον Άδη, είναι ο Έρωτας, όταν φέρει τη δάδα ανεστραμμένη, είναι θεός του θανάτου (Κακριδής 1986).

Η κοινωνία των θεών είναι αυστηρά οργανωμένη με ξεκάθαρα χαρακτηριστικά: όνομα, μορφή, ιδιότητες, γενεαλογία, ιστορία. Κάθε θεότητα ορίζεται, επιπλέον, από το σύνολο των σχέσεών της με τις υπόλοιπες θεότητες, σχέσεις που ενώνουν αλλά και διαχωρίζουν, καθώς δεν αλληλεπικαλύπτονται, καθιστώντας διακριτή την ταυτότητα. Οι θεοί «εκδημοκρατίζονται». Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Διόνυσος, που από θεός του αγροτικού πληθυσμού έγινε αργότερα θεός του εμπορικού και ναυτικού, της δημοκρατίας στη συνέχεια, των ηγεμονιών στο τέλος (Seaford 2016). Ο προσεταιρισμός ενός θεού των αγροτικών πληθυσμών ήταν μια πράξη πολιτικού υπολογισμού από την ανερχόμενη εμπορική και ναυτική τάξη για την οικειοποίηση και παρακίνηση του πιο συντηρητικού και δυσκίνητου κομματιού της κοινωνίας, του αγροτικού στοιχείου. Από την άλλη για τους κοσμογυρισμένους ναυτικούς και εμπόρους που γνώριζαν παρόμοιους θεούς της Μ. Ασίας, της Συρίας, της Παλαιστίνης, της Αιγύπτου, ο διονυσιασμός είχε κοσμοπολιτικό χαρακτήρα. Η διονυσιακή θρησκεία απλώθηκε σε όλο τον ελληνικό κόσμο, αρμοσμένη στην ευκοσμία της πόλεως και συμβιβασμένη με τον ελληνικό ορθολογισμό, απέβαλλε την παλιά φρενίτιδα και αγριότητα και διοχέτευσε τον αρχαίο ενθουσιασμό σε έργα της τέχνης, εικαστικά και του λόγου.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η επιρροή της αρχαίας ελληνικής θρησκείας είναι ισχυρή, δεδομένου ότι εξαπλώθηκε και διατηρήθηκε σε αρκετές θρησκείες άλλων λαών. Όμως η ουσιαστική αλλαγή είναι η ονοματολογία των θεών. Σε μερικές περιπτώσεις το θέμα του

ονόματος έχει παραμείνει ίδιο με το ελληνικό. Οι ιδιότητες σχεδόν παραμένουν ίδιες. Συνεπώς τα θρησκευτικά μυθικά μοντέλα μεταβιβάστηκαν σε άλλες θρησκείες παρόλο ότι η εμφάνιση τους είναι αρκετά μακραιώνη και οι θρησκείες που εισήχθησαν ήταν αρκετά μεταγενέστερες.

2.2.2. Ήρωες-ηρωίδες αρχαίων ελληνικών μύθων

Στην αρχαία Ελλάδα υπήρχαν άνθρωποι που είχαν ασυνήθιστες δυνάμεις. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν δυνατοί, ενάρετοι, και βοηθούσαν τους φτωχούς και τους αδύνατους. Ήταν οι ήρωες. Μερικοί από αυτούς είχαν δυνάμεις που τους έδωσαν οι θεοί. Άλλοι ήταν ημίθεοι, γεννημένοι από διασταύρωση θεών και ανθρώπων. Θυμηθείτε, οι αρχαίοι έλληνες πίστευαν ότι οι θεοί είχαν ανθρώπινες αδυναμίες.

Οι ήρωες/ηρωίδες των μυθικών μοντέλων ως επί το πλείστον είναι θνητοί άνθρωποι ή με θεϊκή καταγωγή. Σε αυτή η κατηγορία μυθικών μοντέλων εξυμνούνται τα κατορθώματα των ηρώων/ηρωίδων τα οποία ήταν θαυμαστά για τους υπόλοιπους θνητούς και έδιναν το κίνητρο της ευρείας αποδοχής ακόμα και της λατρείας (Κακριδής 1986).

Οι ήρωες αποτελούν τη γέφυρα μεταξύ θεών και ανθρώπων. Είναι ανώτερα όντα ανάμεσα στη φύση των ανθρώπων και των θεών. Οι θεοί είναι απόμακροι, οι ήρωες προσίτοι. Οι άνθρωποι ορκίζονται και προσεύχονται και στους ήρωες. Τους αισθάνονται πιο κοντά από ότι τους θεούς, αφού τους θεωρούν προστάτες και διαμεσολαβητές ανάμεσα στον κόσμο των θνητών και τον κόσμο των θεών, για αυτό και δημιουργείται μεταξύ τους μια πιο στενή και προσωπική σχέση.

Στα αττικά συμπόσια η πρώτη σπονδή γίνεται στους θεούς και η δεύτερη για τους ήρωες, κυρίως σε αυτούς που μετά το θάνατό τους θεοποιούνται, όπως ο Ηρακλής, οπότε και λατρεύονται, συνήθως στον τόπο ταφής τους (Stafford 2012). Αυτό είναι το στοιχείο για την ξεχωριστή θέση που επιφυλάσσει η θρησκεία της πόλεως στους ήρωες. Όταν αναφερόμαστε στη λατρεία των ηρώων στην αρχαία Ελλάδα, πρέπει να ξέρουμε πως η ηρωολατρεία δεν περιορίζεται στα πρόσωπα του ηρωικού μύθου. Σύμφωνα με την ομηρική ορολογία ήρωες και θεοί αποτελούν διαφορετικές ομάδες, μολονότι στη συνείδηση των ανθρώπων αποτελούν τους «ισχυρούς». Μόνο ο Διόνυσος και ο Ηρακλής μπόρεσαν να κινούνται μεταξύ και των δύο κατηγοριών.

Πολλοί περισσότεροι όμως είναι οι ήρωες που λατρεύονται χωρίς να ανήκουν στην μυθολογία. Χαρακτηριστικό για τους ήρωες αυτούς είναι ότι είναι δεμένοι πάντα με ένα ορισμένο τόπο, εκεί όπου βρίσκεται ο τάφος με τα λείψανά τους. Κάθε άνθρωπος που έχει προσφέρει κάποια μεγάλη υπηρεσία στην πόλη, από τον ιδρυτή ως τον νικητή μιας μάχης ή τον νομοθέτη που έχει βελτιώσει τους νόμους, γινόταν θεός. Πολλές φορές δεν ήταν καν απαραίτητο να υπάρξει ένας μεγάλος άνδρας ή ευεργέτης. Έφτανε μόνο ένας λαϊκός θρύλος για να γίνει ήρωας.

Η λατρεία των ηρώων θυμίζει έντονα την λατρεία των νεκρών, όπου από εκεί έχει και τις ρίζες της. Η ηρωολατρεία είναι θέμα που ανήκει στην ιστορία της θρησκείας, και λιγότερο της μυθολογίας. Η μυθολογία ενδιαφέρεται μόνο για τους ήρωες που συνδυάζουν το μύθο και τη λατρεία, και προφανώς είναι παλαιοί θεοί που υποβαθμίστηκαν. Η Ελένη λατρευόταν ως θεά στη Λακωνία (μαζί με τον Μενέλαο στο ίδιο ιερό που στα αλεξανδρινά χρόνια λεγόταν Μενελάιον) και στη Ρόδο. Όμως η λατρεία των ηρώων, που μπορεί να είναι και

υποβιβασμένη κατηγορία θεών, αφού πεθαίνουν, δεν έχει μόνο θρησκευτική σημασία. Έχει και πολιτική, γιατί οι ήρωες συνενώνουν τα μέλη μια ομάδας γύρω από τη λατρεία τους και λειτουργούν ως σύμβολα δόξας και προστασίας της κοινότητας.

Τα στάδια αφήγησης των γεγονότων ενός ήρωα κινούνται σε τρία βασικά στάδια. Στο πρώτο στάδιο γίνονται αναφορές από την παιδική ηλικία έως 18 έτη. Είναι το στάδιο όπου οι ήρωες πραγματοποιούν ή εμπλέκονται στα πρώτα τους κατορθώματα. Ενδεικτικά παραδείγματα: ο Ηρακλής και τα φίδια που είχε στείλει η Ήρα, η Θέτιδα όταν βουτούσε στα ύδατα της Στυγός τον Αχιλλέα για να τον κάνει αθάνατο τον κρατούσε από την πτέρνα η οποία δεν μπήκε στο νερό και έτσι έγινε το μόνο τρωτό σημείο του Αχιλλέα, ο Θησέας και ο τρομερός ταύρος που είχε φέρει ο Ηρακλής από την Κρήτη που προκαλούσε μεγάλη αναστάτωση στην περιοχή του Μαραθώνα, η ανατροφή του Ιάσονα από τον κένταυρο Χείρωνα, η θυσία της Ιφιγένειας από τον πατέρα της Αγαμέμνονα για να εξιλεωθεί από την θεά Άρτεμη (Κερένυϊ 2012).

Το δεύτερο είναι το στάδιο από την ενηλικίωση έως το τέλος των κατορθωμάτων του/της ηρωίδας. Πολλές μυθικές αφηγήσεις ξεκινούν από αυτό το στάδιο. Δεν γνωρίζουμε για όλα τα πρόσωπα των μύθων κατορθώματα από το πρώτο στάδιο όπως για τον Οδυσσέα. Σε αυτό το στάδιο ξεκινούν τα θαυμαστά έργα του/της ήρωα/ηρωίδας που μπορεί να είναι ένα ή και πολλά περισσότερα. Είναι το σημείο της μυθικής αφήγησης που το πεδίο δράσης του/της ήρωα/ηρωίδας εξελίσσεται και τα κατορθώματα του/της θα μείνουν χαραγμένα στην μνήμη των ανθρώπων.

Τα χαρακτηριστικά των πρωταγωνιστών ξετυλίγονται και ο αναγνώστης ή το κοινό αρχίζει να θαυμάζει τις πράξεις του ή πως διαχειρίζεται τα πράγματα. Τέτοια παραδείγματα έχουμε: στο μύθο του Οδυσσέα όπου στην ώριμη ηλικία του συμμετέχει στον Τρωικό Πόλεμο και έρχεται αντιμέτωπος και το νόστο στην αγαπημένη του Πηνελόπη και στο βασίλειο του την Ιθάκη, οι άθλοι του Ηρακλή, η αργοναυτική εκστρατεία με τον Ιάσονα, ο έρωτας του Πάρη και της ωραίας Ελένης, ο Τριπτόλεμος που του χάρισε το άρμα με τους φτερωτούς δράκοντες, με την μεγάλη ποσότητα του σιταριού για να το σπείρει σε ολόκληρη την οικουμένη, ο Περσέας και ο άθλος να κόψει το κεφάλι της Μέδουσας.

Στο τρίτο στάδιο οι ήρωες δεν εμπλέκονται σε άλλα κατορθώματα ή θαυμαστές πράξεις. Θα το παρομοιάζαμε με στάδιο προχωρημένης ηλικίας. Η νεανικότητα των πρωταγωνιστών έχει εκλείψει. Ύστερα από τους άθλους θα κυριαρχήσουν στα βασίλεια τους και θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο κοινωνικό σύνολο της περιοχής τους: Θησέας, Οδυσσέας, Ιάσονας. Σε αυτό το στάδιο παύουμε πλέον να έχουμε γνωστά γεγονότα για τους ήρωες και σε κάποιες περιπτώσεις δεν γνωρίζουμε και το τέλος τους. Ωστόσο έχουμε παραδείγματα ηρώων που εμπλέκονται σε κατορθώματα σε προχωρημένη ηλικία: Οιδίποδας, Μενέλαος, Μίνωας. Έχουμε και σε αυτή την κατηγορία ήρωες που στο τέλος της ζωής τους, τους αποδίδονται υπεράνθρωπες ιδιότητες: Ηρακλής, Ωρίωνας, Τριπτόλεμος.

2.3. Μυθικά μοντέλα της εκθεσιακής αφήγησης

2.3.1. Συνοπτική περιγραφή των μύθων

Θεά Δήμητρα

Η μεγάλη θεά της γονιμότητας και της γεωργίας, ιδιαίτερα των λεγομένων από το όνομά της δημητριακών. Κόρη του Κρόνου και της Ρέας και μητέρα της Περσεφόνης από την ένωση της με το Δία ή τον Ποσειδώνα (Κακριδής 1986).

Σύμφωνα με τα Ελευσίνια παράδοση, που έχει αποτυπωθεί στο λεγόμενο ομηρικό ύμνο στη Δήμητρα, η θεά σταμάτησε να ενδιαφέρεται για την ευφορία της γης, όταν ο Άδης, χωρίς τη συγκατάθεσή της, πλησίασε την Περσεφόνη. Εκεί η κόρη της Δήμητρα έπαιξε με τις Ωκεανίδες στους ανθισμένους κάμπους, ο Άδης την άρπαξε και την έκανε βασίλισσά του στον Κάτω κόσμο. Κατά την περιγραφή του ύμνου, η Δήμητρα, αναζητώντας την κόρη της, αφού επί εννέα μέρες περιπλανήθηκε στη γη, άσιτη, άλουστη και μαυροφορεμένη, τη δέκατη μέρα, με τη συμπονετική βοήθεια της Εκάτης και του Ήλιου, έμαθε ότι είχε συμβεί. Τότε αποφάσισε να απομακρυνθεί από τους θεούς και να μεταμορφωθεί σε ξεπεσμένη γερόντισσα. Στην Ελευσίνα βρήκε καταφύγιο στο αρχοντικό του Κελεού και της Μετάνειρας, όπου ανέλαβε να αναθρέψει το μικρό του γιο Δημοφώντα .

Η θεά λοιπόν, κυριευμένη από τη λύπη της, αρνήθηκε τις περιποιήσεις της οικοδέσποινας, το ακριβό κάθισμα, το πλούσιο φαγητό και το εκλεκτό ποτό. Αφού απέφυγε όλες αυτές τις περιποιήσεις, αρκέστηκε στο να αναπαυτεί σε ένα σκαμνί σκεπασμένο με προβεία και να ανακουφιστεί πίνοντας ένα κριθαροζούμι, τον κυκεώνα. Το προσωπικό, με πρώτη και καλύτερη την Ιάμβη, προσπάθησε να διασκεδάσει τη θλίψη της θεάς με χοντροκομμένα χωριάτικα αστεία και με ξεδιάντροπες χειρονομίες και ξεγυμνώματα.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής στην Ελευσίνα, η Δήμητρα θέλοντας να κάνει αθάνατο το μικρό Δημοφώντα, τον έτρεφε με αμβροσία και τον βάφτισε στις φλόγες της εστίας του σπιτιού. Το έργο της ματαιώθηκε, όταν η μητέρα του παιδιού ανακάλυψε τι γινόταν, τρόμαξε και ξεφώνισε ότι θα καιγόταν τα παιδί της. Τότε η θεά αποκάλυψε την αληθινή της ταυτότητα και ο λαός της Ελευσίνας θέσπισε τη λατρεία της. Ωστόσο η θλίψη της θεάς και η ακαρπία της γης, κατά την Ελευσίνια παράδοση, δεν σταμάτησαν παρά μόνο αφού ο Δίας, συμβιβάζοντας τα πράγματα αποφάσισε να μείνει η Περσεφόνη τα 2/3 του χρόνου κοντά στη μητέρα της και το 1/3 κοντά στον άνδρα της Άδη (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 307-327). Τότε προτού επιστρέψει στον Όλυμπο, η Δήμητρα δίδαξε στους Ελευσίνιους τα μυστήρια της λατρείας της και όρισε έναν από αυτούς τον Τριπτόλεμο, να βγει ως απόστολος της σε όλο τον κόσμο, να δείξει στους ανθρώπους να αφοσιώνονται στη γη τους, να την καλλιεργούν και έτσι να εξημερώσει την ανθρωπότητα.

Σύμφωνα με την παραλλαγή του μύθου, που έχει διασωθεί στις «Μεταμορφώσεις» του Οβίδιου, και πιθανώς στηρίζεται στην αρχική Ελευσίνια παράδοση, η Δήμητρα φιλοξενήθηκε στην καλύβα μιας φτωχής αγροτικής οικογένειας και θεράπευσε το ετοιμοθάνατο αγοράκι της, τον Τριπτόλεμο, βαφτίζοντάς τον στις φλόγες. Κατά τις τοπικές παραδόσεις της Αρκαδίας, τις οποίες είχε διασώσει κυρίως ο περιηγητής Πausανίας, η Δήμητρα, περιπλανώμενη κατά την αναζήτηση της κόρης της, δέχτηκε επίθεση του Ποσειδώνα. Για να αποφύγει την ένωση μαζί του, μεταμορφώθηκε σε φοράδα, αλλά υπέκυψε στην ορμή του, αφού και αυτός μεταμορφώθηκε σε άλογο (Κερένυϊ 2012).

Έτσι γέννησε τη Δέσποινα, η θεά που λατρεύτηκε μαζί της, ή τον Αρ(ε)ίωνα, το άφταστο άλογο, που κατά την πτώση των Επτά επί Θήβας έσωσε τον βασιλιά Άδραστο. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή ήταν γέννημα του Ποσειδώνα από την ένωση του με τη Γοργόνα Μέδουσα. Για αυτό κατά την παράδοση λατρευόταν η Δήμητρα στην Αρκαδία ιδιαίτερα με επικλήσεις Ερινύς, για την οργή της θεάς, και Λουσία, για το λούσιμο της στον ποταμό Λάδωνα. Εξάλλου αναφέρεται ότι στην περιοχή της Αρκαδίας η θεά έμεινε για πολύ καιρό, μαυροφορεμένη μέσα σε μια σκοτεινή σπηλιά, κρυμμένη από τους θεούς και τους ανθρώπους, στερώντας τους τα αγαθά της γης, ώσπου ο Παν την ανακάλυψε και ειδοποίησε τον Δία, που αποκατέστησε τα πράγματα. Επιπρόσθετα ορίστηκε επιτόπια λατρεία της με την επίκληση Μέλαινα, για να θυμίσει το πένθος της. Άλλη μια εκδοχή σύμφωνα με την κρητική παράδοση, η θεά, αφού θεληματικά ενώθηκε με τον Ιάσονα πάνω σε ένα τριπλά οργωμένο χωράφι, έφερε στον κόσμο τον Πλούτο, που χαρίζει στους ανθρώπους τη λατρεία της μητέρας του.

Θεός Απόλλωνας

Ένας από τους σπουδαιότερους και δημοφιλέστερους θεούς του Ολυμπίων Θεών. Γιος του Δία και της Λητούς, με δίδυμη αδερφή την Θεά Άρτεμη και αντικείμενα λατρείας του: το φως, το μέτρο, η αρμονία, η μαντική, ο εξαγνισμός, το νεανικό ανδρικό κάλλος, προστάτης των καλών τεχνών και ιδιαίτερα της μουσικής (Grimal 1991). Λόγω και της συμβολής του και σε άλλα αντικείμενα λατρείας ο Απόλλων απέκτησε αρκετά προσωνύμια όπως: *Αγρεύς*, *Ποίμνιος*, *Νόμιος*, *Λυκοκτόνος*, για την γεωργία και την κτηνοτροφία, *Εβδομαγέτης*, *Νεομήνιος*, *Ωρομεδών*, για τη σχέση του με το ημερολόγιο, *Δελφίνιος*, *Άκτιος*, *Αρχηγέτης*, *Οικιστής*, *Κτίστης*, για τη ναυτιλία και τους εποικισμούς, *Αποτρόπαιος*, *Αλεξίκακος*, *Ιατρομάντις*, *Ακέσιος*, *Καθάρσιος*, για την ιατρική και τις καθαρτήριες πράξεις, *Πρόγονος*, *Γενέτωρ*, *Πατρώος*, για κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς.

Οι επώνυμοι καλλιτέχνες της αρχαιότητας, κυρίως οι ποιητές, που έθεταν τον εαυτό τους στην προστασία του Απόλλωνα, παρουσιάζουν αυτό το θεό, ως τον εξάισιο κιθαρωδό του Ολύμπου, περιβαλλόμενο από τη θεϊκή φεγγοβολή της νιότης, να αναλαμβάνει τη διασκέδαση των υπολοίπων θεών, με τη συνοδεία της Ήβης, της Αρμονίας, της Άρτεμης, της Αφροδίτης και με πιστές ακόλουθες τις Μούσες, τις Χάριτες και τις Ώρες στο τραγούδι και το χορό (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 226-230).

Ο Απόλλων γεννήθηκε στη Δήλο, όπου η μητέρα του Λητώ, βρήκε καταφύγιο, λόγω των διώξεων της Ήρας. Ο θεός Απόλλων έδειξε από τη στιγμή που γεννήθηκε την μεγαλοπρέπειά του, αφού παραμέρισε τα σπάργανά του και όρθωσε το ανάστημά του, προκαλώντας φόβο και τρόμο σε άλλους θεούς (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 227-228). Ένα από τα πρώτα κατορθώματά του ήταν η εξόντωση της δράκαινας, με πιθανά ονόματα *Δέλφωνα* ή *Πυθώ* ή *Πύθωνα* και χαρακτηρίστηκε και ως *Πύθιος Απόλλων*. Η ίδρυση του Δελφικού μαντείου ανήκει στον Απόλλωνα, αλλά με άλλες εκδοχές στην πρωτομάντισσα Γαία, που το κληρονόμησε στην κόρη της Θέμις. Η Θέμις το παραχώρησε στην αδελφή της Φοίβη, η οποία το δώρισε στον Απόλλωνα και τιμώντας την, πήρε και το προσωνύμιο Φοίβος. Άλλες εκδοχές αναφέρουν ότι οι πρώτοι μάντιες ήρθαν από την Κνωσό, όπου με υπόδειξη του Απόλλωνα προσέγγισαν τον Κρισαίο Κόλπο κάτω από τους Δελφούς.

Ως πρώτη αγαπημένη του Απόλλωνα, αναφέρεται η κόρη του ποταμού Πηνειού, Δάφνη. Η Δάφνη για να αποφύγει τον θεό, μεταμορφώθηκε στο ομώνυμο θάμνο. Ο Απόλλων ατύχησε και στην προσπάθειά του να κατακτήσει τη Μάρπησσα, την κόρη ενός άλλου ποταμού του Ευηνού. Αυτήν του την πήρε ο Ίδας. Ο θεός ήρθε σε σύγκρουση μαζί του, αφού ο Δίας αποφάσισε να διαλέξει μόνη της και προτίμησε τον Ίδα. Αργότερα, ο Απόλλων ερωτεύτηκε την Κασσάνδρα από την Τροία. Για να την κατακτήσει, της πρόσφερε να τη διδάξει την μαντική τέχνη. Αφού έμαθε την τέχνη αρνήθηκε να είναι μαζί του. Για αυτό ο θεός της άφησε βέβαια την ικανότητα να μαντεύει, αλλά της αφαίρεσε την ικανότητα της πειθούς και έτσι κανείς δεν πίστευε τα λεγόμενα της. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή ο Απόλλωνας ενώθηκε με την Κασσάνδρα και έγινε πατέρας του Τρωίλου. Στην Κολοφώνα έλεγαν ότι ο Απόλλωνας είχε ενωθεί με την Μαντώ, την κόρη του μάντη Τειρεσία, και απέκτησε το γιο του και μετέπειτα μεγάλο μάντη Μόγο.

Ο Απόλλων θεωρείται ότι είχε και ομοφυλοφιλικές σχέσεις όπως με τον Υάκινθο. Ο Υάκινθος σκοτώθηκε κατά λάθος από το θεό σε μεταξύ του μονομαχία στην τοξοβολία. Άτυχος ήταν και στον έρωτά του με τον Υμέναιο. Τα πράγματα με τον Υμέναιο περιπλέκονται, γιατί υπάρχουν αναφορές ότι αντί για τον Υμέναιο είχε σχέση με ένα γιο του από την ένωσή του με τη μούσα Καλλιόπη, όπου πιστεύετε ότι γέννησε τον Ορφέα. Με ένωση του με μια άλλη μούσα, τη Θάλεια, είχε κάνει γιους τους Κορύβαντες, που είχαν

αξεπέραστη δύναμη στο χορό. Και για τον Δελφό πιστεύετε ότι ήταν γιος του Απόλλωνα όταν ενώθηκε με την κόρη του Καστάλιου, τη Θυία, ή του Κηφισού, την Κελαινώ ή τη Μέλαινα.

Σε ποιητικά έργα ο Απόλλων εξυμνείται ως πατέρας του Ασκληπιού, του Αρισταίου, του Λίνου και ορισμένων ακόμα συγγενικών θεών και ηρώων, που είχαν ως έργο να προστατεύουν τους ανθρώπους από τις ασθένειες και άλλα κακά. Ο Απόλλωνας έκανε τον Ασκληπιό, αφού ενώθηκε στην Θεσσαλία με την Αρσινόη ή την Κορωνίδα, που ήταν κόρη του Φλεγυά. Ο Δίας σκότωσε με κεραυνό τον Ασκληπιό επειδή πίστευε ότι η τέχνη του θα κάνει αθάνατους τους ανθρώπους. Σε αντίποινα ο Απόλλωνας σκότωσε τους Κύκλωπες που κατασκεύαζαν τους κεραυνούς του Δία. Η οργή του Δία ήταν μεγάλη και θα τον έριχνε στα Τάρταρα αν δεν τον εκλιπαρούσε η Λητώ. Όπως γίνεται γνωστό από την *Άλκηστιν* του Ευριπίδη, ο Δίας υποχρέωσε για ένα χρόνο τον Απόλλωνα να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο βασιλιά των Φερών Άδμητο, προσέχοντας τα βόδια του. Από την Θεσσαλία άρπαξε την Κυρήνη, τη μετέφερε στη Λιβύη και εκεί την έκανε μητέρα του σοφού και δίκαιου Αρισταίου, που οι άνθρωποι τον θεωρούσαν ευεργέτη επειδή πίστευαν ότι τους απάλλασσε από τις επιδημίες. Στον Άργος, ο θεός ενώθηκε και με την Ψαμάθη, που γέννησε το Λίνο. Ακόμα ο Απόλλωνας θεωρείται και πατέρας του Επιδάουρου, που έδωσε το όνομά του στη σημερινή πόλη Επίδαυρο.

Επώνυμους ήρωες, γενάρχες και οικιστές, εκτός από το Δελφό και τον Επίδαυρο, είχε και πολλούς άλλους γιους ο Απόλλων, όπως είναι γνωστοί από τις τοπικές παραδόσεις. Ο θεός ενώθηκε με τη Θηρώ, που έκανε γιο το Χαίρωνα, ιδρυτή της Χαιρώνειας, με τη Δρυσίτη, που έκανε γιο τον Άμφισσο, επώνυμο ήρωα της Άμφισσας, με την κόρη του Μίνωα Ακάλλη, γέννησε τον Κύδωνα, το Μίλητο και τον Νάξο, με τη γυναίκα του Κύκνου, την Προκλεία, που έτσι έφερε στον κόσμο τον Τένη, το βασιλιά της Τενέδου, αυτόν που σκότωσε ο Αχιλλέας και που το θάνατό του εκδικήθηκε ο Απόλλωνας, όταν στον Τρωικό πόλεμο ο ίδιος κατεύθυνε το βέλος του Πάρη να πετύχει τον Αχιλλέα στη φτέρνα, το μόνο σημείο που ο Αχιλλέας ήταν τρωτός. Ακόμα και ως πατέρας του γενάρχη των Δωριέων Δώρου ήταν γνωστός ο Απόλλων, από την ένωσή του με τη Φθία. Στον Ίωνα του Αθηναίου τραγικού ποιητή Ευριπίδη ο Απόλλων, αφού είχε αποπλανήσει τον κόρη του Ερεχθέα Κρεούσα, γίνεται πατέρας του γενάρχη των Ιώνων, Ιωνά, τον οποίο ο ίδιος ο θεός τον επέβαλε στον αθηναϊκό θρόνο.

Από πολλούς μύθους φαίνεται ότι ο Απόλλων ήταν ανελέητος για όσους αγνοούσαν τη δύναμή του. Τον Εφιάλτη, ένα από τους πιο φοβερούς γίγαντες, τον τόξεψε κατάματα κατά τη Γιγαντομαχία, τους δίδυμους γίγαντες Αλωάδες, για τους οποίους έλεγαν ότι δεν μπορούσε να νικηθούν ούτε από θνητό ούτε από θεό, τους εξόντωσε, βάζοντας τους να αλληλοσκοτωθούν για την Άρτεμη. Τον όμορφο γίγαντα Ωρίωνα τον σκότωσε, φοβούμενος μήπως αποπλανήσει την αδερφή του. Ακόμα εξόντωσε τον γίγαντα Τιτυό, όταν αυτός αποπειράθηκε να βιάσει τη Λητώ. Μαζί με την Άρτεμη σκότωσαν όλα τα παιδιά της Νιόβης, επειδή καυχήθηκε ότι τα παιδιά της ήταν καλύτερα από της Λητούς. Τον Μαρσύα, που με τον αυλό του θέλησε να παραβληθεί μαζί του στη μουσική, τον νίκησε και τον έγδαρε ζωντανό. Το Μίδα, που μερολήπησε υπέρ του Μαρσύα, του πρόσθεσε αυτιά γαϊδάρου. Την Τροία την έπληξε με λοιμό επειδή ο βασιλιάς Λαομέδων αρνήθηκε να καταβάλει τη συμφωνημένη αμοιβή για τα τείχη που έχτισαν με τον Ποσειδώνα. Με λοιμό επίσης έπληξε και το ελληνικό στρατόπεδο στην Τροία, όταν ο Αγαμέμνονας προσέβαλε τον ιερέα του Χρύση. Ο Απόλλωνας όπως γίνεται γνωστό από την Ιλιάδα, έβλαψε σε σημαντικό βαθμό τους Έλληνες όντας στο πλευρό των Τρώων.

Αντίθετα ιδιαίτερα αποτελεσματική ήταν η εύνοιά του. Ο θεός ενίσχυσε τον Ηρακλή για να ελευθερώσει την Θήβα από την υποτέλεια στον Ορχομενό. Βοήθησε τον Άδμητο πρώτα να πάρει για γυναίκα του την Άλκηστη και ύστερα να αποφύγει τον πρόωρο θάνατο. Εμπλοκή του θεού έχουμε και στην αργοναυτική εκστρατεία από Θύελλα που είχε προκληθεί στο Κρητικό πέλαγος. Ως προστάτης των πατρικών δικαιωμάτων, ο Απόλλων, ύστερα από την πτώση των Επτά στη Θήβα, υπέδειξε στον Αλκμαίωνα, το γιο του Αμφιάραρου, να εκδικηθεί το θάνατό του. Επίσης, όπως είναι γνωστό κυρίως από την *Ορέστεια* του Αισχύλου, αυτός έδωσε εντολή στον Ορέστη, να σκοτώσει τη μητέρα του, την Κλυταιμίστρα και τον εραστή της Αίγισθο, που είχαν δολοφονήσει τον πατέρα του, κατά την επιστροφή του από την εκστρατεία στην Τροία. Επιπρόσθετα προστάτεψε τον Ορέστη με πολλούς τρόπους. Σε συνεργασία με την Αθηνά, πέτυχαν να τον απαλλάξουν από την κατηγορία της μητροκτονίας, με την παρουσία και αγόρευσή τους στο δικαστήριο των δώδεκα θεών. Απέδειξαν ότι ο Ορέστης δεν είχε δόλιο σκοπό αλλά δέχτηκε εντολή από τον Απόλλωνα για να υπερασπιστεί το πατρικό δίκαιο.

Αξίζει εδώ να αναφερθεί, ότι ο μύθος του θεού Απόλλωνα αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τη δημιουργία του Παλατιού των Βερσαλλιών στη Γαλλία. Ο Λουδοβίκος XIV επηρεάστηκε από τον Απόλλωνα που χαρακτηριζόταν ως ο θεός του ήλιου και των τεχνών. Ενδιαφερόταν λοιπόν για τη μουσική (έπαιζε κιθάρα), για το χορό και την ιππασία. Απολάμβανε το κυνήγι, το περπάτημα, την περιήφραξη, την επίδειξη, τα επιτραπέζια παιχνίδια και ειδικά το μπιλιάρδο. Επέλεγε τους καλύτερους καλλιτέχνες της εποχής, για να παίζουν κωμωδίες, όπερες, τραγωδίες και διοργάνωνε λαμπρά πάρτι. Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης περιόδου της βασιλείας του, για τη διακόσμηση των βασιλικών κατοικιών γινόταν εκτεταμένη χρήση της μυθολογικής έκφρασης ως απεικόνιση των βασιλικών αρετών και της εξουσίας. Δεν τυχαία η επιλογή του να ορίσει ως έμβλημα της βασιλείας του τον ήλιο. Ο ήλιος είναι ο Απόλλων, ο θεός της ειρήνης και της τέχνης. Όπως ο θεός, ο Λουδοβίκος XIV, ως ήρωας πολεμιστής, έφερνε την ειρήνη και προστατεύει τις τέχνες. Παντού η διακόσμηση των Βερσαλλιών συνδυάζει τις παραστάσεις και τις ιδιότητες του θεού Απόλλωνα (δάφνες, λύρα, τρίποδα) με πορτρέτα και βασιλικά εμβλήματα.

[Εικόνα 1]. Ο Λουδοβίκος XIV ως θεός Απόλλωνας εξοντώνει τον Πύθωνα. Κεντρικό Μουσείο Καλών Τεχνών, Παρίσι.

[Εικόνα 2]. Ο Απόλλωνας στο άρμα και η συνοδεία του. Κήποι των Βερσαλλιών, Παρίσι.

Θεός Διόνυσος

Ένας από τους μεγαλύτερους θεούς του ελληνικού πανθέου. Κάτω από το όνομά του στεγάζει τρεις διαφορετικής προέλευσης λατρευτικές οντότητες: μια μορφή του Κάτω κόσμου, που είναι γνωστή ως Ζαγρεύς, έναν προστάτη της γονιμότητας, ιδιαίτερα της αμπελουργίας και του κρασιού, και ένα εκπρόσωπο της εκστατικής εκδήλωσης του θρησκευτικού αισθήματος.

Κατά την επικρατέστερη εκδοχή του μύθου, στην οποία αναφέρονται πρώτα οι λεγόμενοι ομηρικοί ύμνοι και η τραγωδία του Ευριπίδη Βάκχαι, ο θεός είναι καρπός του Δία και της Σεμέλης, μιας χθόνιας θεάς, που πιθανολογείται ότι είναι η κόρη του ιδρυτή της Θήβας Κάδμου. Έτσι, όπως παραδίδεται, ύστερα από το ξαφνικό θάνατο της εγκυμονούσας Σεμέλης, που προκλήθηκε από τη ζήλια της Ήρας. Η Ήρα έπεισε την ερωμένη του να ζητήσει από την εραστή της να παρουσιαστεί μπροστά της με την πραγματική υπόστασή του ως θεός του ουρανού με τα αστραπόβροντα και τους κεραυνούς του. Ο κυοφορούμενος Διόνυσος, αποσπάστηκε από το σώμα της νεκρής μητέρας του και μεταφυτεύτηκε στο μηρό του πατέρα του, όπου και συμπλήρωσε το χρόνο της κύησης μέχρι τη γέννησή του (Seaford 2016: 70).

Σχετικά με την ανατροφή του αναφέρεται ότι ο θεός παραδόθηκε από τον πατέρα του στον Ερμή, ο οποίος μετέφερε το βρέφος στη Νύσα, τόπο φανταστικό ή πραγματικό αλλά γεωγραφικά απροσδιόριστο, και το εμπιστεύτηκε στις νύμφες. Κατά άλλους ο Διόνυσος ανατράφηκε από την αδελφή της μητέρας του και σύζυγο του Ορχομένιου βασιλιά Αθάμαντα, την Ινώ, η οποία μάλιστα έντυσε το μικρό με γυναικεία φορέματα, για να χάσει τα ίχνη του η Ήρα, που ήθελε να το εξοντώσει. Για αυτό, έλεγαν, η Ήρα εκδικήθηκε, βάζοντας μανία στο μυαλό του βασιλικού ζεύγους του Ορχομενού και στον ίδιο το Διόνυσο, που περιπλανήθηκε από τόπο σε τόπο, όπου σύμφωνα με τον Ευριπίδη, γνώρισε τις περιοχές της Λυδίας, της Φρυγίας, της Περσίας, της Μηδείας, της Βακτριανής, την Αραβία και ολόκληρη την Ασία.

Στη Φρυγία, ο Διόνυσος, περιπλανώμενος και μαινόμενος, θεραπεύτηκε από τη θεά Κυβέλη και μνήθηκε τις τελετές της, αρκετές από τις οποίες εισήγαγε στη δική του θρησκεία, και από εκεί πέρασε στη Θράκη όπου πληθυσμός των δέχτηκε πρόθυμα. Αντίθετα ο βασιλιάς Λυκούργος τον πολέμησε και, όταν δεν μπόρεσε να τον συλλάβει, στράφηκε με μεγαλύτερη αγριότητα κατά των μαινάδων της ακολουθίας του, που και αυτές τελικά δεν μπόρεσε να τις εξοντώσει. Σχετικά αναφέρεται ότι εξαιτίας αυτών των πράξεων του Λυκούργου η χώρα του δοκιμάστηκε από μεγάλη ξηρασία, και η βλάστηση εξαφανίστηκε από τη γη. Οι Θράκες λοιπόν, ακολουθώντας κάποιο χρησμό, θανάτωσαν το βασιλιά τους και έτσι ο Διόνυσος έπαψε να είναι οργισμένος. Αλλά και στην ίδια τη γενέτειρά του τη Θράκη, ο Διόνυσος, όπως περιγράφεται στην τραγωδία του Ευριπίδη Βάκχαι αντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες, ώσπου να αναγνωριστεί η θεϊκή υπόστασή του.

Οι αδελφές της μητέρας του Διονύσου, αμφισβητούσαν τη θεϊκή καταγωγή του Διονύσου και κακολογούσαν την Σεμέλη. Ο Διόνυσος τις έκανε όργανα της λατρείας του, προκαλώντας σε αυτές εκστατική μανία. Αυτές τότε, μεταφέρθηκαν στην περιοχή του Κιθαιρώνα για να προσηλυτίσουν τις γυναίκες της Βοιωτίας στα βακχικά όργια. Όταν ο εξάδελφός του, βασιλιάς της Θήβας Πενθέας, τον έπιασε και τον φυλάκισε. Ο Διόνυσος προκάλεσε σεισμό, γκρέμισε τη φυλακή και ολόκληρο το ανάκτορο. Παρέσυρε τον ίδιο τον Πενθέα ανάμεσα στις μαινάδες γυναίκες, οι οποίες τον κατασπάραξαν, νομίζοντας ότι σκοτώνουν κάποιο άγριο ζώο. Η μητέρα του Πενθέα, Αγαύη ορίστηκε από τον Διόνυσο κορυφαία των μαινάδων, με θριαμβευτικό τρόπο στη Θήβα, κρατώντας στα χέρια της το κεφάλι του σφαγμένου γιου της, ως τρόπαιο από το κυνήγι. Παρόμοιες τοπικές παραδόσεις του Ορχομενού του Άργους και

άλλων περιοχών αναφέρονταν ότι ο Διόνυσος εκδικήθηκε τις Μινυάδες, της Προϊτίδες και άλλα πρόσωπα, που αναστήθηκαν στη λατρεία του ή περιφρόνησαν τις ιεροτελεστίες του.

Σε άλλο ομηρικό ύμνο περιγράφεται λεπτομερειακά η περιπέτεια του Διονύσου κατά τη μεταφορά του με πλοίο, όπου και εκδηλώθηκε πειρατεία από τους Τυρρηνούς ναυτικούς που τον έδεσαν, σκοπεύοντας να τον πουλήσουν ως δούλο. Τότε ο θεός, φανερώνοντας τη θεϊκή φύση του, έλυσε τα δεσμά του, μεταμορφώθηκε σε λιοντάρι, έκανε το πλοίο να στεφανωθεί ολόκληρο με κισσό και κλήματα με σταφύλια, το πέλαγος να ευωδιάζει από μοσχάτο κρασί και τους πειρατές να πηδήσουν έντρομοι στη θάλασσα και να μεταμορφώνονται σε δελφίνια.

Στη Νάξο, όπου, κατά μια εκδοχή του μύθου, αποβιβάστηκε ύστερα από το ταξίδι του, ο Διόνυσος βρήκε την εγκαταλειμμένη από το Θησέα Αριάδνη, τη νυμφεύτηκε και έτσι έκανε γιούς το Στάφυλο, τον Οιοπιώνα, που έγινε βασιλιάς της Θήβας Χίου και το Θόαντα που έγινε βασιλιάς της Λήμνου. Σύμφωνα με μικρασιατική παράδοση, ο Διόνυσος ενώθηκε με την Αφροδίτη, που έτσι γέννησε το θεό Πρίαπο. Ακόμα αναφέρεται ότι ο Διόνυσος, φιλοξενούμενος στην αιτωλική Καλυδώνα από το βασιλιά της Οινέα, ενώθηκε με τη γυναίκα του, την Αλθαία, και έτσι έγινε πατέρας της Δηιάνειρας, που πήρε άνδρα της τον Ηρακλή.

Σύμφωνα με άλλες παραδόσεις, ο Διόνυσος κατέβηκε στον Άδη και έφερε από εκεί τη μητέρα του, την οποία αποθέωσε και όρισε να λατρεύεται με το όνομα Θυώνη. Σε σχετικές αναφορές, η κάθοδος του Διονύσου στον Κάτω κόσμο έγινε από τη λίμνη της Λέρνας της Αργολίδας. Οι ντόπιοι πίστευαν ότι ήταν χωρίς πυθμένα και επομένως ότι αποτελούσε τη γρηγορότερη κάθοδο στον Κάτω κόσμο. Κατά τα Διονυσιακά του Νονού, που είναι το εκτενέστερο έπος της ύστατης αρχαιότητας, στο ίδιο σημείο ο Διόνυσος σκοτώθηκε σε μονομαχία από τον Περσέα. Σχετικά με τα παραπάνω, στα Ορφικά κείμενα αναφέρεται ότι ο Διόνυσος είχε κατασπαραχθεί από τους Τιτάνες και είχε γίνει πάλι νέος.

Αλφειός

Για τον μύθο του Αλφειού, θεού του ομώνυμου ποταμού της Πελοποννήσου υπάρχουν διάφορες εκδοχές. Παραλλαγή της καταγωγής του θέλει τον Αλφειό κυνηγό, ερωτευμένο με τη Νύμφη της Αχαΐας, Αρέθουσα. Εκείνη, όμως, δεν ανταποκρίθηκε στο ερωτικό του κάλεσμα και για να γλιτώσει από τις οχλήσεις του επίμονου εραστή και την καταδίωξή του, ζήτησε τη βοήθεια της Άρτεμης. Η θεά την τύλιξε σε σύννεφο και την έφερε στην Ορτυγία, νησάκι απέναντι από τις Συρακούσες, όπου τη μεταμόρφωσε σε πηγή. Ο Αλφειός περιπλανιόταν απελπισμένος για το χαμένο έρωτά του, μέχρι που τον λυπήθηκε ο Δίας και τον μεταμόρφωσε στο μεγάλο ποταμό της Πελοποννήσου. Τότε διέσχισε το πέλαγος και έφθασε στη Σικελία, όπου και ενώθηκε με τα νερά της «καλλίρροης» Αρέθουσας.

Άλλη παραλλαγή της ερωτικής ιστορίας αναφέρει στη θέση της Αρέθουσας την ίδια την Άρτεμη. Επειδή η θεά αντιστεκόταν στον έρωτά του, ο Αλφειός αποφάσισε να την κλέψει. Την πλησίασε μια μέρα που η Άρτεμη και οι Νύμφες γιόρταζαν κάποια γιορτή στις εκβολές του ποταμού στους Λετρινούς της Ηλείας. Όμως η θεά πασάλειψε το πρόσωπό της με λάσπη και ο Αλφειός δεν την αναγνώρισε. Ύστερα την καταδίωξε ως την Ορτυγία, όπου όμως ερωτεύτηκε και μία από τις ακόλουθες της θεάς, την Αρέθουσα. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι η Άρτεμη-Αρέθουσα αποτυπωνόταν στα νομίσματα των Συρακουσών. Η Αρέθουσα, υποκατάστατο της θεάς παρθένου, μεταμορφώθηκε σε πηγή και ο Αλφειός από έρωτα ανακάτεψε τα νερά του με τα δικά της. Ο μύθος, στις παραλλαγές του, διαφυλάσσει την παρθενία της Άρτεμης.

Ηρακλής

Ο διασημότερος και λαοφιλέστερος από όλους τους ήρωες της των αρχαίων Ελλήνων. Γιος του Δία και της Αλκμήνης, συζύγου του Αμφιτρύωνα. Ιδανικό πρότυπο της ανδρικής δυναμικότητας και ευρωστίας, καθώς και μιας ακούραστης προθυμίας στο να βοηθά τους αδυνάτους, αλλά και της σφριγηλής φιλοζωίας και ετοιμότητας για τις απολαύσεις της ζωής, που γίνεται έκδηλη η προσομοίωση του ως μεθύστακα και καλοφαγά.

Κατά την ομηρική παράδοση, ο Δίας λίγο πριν γεννηθεί ο Ηρακλής δήλωσε στους θεούς ότι ο απόγονος του Περσέα, ο οποίος θα γεννιόταν σύντομα, θα γινόταν βασιλιάς των Μυκηνών. Τότε η Ήρα, η οποία ήταν στο έπακρο ζηλότυπη, σταμάτησε τις ωδίνες της Αλκμήνης και έκανε τη Νικίππη, σύζυγο του Σθένελου, γιου του Περσέα, να γεννήσει πρώτη ένα παιδί εφταμηνίτικο τον Ευρυσθέα. Έτσι έγινε αυτός βασιλιάς των Μυκηνών (ή της Τίρυνθας) και ο Ηρακλής ήταν αναγκασμένος να τον υπηρετεί για πολλά χρόνια.

Μια μέρα μετά τον Ηρακλή γεννήθηκε ο αδελφός του Ιφικλής. Μόλις ο Ηρακλής έγινε οκτώ μηνών, η Ήρα έστειλε δύο τεράστια φίδια, για να θανατώσουν το μωρό. Τότε, ενώ οι γονείς του έμειναν ακίνητοι από τον τρόμο, ο Ηρακλής έπιασε τα δύο επικίνδυνα φίδια και τα έπνιξε με τα χέρια του. Στη Θήβα ο Ηρακλής ασκήθηκε στην πολεμική τέχνη. Όταν κάποτε ο Λίνος, που τον δίδασκε κιθάρα, τον έψαξε, ο Ηρακλής από οξυθυμία τον χτύπησε με το όργανο και τον σκότωσε. Σαν βοσκός στον Κιθαιρώνα, ο Ηρακλής, μόλις δεκαοχτώ χρονών, έπνιξε τον Κιθαιρώνειο λέοντα.

Σε εκστρατεία κατά του Εργίνου, βασιλιά του Ορχομενού, ο Ηρακλής απάλλαξε τους Θηβαίους από την υποτέλειά τους στον Ορχομενό. Σε εκείνη την εκστρατεία έπεσε μαχόμενος ο Αμφιτρώων. Τότε ο βασιλιάς της Θήβας Κρέων πάντρεψε τον Ηρακλή με την κόρη του Μεγάρρα και τον Ιφικλή με την κόρη του Αυτομέδουσα. Αργότερα ο Ηρακλής χτυπημένος από μανία, που του έστειλε η Ήρα, σκότωσε τα παιδιά που είχαν προσέλθει από το γάμο του με τη Μεγάρρα.

Ο Ιόλαος, ένας γιος του Ιφικλή, έγινε πιστός σύντροφος και συμμαχητής του Ηρακλή. Οι θεοί χάρισαν στον Ηρακλή εκλεκτά όπλα. Στο άλσος της Νεμέας λάξεψε μόνος του το ρόπαλό του. Παλαιότερα ο ήρωας ονομαζόταν Αλκείδης, κατά τον παππού του Αλκαίο, τον πατέρα του Αμφιτρώωνα, ή λεγόταν και ο ίδιος Αλκαίος, ονομάστηκε Ηρακλής από το μαντείο των Δελφών, το οποίο και τον υποχρέωσε να περάσει δώδεκα χρόνια στην υπηρεσία του Ευρυσθέα. Οι δώδεκα άθλοι εκτελέστηκαν με εντολή του Ευρυσθέα από τον Ηρακλή.

Το λιοντάρι της Νεμέας

Το λιοντάρι της Νεμέας ήταν γόνος του Τυφώνα και της Έχιδνας και είχε δέρμα που το έκανε άτρωτο. Ούτε με τα βέλη του ούτε με το ρόπαλό του μπορούσε ο Ηρακλής να το βλάψει ή να το λαβώσει. Ο ήρωας τον έσπρωξε μέσα σε μια σπηλιά, όπου τελικά τον έπνιξε. Από τότε το κεφάλι του λέοντα χρησίμευε στον Ηρακλή σαν κράνος και το τομάρι ως θώρακας. Με αυτή την πρώτη λεία του ο Ηρακλής τόσο πολύ τρόμαξε και φόβισε τον Ευρυσθέα, ώστε του απαγορεύτηκε η είσοδος στην πόλη (Μυκήνες ή Τίρυνθα) και ο ήρωας, δεχόταν πλέον διαταγές μέσω ενός κήρυκα (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 524).

Η Λερναία Ύδρα

Στους βάλτους της Λέρνας (κοντά στο Άργος) είχε μεγαλώσει ένα νερόφιδο με εννέα κεφάλια, από τα οποία τα οκτώ ήταν θνητά και το ένα αθάνατο. Αυτό το τέρας, που ήταν επίσης γέννημα του Τυφώνα και της Έχιδνας, βασάνιζε την Αργολίδα, αιφνιδιάζοντας και σκοτώνοντας ανθρώπους και ζώα και ρημάζοντας χωράφια. Ο Ηρακλής, ξεκινώντας για να εξοντώσει το τέρας, πήρε μαζί του τον ανιψιό του Ιόλαο. Εκτοξεύοντας τα βέλη του, φόβισε την Ύδρα, για να της κόψει τα κεφάλια. Μόλις έκοβε ένα κεφάλι έβγαιναν δύο. Κοντά σε όλα αυτά εμφανίστηκε και ένας κάβουρας που τσίμπησε τον Ηρακλή στο πόδι. Ο ήρωας ωστόσο σκότωσε τον κάβουρα, τσαλαπατώντας τον και κάλεσε τον Ιόλαο σε βοήθεια. Τον διέταξε να πυρπολήσει το κοντινό δάσος και να καυτηριάσει τα κεφάλια της ύδρας με φλεγόμενους δαυλούς. Ύστερα από την εξόντωση της Λερναίας Ύδρας ο Ηρακλής άλειψε με τη χολή του σκοτωμένου τέρατος τα βέλη του, τα οποία έκτοτε προκαλούσαν θανάσιμα τραύματα. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο αναφερόμενος κάβουρας μετατέθηκε στο ζωδιακό κύκλο από την Ήρα (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 524).

Η Κερυνίτις Ελαφός

Στην Οινόη της Αρκαδίας, εκεί που πήγαζε ο ποταμός Κερυνίτης, ζούσε μια ελαφίνα με χρυσά κέρατα και γάλκινα πόδια, η οποία ήταν ιερή της Αρτεμης. Ο Ηρακλής πήρε εντολή να την πιάσει ζωντανή (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 524). Ο ήρωας, αφού δεν τολμούσε ούτε να το σκοτώσει ούτε να την πληγώσει, την κυνηγούσε έναν ολόκληρο χρόνο. Όταν τέλος η ελαφίνα, καταπονημένη από το μακροχρόνιο κυνήγημα, κατέφυγε στο βουνό Αρτεμίσιο, κοντά στην Οινόη, και από εκεί στον ποταμό Λάδωνα (παραπόταμο του ποταμού Αλφειού, του ιερού ποταμού της Ολυμπίας), ο Ηρακλής την άδραξε, καθώς προσπαθούσε εκείνη να περάσει τον ποταμό, και έτσι την μετέφερε ζωντανή στις Μυκήνες.

Ο κάπρος του Ερυμάνθου

Ο Ηρακλής πήρε εντολή να πιάσει επίσης ζωντανό έναν τεράστιο κάπρο, ο οποίος περιφερόταν στο βουνό Ερύμανθο της Αρκαδίας και τρομοκρατούσε την περιοχή της Ψωφίδας. Τον καιρό που ο Ηρακλής αναζητούσε τον κάπρο, έτυχε να φιλοξενηθεί από τον Κένταυρο Φόλο, πράγμα που είχε τραγικά επακόλουθα για το Φόλο και για άλλους Κενταύρους, που ερεθισμένοι από την μυρωδιά του κρασιού στη σπηλιά του Φόλου. Μεθυσμένοι οι Κένταυροι από το ασυνήθιστο ποτό για αυτούς, επιτέθηκαν στον Ηρακλή και εκείνος αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει τα δηλητηριώδη βέλη του και σκότωσε πολλούς από αυτούς (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 525).. Ένας από τους Κένταυρους που γλίτωσαν ήταν ο Νέσσος, ο οποίος προκάλεσε αργότερα το θάνατο του ήρωα.

Μετά από αυτό το επεισόδιο ο Ηρακλής έπιασε τον κάπρο, αφού τον καταδίωξε με δυνατές κραυγές από το λημέρι του και τον έσπρωξε βαθιά μέσα στα χιόνια, όπου και τον έπιασε με δίχτυ. Έτσι τον έφερε πάνω στους ώμους του στον Ευρυσθέα, ο οποίος βλέποντας τον κάπρο, μπήκε κατατρομαγμένος στο γάλκινο πιθάρι, που είχε κατασκευάσει για τέτοιες περιπτώσεις.

Ο κόπρος του Αυγείας

Ο Αυγείας ήταν ο βασιλιάς της Ήλιδας, γιος του Ήλιου (κατά άλλους του Ποσειδώνα ή του Φόρβαντα, γαμπρού του βασιλιά των Ηλείων Αλέκτορα) και είχε αναρίθμητα κοπάδια από ζώα της βοσκής (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 525). Ο Ευρυσθέας έδωσε εντολή στον

Ηρακλή να καθαρίσει τους στάβλους του Αυγεία, που ήταν πνιγμένοι στις κοπριές και είχαν αχρηστευτεί. Για αυτή τη δουλειά ο ήρωας ζήτησε από τον Αυγεία ως αμοιβή το ένα δέκατο από τα ζώα, εφόσον θα κατόρθωνε το καθάρισμα μέσα σε μια μέρα. Όντως ο ήρωας το κατέφερε, διοχετεύοντας τους ποταμούς Πηνειό και Αλφειό μέσα στους στάβλους. Όταν όμως ο Αυγείας έμαθε ότι ο Ηρακλής του πρόσφερε αυτή την υπηρεσία με εντολή του Ευρυσθέα, αρνήθηκε να του δώσει τη στημένη αμοιβή και έδιωξε από την επικράτειά του όχι μόνο τον Ηρακλή αλλά και τον ίδιο το γιο του τον Φυλέα. Ο Φυλέας είχε υπερασπιστεί το δίκιο του ήρωα. Αργότερα ο Ηρακλής προς εκδίκηση του Αυγεία, εκστράτευσε στην Ήλιδα και επέβαλε το θρόνο της βασιλείας στον Φυλέα.

Οι Στυμφαλίδες όρνιθες

Ο τελευταίος άθλος του Ηρακλή στην Πελοπόννησο ήταν η εξόντωση των όρνεων που κυριαρχούσαν γύρω από τα έλη της αρκαδικής Στυμφάλου, χτυπούσαν τους ανθρώπους με τα σιδερένια φτερά τους και κατέστρεφαν τους καρπούς των αργών με τα σιχαμερά κόπρανά τους. Ο Ηρακλής ξεσήκωσε αυτά τα πουλιά με χάλκινα κρόταλα, που είχε φτιάξει ο Ήφαιστος και του είχε χαρίσει η Αθηνά, και έτσι τα πέτυχε με τα βέλη του, ενώ αυτά προσπαθούσαν να γλυτώσουν πετώντας.

Ο Κρητικός ταύρος

Ο βασιλιάς της Κρήτης Μίνωας, προκειμένου να αναγνωριστεί βασιλιάς, είχε παρακαλέσει τον Ποσειδώνα να του στείλει ένα θεϊκό σημάδι. Ο θεός του έστειλε ένα θαυμάσιο ταύρο που αναδύθηκε από την θάλασσα. Όταν, όμως ο Μίνωας, αντί να τον θυσιάσει στο θεό τον ιδιοποιήθηκε, ο Ποσειδώνας οργίστηκε και έκανε τον ταύρο να αγριέψει. Ο Ευρυσθέας έδωσε στον Ηρακλή την εντολή να του φέρει τον ταύρο και εκείνος τον έφερε ζωντανό στις Μυκήνες (ή την Τίρυνθα), όπου και τον άφησε ελεύθερο. Ο ταύρος όρμησε στην Αττική και κατέληξε στο Μαραθώνα, όπου σκότωσε τον Ανδρόγεω, το γιο του Μίνωα. Αργότερα αυτός ο ταύρος εξοντώθηκε από τον Θησέα.

Τα άλογα του Διομήδη

Ο Ηρακλής πήρε εντολή να πάει στη Θράκη για να φέρει τις ανθρωποφάγες φοράδες του Διομήδη, του βασιλιά των Βιστόνων. Περνώντας από τη Θεσσαλία φιλοξενήθηκε από τον Άδμητο βασιλιά των Φερών, και τότε έσωσε από το θάνατο τη σύζυγο του Άδμητου, την Άλκηστη, η οποία είχε προσφερθεί να πάρει τη θέση του άνδρα της στον Κάτω κόσμο, όταν εκείνος ήταν ορισμένο από τις Μοίρες να πεθάνει πρόωρα. Ο Ηρακλής νίκησε το Θάνατο σε πάλη, πήρε ως έπαθλο την Άλκηστη και την απέδωσε στον άνδρα της.

Ύστερα ο Ηρακλής πήγε ως τη Θράκη, όπου βρήκε τις φοράδες και τις έσπρωξε μέχρι τη θάλασσα, για να τις φορτώσει σε πλοίο. Μόλις, ο Διομήδης έμαθε την κλοπή, επιτέθηκε με τους ανθρώπους του κατά του Ηρακλή, εκείνος ωστόσο τους νίκησε, έπιασε το Διομήδη, τον έριξε στα άλογά του, για να τον φάνε, και έτσι αυτά από τότε μέρεψαν εντελώς. Στο μεταξύ τα άλογα είχαν καταβροχθίσει τον Άβδηρο, νεαρό φίλο του Ηρακλή που τα επιτηρούσε. Για αυτό ο ήρωας ίδρυσε στη μνήμη του την πόλη Άβδηρα. Ο Ευρυσθέας παρέδωσε τις φοράδες στον Ευρυσθέα. Σύμφωνα με μεταγενέστερη παράδοση, ο Ηρακλής ελευθέρωσε αργότερα τα

άλογα και εκείνα κατευθύνθηκαν στα βόρεια, όπου τελικά κοντά στον Όλυμπο, κατασπαράχθηκαν από άγρια θηρία.

Η ζώνη της Ιππολύτης

Η Αδμήτη, η κόρη του Ευρυσθέα, επιθυμούσε να αποκτήσει τη ζώνη της βασίλισσας των Αμαζόνων Ιππολύτης, που ήταν δώρο του Άρη. Στον Ηρακλή δόθηκε η εντολή να πάει να τη φέρει. Μαζί με μια ομάδα από συντρόφους ήρωας έπλευσε ως τη Θεμίσκυρα, πρωτεύουσα των Αμαζόνων στις νότιες ακτές του Εύξεινου Πόντου. Η Ιππολύτη προθυμοποιήθηκε να του παραδώσει την ζώνη, αλλά τότε η Ήρα που παρουσιάστηκε με τη μορφή της Αμαζόνας, αναστάτωσε το λαό, διαδίδοντας ότι ο Ηρακλής θέλει να απαγάγει τη βασίλισσα. Έτσι έγινε μάχη, οι Αμαζόνες ηττήθηκαν, η Ιππολύτη σκοτώθηκε και ο Ηρακλής αναχώρησε παίρνοντας τη ζώνη της βασίλισσας. Κατά την επιστροφή του ο ήρωας απελευθέρωσε την Ησιόνη, κόρη του βασιλιά της Τροίας Λαιομέδοντα. Εκείνη η κόρη είχε οριστεί να δοθεί ως τροφή σε ένα φοβερό κήτος που απειλούσε την πόλη με πλημμύρες. Ο Ηρακλής σκότωσε το τέρας και έσωσε την κοπέλα, ο πατέρας της αρνήθηκε την ανταμοιβή, για αυτό και ο Ηρακλής αργότερα έκανε εκστρατεία και κυριέψε την Τροία (Morford, M. Lenardon, R. 2003: 527).

Τα βόδια του Γηρυόνη

Ο Γηρυόνης ή Γηρουνεύς, γιος του Χρυσάορα, που είχε γεννηθεί από το αίμα της αποκεφαλισμένης Γοργόνας Μέδουσας, ήταν ένας τρισώματος ή τρικέφαλος κολοσσός, κάτοχος μεγάλου κοπαδιού από βόδια στο νησί Ερύθεια, στη μακρινή δύση, στον Ωκεανό, μπροστά από την Ιβηρία. Αυτό το κοπάδι διατάχθηκε ο Ηρακλής να το αρπάξει και μεταφέρει στην Αργολίδα. Στο δρόμο προς τα εκεί ο Ηρακλής έστησε τις δύο στήλες, που από τότε έμεινα γνωστές με το όνομα Ηράκλειες Στήλες.

Σύμφωνα με άλλη εκδοχή ο δύο στήλες βρίσκονταν στο ναό του Ηρακλή στα Γάδειρα. Επειδή ο Ήλιος τον ταλαιπωρούσε, ο Ηρακλής του επιτέθηκε με τα βέλη του. Τότε ο Ήλιος θαύμασε τον ήρωα και του δάνεισε το χρυσό του κύπελλο, μέσα στο οποίο τη νύχτα περνούσε τον Ωκεανό από τη δύση στην ανατολή, για να είναι πάντα το πρωί στην αφετηρία του. Ο Ηρακλής αφού έφτασε με αυτόν τον τρόπο στην Ερύθεια, σκότωσε το γιγαντιαίο Ευρυτίωνα και το δικέφαλο σκύλο του Όρθ(ρ)ο, μονομάχησε με τον Γηρυόνη τον σκότωσε και τότε οδήγησε το κοπάδι μέσω Ισπανίας και Σικελίας στην Ελλάδα. Στη Ρώμη σκότωσε το γίγαντα Κάκο και στη Σικελία τον πυγμάχο Έρικα. Μόλις παρέλαβε ο Ευρυσθέας τα βόδια, τα θυσίασε στην Ήρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη μυθική νήσο Ερύθεια στη μακρινή δύση, ορισμένοι είδαν έναν συμβολισμό. Η μάχη του Ηρακλή με τον Γηρυόνη και το σκύλο του Όρθ(ρ)ο θυμίζει τη μάχη με τον Άδη και τον Κέρβερο.

Τα μήλα των Εσπερίδων

Τα χρυσά μήλα των Εσπερίδων, γαμήλιο δώρο της Γης στην Ήρα, τα φύλαγαν στη μακρινή δύση οι Εσπερίδες, κόρες του Άτλαντα, στον κήπο τους μαζί με το δράκοντα Λάδωνα. Τρία από αυτά τα μήλα έπρεπε ο Ηρακλής να φέρει στον Ευρυσθέα. Μη γνωρίζοντας τον τόπο που βρίσκονταν, ο ήρωας περιπλανήθηκε πολύ καιρό. Σε αυτό το διάστημα νίκησε το γίγαντα Ανταίο, σκότωσε τον απάνθρωπο βασιλιά των Αιγυπτίων Βούσιρη και απελευθέρωσε τον καρφωμένο στον Καύκασο Προμηθέα, τοξεύοντας τον αετό που του έτρωγε το συκώτι.

Με τη βοήθεια του Νηρέα έφτασε στον Άτλαντα. Αυτός φόρτωσε στους ώμους του Ηρακλή τον ουρανό, που ο ίδιος ήταν καταδικασμένος να σηκώνει, λέγοντας ότι πάει να του φέρει τα μήλα και έχοντας στο νου του να μην ξαναπάρει στους ώμους του το φορτίο. Όταν έφερε τα μήλα στον Ηρακλή ότι θα πήγαινε ο ίδιος στον Ευρυσθέα. Τότε ο ήρωας τον παρακάλεσε να κρατήσει το φορτίο μόνο για λίγο, ώσπου να στερεώσει ένα μαξιλάρι για να μην τον κόβει το βάρος. Με αυτόν τον τρόπο ξεγέλασε τον Άτλαντα και έφυγε με τα μήλα. Αφού τα πήρε ο Ευρυσθέας, τα επέστρεψε στον Ηρακλή και τα αφιέρωσε στην Αθηνά.

Κέρβερος

Σε αυτό τον τελευταίο και πιο επικίνδυνο άθλο του ο Ηρακλής υποχρεώθηκε να φέρει από τον Άδη τον Κέρβερο, ένα σκύλο που φύλαγε τον Κάτω κόσμο. Από ένα σπήλαιο κοντά στο ακρωτήριο Ταίναρο ο Ηρακλής κατέβηκε στον Τάρταρο. Εκεί συνάντησε το Θησέα και τον Πειρίθου, οι οποίοι είχαν κατέβει, για να απαγάγουν την Περσεφόνη και είχαν κρατηθεί στον Άδη. Τότε ο Ηρακλής κατόρθωσε να ελευθερώσει το Θησέα, αναγκάστηκε να αφήσει εκεί αλύτρωτο το Πειρίθου. Σύμφωνα με άλλες εκδοχές απελευθέρωσε τον Πειρίθου ή δεν κατάφερε να ελευθερώσει κανέναν από τους δύο.

Εκστρατείες και άλλες ανδραγαθίες

Με την πραγματοποίηση των δώδεκα άθλων έληξε η υπηρεσία του Ηρακλή στον Ευρυσθέα. Στην παράδοση όμως αναφέρονται ακόμα πολλοί άλλοι άθλοι και πράξεις του ήρωα. Ο Ηρακλής υποστήριξε τους Ολύμπιους θεούς στη μάχη τους κατά των Γιγάντων, ότι έλαβε μέρος στην Αργοναυτική εκστρατεία, αν και αναγκάστηκε να αποχωριστεί σύντομα τους συντρόφους του, ψάχνοντας για το χαμένο φίλο του Ύλα και άλλες εκδοχές.

Στην Οιχαλία ο βασιλιάς Εύρυτος είχε υποσχεθεί να δώσει σε γάμο την πανέμορφη κόρη του Ιόλη σε όποιον θα ξεπερνούσε και τον ίδιο και τους γιους στην τοξοβολία. Ο Ηρακλής εκπλήρωσε αυτόν τον όρο, ο Εύρυτος όμως του αρνήθηκε το χέρι της κόρης του. Αργότερα ο Ηρακλής γκρέμισε από τον πύργο του στην Τίρυνθα τον Ίπιτο, γιο του Εύρυτου. Τότε ο Ηρακλής, άρρωστος από το γεγονός, αποτάθηκε στο μαντείο των Δελφών, ζητώντας συμβουλή και βοήθεια. Αφού όμως η Πυθία δεν του έδωσε απάντηση, ο ήρωας άρπαξε τον τρίποδα, σκοπεύοντας προφανώς να ιδρύσει με αυτόν άλλο μαντείο. Μεταξύ του Απόλλωνα και του Ηρακλή έγινε μεγάλη σύγκρουση, που μόνον ο Δίας κατάφερε να τη σταματήσει με τους κεραυνούς του. Για να τιμωρηθεί ο Ηρακλής για αυτό το βαρύ αμάρτημα, αναγκάστηκε να γίνει δούλος στην υπηρεσία της Ομφάλης, βασίλισσας της Λυδίας. Κατά τη διάρκεια αυτής της υπηρεσίας νίκησε τους Κέρκωπες, δύο άγριους ληστές, και σκότωσε το γίγαντα Συλέα, που ανάγκαζε τους περαστικούς οδοιπόρους να δουλεύουν στον αμπελώνα του.

Στην εκστρατεία κατά της Τροίας, ο Ηρακλής την κυριέψε και σκότωσε το βασιλιά Λαομέδοντα, που είχε αθετήσει το λόγο του και είχε αρνηθεί να καταβάλει στον ήρωα τη συμφωνημένη αμοιβή για την εξόντωση του κήτους που απειλούσε με πλημμύρες την Τροία. Επίσης για λόγους άρνησης του Αυγεία, να του καταβάλει τη συμφωνημένη αμοιβή για τον καθαρισμό των στάβλων του, ο ήρωας έκανε εκστρατεία και κατά της Ήλιδας, την κυριέψε και σκότωσε το βασιλιά της. Από εκεί ο Ηρακλής πορεύτηκε στην Ολυμπία, όπου καθιέρωσε τους Ολυμπιακούς Αγώνες και ίδρυσε έξι διπλούς βωμούς.

Σε πολεμική επιχείρηση κατά της Πύλου ο Ηρακλής σκότωσε το βασιλιά της Νηλέα μαζί με τους γιους του εκτός από τον Νέστορα, ενώ στη Σπάρτη, όπου ο Ιπποκόων είχε εκθρονίσει

τον ετεροθαλή αδελφό του Τυνδάρεω, ο Ηρακλής αποκατέστησε την νομιμότητα. Τότε, περαστικός από την Τεγέα, έγινε από την ένωση του με την Αυγή, πατέρας του Τήλεφου. Εξάλλου απέκτησε και πολλά άλλα παιδιά από σχέσεις με διάφορες γυναίκες κατά τόπους.

Το τέλος και η αποθέωση του ήρωα

Από τον Οινέα, βασιλιά της Καλυδώνας, ο Ηρακλής ζήτησε σε γάμο την κόρη του Δηιάνειρα. Την πρώτη του γυναίκα Μεγάρρα μετά την εκτέλεση των άθλων την πάντρεψε με τον Ιόλαο. Αφού νίκησε τον αντίζηλό του Αχελώο, θεό του ομώνυμου ποταμού, ο ήρωας παντρεύτηκε τη Δηιάνειρα και απέκτησαν τον Ύλλο.

Θέλοντας να επισκεφτεί το φίλο του τον Κήυκα στην Τραχίνα, ο Ηρακλής πέρασε με τη νέα του σύζυγο τον ποταμό Εύηνο, όπου ο Κένταυρος Νέσσος διαπεραίωνε τους οδοιπόρους από τη μία όχθη στην άλλη. Κρατώντας ο Νέσσος τη Δηιάνειρα, επιχείρησε να τη βιάσει, ο Ηρακλής που είχε περάσει στην απέναντι όχθη, με ένα βέλος τραυμάτισε θανάσιμα τον Νέσσο, και αυτός ξεψυχώντας, για να εκδικηθεί, συμβούλεψε τη Δηιάνειρα να φυλάξει το αίμα της πληγής του σαν ερωτικό φίλτρο για τον Ηρακλή. Αφού ο Ηρακλής πολέμησε τους Δρύοπες και τους Λαπίθες και νίκησε σε μονομαχία τον Κύκνο, ένα γιο του Άρη, συγκέντρωσε στρατό για να εκστρατεύσει εναντίον του Εύρυτο στην Οιχαλία. Τότε, κυρίεψε την πόλη, σκότωσε τον Εύρυτο και τους γιους του και αιχμαλώτισε την Ιόλη.

Ο Ηρακλής στο ακρωτήριο Κήναιο της Εύβοιας ετοίμαζε μεγάλη ευχαριστήρια θυσία, η Δηιάνειρα, ζηλεύοντας την όμορφη Ιόλη, έστειλε του άντρα της ένα επίσημο χιτώνα, που τον είχε βουτήξει στο αίμα του Νέσσου, πιστεύοντας ότι κατά την συμβουλή του Νέσσου, θα τον έκανε και πάλι δικό της. Όταν ο Ηρακλής φόρεσε το χιτώνα, ένιωσε το σώμα του να καίγεται και όταν επιχείρησε να τον βγάλει, άρχισαν να ξεκολλούν μαζί και κομμάτια από τη σάρκα του. Η Δηιάνειρα μόλις έμαθε το κακό, αυτοκτόνησε και ο Ηρακλής πήγε στο βουνό Οίτη, όπου με τη βοήθεια του φίλου του Φιλοκτήτη (ή του πατέρα του, Ποίαντα) ανέβηκε σε μια πυρά και κάηκε ζωντανός. Ο ήρωας έγινε δεκτός κοντά στους Ολύμπιους θεούς και συμφιλιωμένος πια με την Ήρα, πήρε από αυτήν ως σύζυγο την κόρη Ήβη (Κακριδής 1986: 98-100).

Πέλοπας

Ο Πέλοπας είναι ο επώνυμος ήρωας της Πελοποννήσου και βασιλιάς της Ήλιδας. Είναι γνωστός ως γιος του Τάνταλου και της Διώνης ή Ευρυάνας. Κατά την παιδική του ηλικία του, όπως παραδίδεται, σφαγιάστηκε από τον πατέρα του και προσφέρθηκε ως γεύμα στους θεούς, για να διαπιστωθεί η παντογνωσία τους. Οι θεοί δεν ξεγελάστηκαν και τιμώρησαν τον Τάνταλο για την ασέβειά του. Ο Πέλοπας επαναφέρθηκε στη ζωή με την τέχνη του Ερμή, ο οποίος επέτυχε να συγκολλήσει τα κομμάτια του. Μάλιστα ένα κομμάτι αποκαταστάθηκε με ελεφαντοκόκαλο ένα τμήμα του ώμου του, που κατά λάθος είχε φάει η θεά Δήμητρα.

Σύμφωνα με το γνωστότερο μύθο, που αναφέρεται στη μορφή του Πέλοπα, ο Πέλοπας ερωτευμένος και ευνοούμενος του Ποσειδώνα, που του είχε δωρίσει ένα θαυμαστό άρμα, νίκησε σε αρματοδρομίες το βασιλιά της Πίσσας Οινόμαο και του πήρε την κόρη του, την Ιπποδάμεια και την επικράτειά του (Κακριδής 1986: 235-237). Πριν την αρματοδρομία στην Πίσσα της Ήλιδας βασίλευε ο Οινόμαος, που συνήθιζε να προκαλεί υποψήφιους γαμπρούς του σε αρματοδρομία και αφού τους νικούσε τους σκότωνε. Αφού, πολλοί άνδρες έχασαν τη ζωή τους με αυτό τον τρόπο, ο Πέλοπας παρουσιάστηκε στον Οινόμαο και δέχτηκε τους όρους του. Παράλληλα συμφώνησε με τον ηνίοχο του Οινόμαου Μυρτίλο, ο οποίος έκανε δολιοφθορά στο άρμα του Οινόμαου, που έτσι τσακίστηκε. Σχετικά αναφέρεται ότι ο Μυρτίλος εξυπηρέτησε τους σκοπούς του Πέλοπα, επειδή ήταν ερωτευμένος με την κόρη του Οινόμαου. Ως αντεραστής του Πέλοπα, ο Μυρτίλος αφού πέτυχε το σκοπό του, τον γκρέμισε στο πέλαγος, που τότε ονομάστηκε Μυρτώο (Κακριδής 1986: 303).

Ως παιδιά του Πέλοπα και της Ιπποδάμειας αναφέρονται οι βασιλιάδες των Μυκηνών Ατρέας και Θυέστης, η βασίλισσα του Άργους ή της Τίρυνθας Νικίππη, μητέρα του Ευρυσθέα, ο βασιλιάς της Τροιζήνας και ο βασιλιάς των Μεγάρων Αλκάθοος. Η ένωση του Πέλοπα με την Αξίοχη, αναφέρεται ως γιος του και ο Χρύσιππος.

2.3.2. Η σύνδεση των επιλεγμένων μυθικών μοντέλων με τη περιοχή της Ηλείας

Τα έξι μυθικά μοντέλα (Δήμητρα, Απόλλωνας, Διόνυσος, Αλφειός, Ηρακλής και Πέλοπας) δεν αποτελούν τυχαία επιλογή για την ένταξή τους στο μουσειολογικό και μουσειογραφικό σχεδιασμό του προτεινόμενου μουσείου. Η χρήση των ανωτέρω μυθικών μοντέλων είναι να αναδειχθούν τοπικοί θεοί και ήρωες όπως ο Αλφειός και ο Πέλοπας και θεότητες και ήρωες μεγάλου βεληνεκούς όπως η Δήμητρα, ο Απόλλωνας, ο Διόνυσος και ο Ηρακλής με την προϋπόθεση ότι η δράση ή λατρεία τους περικλείει και την ευρύτερη περιοχή της Ηλείας.

2.3.2.1. Η Θεά Δήμητρα στην Ηλεία

Για τη θεά Δήμητρα ο ρόλος στην Ηλεία είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Η Ηλεία είναι άμεσα συνυφασμένη με τη γεωργία από την αρχαιότητα έως και σήμερα. Η αρχαιολογική σκαπάνη έχει φέρει στο φως αρκετές φορές αγάλματα και αφιερώματα προς τιμήν της λόγω της θρησκευτικής λατρείας της στην περιοχή. Δεν είναι τυχαίο το ιερό σπήλαιο της θεάς στο όρος Ελάιον κοντά στην αρχαία Φιγαλεία και την Νέδα. Η θεά είναι χαρακτηρισμένη και με το προσωνύμιο Μέλαινα διότι πιστεύετε ότι στην εν λόγω σπηλιά κατέφυγε όταν έψαχνε την κόρη της Περσεφόνη.

Πληθώρας αναφορές υπάρχουν για τη Δήμητρα Μέλαινα και η πιο κατατοπιστική στο όγδοο βιβλίου του περιηγητή Πausανία. Από το μύθο της Δήμητρας Μέλαινας διαγράφεται η ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού μέσα από τα στάδια της αγριότητας, της καλλιέργειας και της συλλογής καρπών. Από τις περιγραφές του Pausanias γνωρίζουμε για την περιπλάνηση της, το βιασμό της από τον Ποσειδώνα, τη μεταμόρφωση της και τα μετέπειτα γεγονότα τα οποία έχουμε προαναφέρει στην συνοπτική περιγραφή του μύθου. Από τις συμφορές που είχαν βρει τη Θεά φόρεσε μαύρο μαντήλι και σε αυτό αποδίδεται ο χαρακτηρισμός Μέλαινα όπου κλείστηκε στη σπηλιά στο όρος Έλαιον.

[Εικόνα 3]. Αποψη του σπηλαίου στο Ελάιον όρος κοντά στην Φιγαλεία που πιθανότατα ταυτίζεται με το ιερό σπήλαιο της Δήμητρας Μέλαινας.

Ο Πάνας με εντολή του Δία βρήκε τη θεά Δήμητρα και αποκατέστησε τα πράγματα. Για το λόγο αυτό, οι κάτοικοι της περιοχής τοποθέτησαν στην σπηλιά ένα ξόανο της θεά και του

απέδιδαν τιμές. Το ξόανο απεικόνιζε τη θεά καθιστή σε βράχο με μαύρο, μακρύ ένδυμα. Στο ένα χέρι κρατούσε δελφίни και στο άλλο ένα περιστέρι. Το κεφάλι της είχε αντικατασταθεί με κεφάλι αλόγου ενώ από την χαίτη της ξεπηδούσαν φίδια και άλλα άγρια θηρία. Αυτή η απεικόνιση ήταν αλλόκοτη.

Από πυρκαγιά που προκλήθηκε το ξόανο καταστράφηκε και η λατρεία της σταμάτησε. Οι κάτοικοι της περιοχής εξόργισαν τη θεά και έστειλε ακαρπία στη γη τους. Η έλλειψη σε τρόφιμα ανάγκασε τους κατοίκους να πάρουν χρησμό από την Πυθία στους Δελφούς. Οι κάτοικοι παρήγγειλαν ένα νέο χάλκινο άγαλμα στο γλύπτη Ονάτα που καταστράφηκε αργότερα από τις κατολισθήσεις. Ένα τρίτο άγαλμα πήρε τη θέση του χάλκινου που κατά πάσα πιθανότητα βρισκόταν εκεί κατά την επίσκεψη του περιηγητή. Λεπτομέρειες για το ξόανο και το χάλκινο άγαλμα δεν δίνονται από τον Πausanias (<http://www.aristomenismessinios.blogspot.gr>).

Στο αρχαίο Λέπρεο υπάρχει ναός αφιερωμένος στη θεά Δήμητρα. Η αρχαιολογική έρευνα που έγινε από τον αρχαιολόγο κ. Κωνσταντίνο Ζάχο το 1981-82 στο λόφο του Αγίου Δημητρίου, στα ανατολικά του χωριού, αποκάλυψε μία σημαντική προϊστορική ακρόπολη, όπου εκτός από τα λείψανα οικισμού της περιόδου 2600-2000 π.Χ., βρέθηκαν, στα κατώτερα στρώματα του εδάφους της, ίχνη νεολιθικής κατοίκησης με πλούσια χαρακτηριστική λεπτότεχνη αλλά και χονδροειδή κεραμική.

Η αρχαία πόλη πρέπει να απλωνόταν σε επικλινή πλαγιά βορείως του σημερινού χωριού περιβαλλόμενη από τείχη των οποίων δεν σώζονται σήμερα παρά πενιχρά λείψανα. Η κλασική και ελληνιστική ακρόπολη υψώνεται περί τα 150μ. επάνω από το χωριό, με τείχη που έχουν τετράγωνους πύργους και σώζονται σε ύψος έως και 4μ. Μέσα στην ακρόπολη αποκαλύφθηκαν τα ερείπια ναού κλασικών χρόνων, που αποδίδεται στη θεά Δήμητρα. Είναι περίπτερος, δωρικού ρυθμού (διαστάσεων 11,98 x 21,69μ.), κατασκευασμένος από κογχυλιάτη λίθο με 6 x 11 κίονες στο πτερό. Ο προσανατολισμός του είναι από Β-N, ενώ σε μικρή απόσταση βόρεια του κρηπιδώματός του αποκαλύφθηκαν τα θεμέλια του βωμού, που ήταν κτισμένος από ορθογώνιους πωρόλιθους.

[Εικόνα 4]. Κάτοψη του ναού της Δήμητρας που ανάγεται στους κλασικούς χρόνους.

Το Λέπρεο διαδραμάτισε ηγετικό ρόλο ανάμεσα στις πόλεις της αρχαίας Τριφυλίας, καθώς ήλεγχε τους δρόμους που συνέδεαν την Ηλεία, τη Μεσσηνία και την Αρκαδία. Υπήρξε η

κύρια δύναμη αντίστασης της Τριφυλίας έναντι των πιέσεων των γειτόνων της, των Μεσσήνιων, των Αρκάδων και κυρίως των Ηλείων. Η πόλη των ιστορικών χρόνων γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση και εκτεινόταν από το ύψωμα της ακρόπολης στα βόρεια του σημερινού χωριού έως τον λόφο του προϊστορικού οικισμού. Στο εσωτερικό της κλασικής και ελληνιστικής ακρόπολης που καταλαμβάνει το παραπάνω ύψωμα κτίστηκε κατά την κλασική εποχή ναός αφιερωμένος στη Δήμητρα. Αν και σε παρακμή, η πόλη του Λεπρέου υπήρχε τουλάχιστον μέχρι το 170 μ.Χ., την εποχή του περιηγητή Παυσανία, ο οποίος τη χαρακτηρίζει ως πρωτεύουσα της Τριφυλίας και μνημονεύει ναό του Δία Λευκαίου ή Λυκαίου, τάφους του Λυκούργου και του Καύκωνα, καθώς και το ιερό της Δήμητρας.

Στην Ηλεία αποδίδεται στην Δήμητρα και το προσωνόμιο Χαμύνη από το χαμαί και ευνή που σημαίνει αυτόν που κοιμάται ή κείτεται στο έδαφος. Τον Οκτώβριο του 2006, σε απόσταση 130μ. περίπου βορειοανατολικά του αρχαίου Σταδίου, επί του ασφαλτοστρωμένου δρόμου που οδηγεί στη διασταύρωση Μιράκας-Λιναριάς, στο ύψος της βοηθητικής Πύλης της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας, κατά τη διάρκεια σκαπτικών εργασιών για την τοποθέτηση του αγωγού ύδρευσης Ερύμανθου- Πύργου. Η έρευνα έφερε στο φως ένα ιερό αφιερωμένο στην Χρονολογείται περίπου στον 6^ο με 5^ο αιώνα π.Χ.

[Εικόνα 5]. Τα κατάλοιπα του μικρού ιερού της Δήμητρας Χαμύνης, που βρέθηκαν κάτω από τον δρόμο (αριστερά στη φωτογραφία), και το ρωμαϊκό λουτρό (δεξιά)

Πήλινα και χάλκινα αγγεία και ειδώλια, ορισμένα με επιγραφές, ήρθαν στο φως από την ανασκαφή του ιερού. Το σημαντικότερο, που επέτρεψε την ταύτισή του με τη Δήμητρα Χαμύνη, ήταν ένα ειδώλιο με επιγραφή που αναφέρει τη Δήμητρα και Κόρη (δηλαδή την Περσεφόνη) και τον βασιλιά του Κάτω Κόσμου, τον Άδη. Θεωρείται μάλιστα ότι η συγκεκριμένη θεότητα είχε προσλάβει και τις λειτουργίες και ιδιότητες της Άρτεμης σχετικά με τη γονιμότητα και τη βλάστηση, αφού κατά μία άποψη οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν στην αρχή τους ακριβώς αυτό.

Μέρος της λατρείας της θεάς άλλωστε αποτελούσαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, για αυτό και η ιέρειά της ήταν η μόνη γυναίκα που παρακολουθούσε τα αγωνίσματα, καθισμένη δίπλα στον πέτρινο βωμό της Δήμητρας Χαμύνης στην αριστερή πλευρά του σταδίου. Είναι πιθανό μάλιστα ο αγώνας δρόμου να γινόταν προς τιμήν της.

Επίσης είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με τον Πausανία το μοναδικό ιερό αφιερωμένο στον Άδη ήταν στην Πύλο της Ηλείας, το οποίο άνοιγε μόνο μια φορά το χρόνο για τον ιερέα του. Οι Ηλείοι τιμούσαν το θεό από ευγνωμοσύνη που τους είχε βοηθήσει να πολεμήσουν τον Ηρακλή που ήταν εχθροί επειδή είχε πάρει τον Κέρβερο από τον Κάτω Κόσμο.

Λατρεία του Άδη γινόταν και στο όρος Μίνθη πήρε από τη νύμφη Μίνθη, κόρη του Κωκυτού. Σύμφωνα με τη μυθολογία, η Μίνθη ήταν όμορφη και γύριζε στους δρυμούς του βουνού αυτού. Εκεί την είδε κάποια μέρα ο Άδης, την αγάπησε παράφορα και την έκανε ερωμένη του. Η Περσεφόνη, η γυναίκα του όταν το αντιλήφθηκε αυτό παραπονέθηκε στη μητέρα τη Δήμητρα, η οποία την μεταμόρφωσε σε ένα αρωματικό φυτό της οικογένειας των χειλανθών που και χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική. Ο περιηγητής Στράβωνας που πέρασε από την περιοχή το 175 μ.Χ αναφέρει τα εξής σε μετάφραση: «Ανατολικά της Πύλου είναι ένα βουνό με το όνομα Μίνθη, που ο μύθος λέει ότι ήταν παλλακίδα του Άδη και πατήθηκε από την κόρη, οπότε μεταβλήθηκε στη μίνθη του κήπου, αυτοί που λένε μερικοί δυόσμο». Ο Στράβωνας δίνει και άλλες πληροφορίες: αναφέρει ότι στο βουνό αυτό υπήρχε ναός του Άδη, άλσος αφιερωμένο στη Δήμητρα και ιερό του Μακιστίου Ηρακλή. Οι αρχαιολόγοι μέχρι σήμερα δε μπόρεσαν να ανοίξουν την καρδιά της Μίνθης για να επαληθευτεί η μαρτυρία του περιηγητή.

2.3.2.2. Ο Θεός Απόλλωνας στην Ηλεία

Ο Απόλλωνας είναι ένας ακόμα θεός του Ολύμπου που έχει λατρευτεί στην Ηλεία. Απτή απόδειξη ο αφιερωμένος ναός που βρίσκεται στους Νοτιοδυτικούς πρόποδες του Λυκαίου όρους, στο Νότιο μέρος του Κωτυλίου. Η θέση που είναι χτισμένος ο ναός είναι διαλεγμένη με πολύ προσοχή και μελέτη. Πέρα από την ειδυλλιακή ομορφιά του τοπίου έχει και περίφημη θέα, αφού με μια ματιά αγκαλιάζει ο επισκέπτης ολόκληρη την Πελοπόννησο. Η αρχαιολογική σκαπάνη απέδειξε, ότι ο Ναός είναι θεμελιωμένος πάνω σε άλλο προϋπάρχοντα αρχαϊκό ναό του θεού Απόλλωνα. Ο Ναός αυτός είχε ιδρυθεί από του Φιγαλείς, ίσως μετά το 659 π.Χ.. Παρατηρούμε ότι η λατρεία του θεού είναι συνεχής και μακραίωνη, κάτι που συντέλεσε στο να δημιουργηθεί ο νέος ναός.

Στον αρχαϊκό ναό υπήρχε ένα θαυματουργό ξόανο, του Βασσίτα Απόλλωνα. Η προσωνομία του Θεού σχετίζεται με το χωρίο της περιοχής Βάσσα (Βάσσα και Βήσσα = χούνη, φαράγγι). Ταλαιπωρημένοι από κάποιο λοιμό οι Φιγαλείς, ήρθαν, να προσευχηθούν σε αυτό το θαυματουργό ξόανο, για να θεραπευθούν. Η μετακίνηση έκανε το θαύμα της και τους θεράπευσε, αφού έφυγαν από τη νοσηρότητα της περιοχής τους για κάποιο διάστημα και έμειναν στον καθαρό αέρα και το ζωογόνο ήλιο.

Μετά από αυτό το γεγονός αποφάσισαν να κτίσουν τον καινούριο και μεγάλο ναό τους στη θέση του παλιού ναού, τον αφιέρωσαν στον Απόλλωνα και τον ονόμασαν Επικούριο, γιατί ήρθε ως επικουρία, ως βοηθός στην αποφυγή του θανατηφόρου λοιμού. Υπήρχε και άλλος λόγος, που οι Φιγαλείς κτίσανε αυτό το αριστούργημα θέλησαν να ακολουθήσουν το παράδειγμα των άλλων πόλεων, που έφτιαχναν μεγαλοπρεπή μνημεία. Κάλεσαν, λοιπόν, τον ίδιο αρχιτέκτονα που έφτιαξε τον Παρθενώνα, τον Ικτίνο, και του ανέθεσαν να τους κάνει σε αυτή τη θέση ένα μεγάλο ναό, για να τοποθετήσουν το θαυματουργό ξόανο του Βασσίτα Απόλλωνα.

Άρχισε η κατασκευή του το 430 π.Χ. και τελείωσε το 410 π.χ. Χρειάστηκαν 20 χρόνια για να τελειώσει ο ναός. Είναι κατασκευασμένος από ασβεστόλιθο που τον βγάλανε από λατομείο βορειοδυτικά του ναού. Είναι ο πιο καλοδιατηρημένος ναός της αρχαίας εποχής και εκείνο που θαυμάζει κανείς είναι οι πολλές ιδιορρυθμίες του, που σχετίζονται πιθανά με την αρχαία αρκαδική λατρευτική παράδοση. Κυριότερες ιδιορρυθμίες :

- Είναι προσανατολισμένος από Βορρά προς Νότο και όχι από Ανατολή προς Δύση, όπως ήσαν οι περισσότεροι ναοί.
- Συνδυάζει και τους τρεις ρυθμούς: δωρικός περίπτερος (εξωτερικά) με 6 κίονες στις στενές του πλευρές και 15 στις μακρές (αρχαϊζουσα επιμήκης μορφή). Ιωνικοί ημικίονες στο εσωτερικό του που συνδέονται με τους τοίχους του σηκού. Κορινθιακού ρυθμού κίονας πριν το άδυτο.
- Παρατηρείται δεύτερη είσοδος του ναού στον ανατολικό τοίχο του σηκού και μεγαλύτερη διάμετρος των κίωνων της Β. πλευράς.

Το πρώτο κηρυγμένο Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής της UNESCO για την Ελλάδα από το 1986. (<http://www.unesco-hellas.gr>)

[Εικόνα 6]. Ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα στις Βάσσεις της Φιγαλείας, στο Λύκαιο Όρος.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρώτη ταινία που γυρίστηκε για το Ναό του Επικούρειου το 1964 από το σκηνοθέτη Jean-Daniel Pollet. Ο σκηνοθέτης μαγεμένος από το ναό που είχε δει σε μια λιθογραφία ενός βιβλίου, πήγε στις Βάσσεις κινηματογράφησε την ταινία με ρυθμό ιερής τελετουργίας. Η ταινία βραβεύτηκε στην Μπιενάλε των Παρισίων το 1965 αλλά δεν προβλήθηκε σε κινηματογραφικές αίθουσες. Είναι από τις λίγες βιντεοσκοπημένες ταινίες που μπορεί κάποιος να δει τον ναό χωρίς το ειδικό κάλυμμα που έχει τοποθετηθεί για την προστασία του τα τελευταία χρόνια. Ο σκηνοθέτης αρκετά γοητευμένος από το ναό αφού για πολλά χρόνια τον θεωρούσε το κέντρο του κόσμου τον συμπεριέλαβε σε τρεις ταινίες του (<https://www.thessalonikiartsandculture.gr/blog/teknopersona/naos-tou-apollo-na-syllektiko-dokimanter-prin-o-naos-skepastei/>).

2.3.2.3. Ο Θεός Διόνυσος στην Ηλεία

Ο Διόνυσος με τις λατρευτικές ιδιότητες για την αμπελοργία πιστεύεται, ότι η Ηλεία ήταν από τις πρώτες περιοχές που καθιέρωσε τη λατρεία του. Μια εκδοχή του μύθου του Διονύσου αναφέρει ότι πιθανώς να γεννήθηκε στις όχθες του Αλφειού. Αρκετοί άσεμνοι διονυσιακοί θεοί πραγματοποιήθηκαν για πρώτη φορά στην Ηλεία. Οι κάτοικοι της Αρχαίας Φιγαλείας, που αρέσκονταν στο γλέντι και στην καλοζωία και ήταν λάτρεις του κρασιού και των ταξιδιών. Είχαν μάλιστα φτιάξει ναό αφιερωμένο στο *Διόνυσο τον ακρατοφόρο*, το άγαλμα του οποίου έλαμπε κόκκινο μέσα στα αμπέλια, βαμμένο με κινναβάρη (θειούχο υδράργυρο). Στα ρωμαϊκά χρόνια οι Φιγαλείς έκοψαν νομίσματα που εμφάνιζαν τη Νέδα με τη μορφή θεού που κρατάει στα χέρια του υδρία απ' όπου χύνεται νερό.

2.3.2.4. Ο Αλφειός στην Ηλεία

Ο Αλφειός, ο υπαρκτός και μεγαλύτερος μέχρι και στις μέρες ποταμός της Πελοποννήσου διατήρησε την αίγλη του. Ο ποταμός προσωποποιήθηκε και θεοποιήθηκε από τους αρχαίους Έλληνες. Είναι από τις αρκετές περιπτώσεις που έχουν σχηματιστεί μύθοι για φυσικά στοιχεία. Στην περίπτωση του Αλφειού αποδεικνύεται η σημασία που είχε για τους κατοίκους της περιοχής και του απέδωσαν λατρευτικές ιδιότητες.

Απεικόνιση του Αλφειού συναντάμε και στο αέτωμα του ναού του Ολύμπιου Δία στην αρχαία Ολυμπία. Πιστεύεται ότι το όνομά του προήλθε από τη χρήση του νερού του, για την πλύση και θεραπεία των αλφών, μιας δερματικής πάθησης. Ωστόσο για τη θεραπεία των αλφών πιο αποτελεσματικός ήταν στην εποχή ο ανύπαρκτος σήμερα Άνιγρος που δεχόταν τα νερά των πηγών του Καϊάφα. Η εκβολή του Αλφειού βρισκόταν κοντά στο σημερινό Επιτάλιο και ακόμη ανατολικότερα. Σύμφωνα με την περιγραφή του Πλινίου, το ποτάμι ήταν πλωτό, από την εκβολή του μέχρι την περιοχή της αρχαίας Ολυμπίας, όπου έφθαναν επισκέπτες και αθλητές με μικρά σκάφη για τους Ολυμπιακούς αγώνες.

[Εικόνα 7]. Ο ποταμός Αλφειός στη θέση Σέκουλα

2.3.2.5. Ο Ηρακλής στην Ηλεία

Οι πέντε άθλοι και κάποια από τα πάρεργα του Ηρακλή έχουν διαδραματιστεί στην Πελοπόννησο. Η παρουσία του Ηρακλή είναι σημαντικά έντονη. Πιο συγκεκριμένα ο πέμπτος άθλος, ο καθαρισμός των στάβλων του Αυγεία, έγινε στην περιοχή της Ήλιδας. Σε αυτό τον άθλο έχουμε και την εμπλοκή του ποταμού Αλφειού, αφού ο Ηρακλής ένωσε τα νερά του ποταμού με εκείνα του Πηνειού. Αυτός ο άθλος απεικονίζεται και στον ναό του Ολύμπιου Δία στην Αρχαία Ολυμπία στην ανατολική μετώπη όπου η Αθηνά με το δόρυ της δείχνει στον Ηρακλή να κρατάει που θα διανοίξει το αυλάκι για την ένωση των δύο ποταμών για να πετύχει τον άθλο του.

Ο Ηρακλής πραγματοποίησε εκστρατείες και αυτή εναντίον του Αυγεία στην Ήλιδα επειδή δεν του έδωσε το μερίδιό του από την ολοκλήρωση του καθαρισμού των άθλων. Επίσης έχουμε και την σύγκρουση του ήρωα με τους Κενταύρους στο δάσος της Φολόης, και ιδιαίτερα με τον Κένταυρο Φόλο στην διάρκεια του άθλου α πιάσει ζωντανό τον κάπρο στο βουνό Ερύμανθο.

2.3.2.6. Ο Πέλοπας στην Ηλεία

Όσον αφορά για τον Πέλοπα, θα τον χαρακτηρίζαμε ως ήρωα με τοπικιστικό χαρακτήρα. Η εύνοια των θεών που τον επανέφεραν στη ζωή έπειτα από την πράξη του Τάνταλου να τον διαμελίσσει ώστε να τον φάνε οι θεοί νίκη του στην αρματοδρομία επί του Οινόμαου, η κατάκτηση της Ιπποδάμειας και η βασιλεία του στην Πελοπόννησο που έχει διατηρηθεί το όνομα μέχρι και σήμερα συνέβαλαν να αποτυπωθεί ως πρόσωπο υψηλού κύρους και αποδοχής. Επιπρόσθετα ο Πέλοπας συνδέεται και με την ίδρυση των Ολυμπιακών Αγώνων. Αργότερα ο Ηρακλής από την Κρήτη τους επανέφερε και για το λόγο αυτό ίδρυσε βωμό που γίνονταν θυσίες για τον Πέλοπα προς τιμήν του. Σύμφωνα με τον περιηγητή Πausανία ο Ηρακλής ύψωσε κενοτάφιο, το Πελόπιο, μεταξύ του ναού της Ήρας και του ναού του Δία. Ο Πέλοπας εμπλέκεται και στην εκστρατεία της Τροίας όταν ύστερα από χρησμό του μάντη Κάλχα ότι ο Έλενος έπρεπε να συμμετάσχει στον πόλεμο ο Οδυσσέας τον βρήκε. Ο Έλενος είπε στους Αχαιούς ότι έπρεπε να μεταφέρουν τα οστά ή ένα από τους ώμους του Πέλοπα στην Τροία. Μετά την επικράτηση των Αχαιών τα οστά του Πέλοπα χάθηκαν σε τρικυμία κατά την επιστροφή τους και αργότερα τα βρήκε ένας ψαράς και τα επέστρεψε.

[Εικόνα 8]. Πέλοπας και Ιπποδάμεια. Γλυπτά από το ανατολικό αέτωμα του ναού του Δία στην Ολυμπία, περίπου 450 π.Χ., Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας

Κεφάλαιο 3. Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας στην Ηλεία-Μουσειολογική και Μουσειογραφική Μελέτη

3.1. Ορισμός του μουσείου

Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM) συστάθηκε το 1946 και έχει διαμορφώσει ένα ορισμό ο οποίος ορίζει ως ένα μουσείο ένα μόνιμο οργανισμό, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα υποταγμένος στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξης της και ανοικτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, μελετά, κοινοποιεί και εκθέτει υλικές μαρτυρίες του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία (<http://icom.museum/>). Πρόσφατα το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM) έχει δημιουργήσει ομάδες εργασίας από τα μέλη του για τη διαμόρφωση ενός νέου ορισμού για τα μουσεία.

3.2. Σκοπός ίδρυσης του Μουσείου

Το μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας αποτελεί μια καινοτομία στο χώρο της μουσειακής πραγματικότητας. Κατά καιρούς αρκετά μουσεία ή πολιτιστικοί οργανισμοί τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό έχουν δημιουργήσει περιοδικές εκθέσεις με θέμα τον ελληνικό μύθο. Στην Ελλάδα την κοιτίδα του πολιτισμού δεν υπάρχει μουσείο αφιερωμένο στο μύθο. Συνεπώς το μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας αξίζει να δημιουργηθεί ώστε να αποφύγουμε την μονολιθική τάση υπέρ των αρχαιολογικών μουσείων.

Η περιοχή της Ηλείας μπορεί να φιλοξενήσει αυτό το μουσείο λόγω της μακρόχρονης παρουσίας και της συνύπαρξης χαρακτηριστικών του παρελθόντος και του σήμερα. Όπως αναφέραμε αρκετά μυθικά μοντέλα που έχουν ως τόπο αφετηρίας και εξέλιξης την Ηλεία. Ας μην ξεχνάμε η αίγλη της Ηλειακής γης είναι μοναδική στο κόσμο. Η Αρχαία Ολυμπία, η Αρχαία Ήλιδα, τα δύο μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής της UNESCO (Αρχαιολογικός χώρος Ολυμπίας και Ναός Επικούρειου Απόλλωνα), αρχαιολογικοί χώροι, τα μουσεία και τα φεστιβάλ συμπληρώνουν το μοτίβο της περιοχής. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες το οικουμενικό γεγονός έχουν αφετηρία την Αρχαία Ολυμπία.

Αυτός ο πολιτιστικός οργανισμός θα αποτελέσει ένα κέντρο πολιτισμού ανοιχτό σε κάθε ηλικιακό κοινό και σε ερευνητές. Ωστόσο, επιδιώκει να βρίσκεται σε παράλληλη σύνδεση με τα υπόλοιπα μουσεία της περιοχής για να μπορεί το κοινό να καλύψει όλες τις απαιτήσεις σε αναζήτηση μάθησης ιστορικών, κοινωνικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών και φυσικά της απλής επίσκεψης. Ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα από τα εκθέματα να αποκτήσει όλες εκείνες τις πληροφορίες σχετικά με τα πέντε μοντέλα μύθου. Η μουσειακή εμπειρία θα εμπλουτίζεται με εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές βίντεο και θεματικές ημερίδες. Το μουσείο θα πληροί τις απαραίτητες προδιαγραφές τόσο εγχώριες όσο και των διεθνών οργανισμών και θα έχει και τις ανάλογες πιστοποιήσεις.

Άλλος ένας λόγος είναι ότι σε διεθνές επίπεδο μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας δεν εντοπίζεται εύκολα. Μια αξιόλογη προσπάθεια έχει δημιουργηθεί στη Νότια Κορέα στο νησί Τζέτζον το Museum of Greek Mythology. (<http://www.greekmythology.co.kr>) Με μια συστηματική προσπάθεια από την Πρεσβεία της Νοτίου Κορέα στην Αθήνα επιδιώξαμε να έρθουμε σε επαφή με το προσωπικό του μουσείου για να μας ενημερώσουν για τους λόγους

ίδρυσης. Δυστυχώς από πληροφορίες που συλλέχθηκαν το μουσείο έχει αναστείλει την λειτουργία του και κατέστη αδύνατη η επικοινωνία.

[Εικόνα 9]. Φωτογραφικό υλικό από το *Museum of Greek Mythology*, Ν. Κορέα, Νησί Τζέτζου.

Η δημιουργία του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας ενός υποδειγματικού χώρου διαφύλαξης, έρευνας και προβολής του μύθου καθώς και της επιρροής του τελευταίου από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. Το Μουσείο θα περιλαμβάνει την μόνιμη έκθεση, περιοδικές εκθέσεις, εκδηλώσεις, θεματικές ομιλίες και αφιερώματα σε ερευνητές του ελληνικού μύθου.

3.3. Στόχοι του Μουσείου

Οι στόχοι του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας είναι (<http://icom.museum/>):

- Συγκέντρωση, καταγραφή, φύλαξη, διατήρηση και προβολή όλων των στοιχείων που αφορούν την ελληνική μυθολογία.
- Η οργάνωση ενός μόνιμου εκθεσιακού χώρου που δεν παραθέτει απλώς αντικείμενα, αλλά που μπορεί ο επισκέπτης να επωφεληθεί από το περιεχόμενο των αντικειμένων και από τη διαδραστική στήριξη των αντικειμένων με τη χρήση νέων τεχνολογιών.
- Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με θεματολογία από τα έξι παρουσιαζόμενα μοντέλα μύθου.
- Οργάνωση διαλέξεων, συμποσίων, ημερίδων και συνεδρίων.
- Η στήριξη σε φοιτητές Μουσειολογίας που επιθυμούν να ενταχθούν στο έμπυχο δυναμικό του είτε ως ερευνητές, είτε ως ασκούμενοι.

3.4. Κτηριακή υποδομή

Για την ίδρυση του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας απαιτείται να οικοδομηθεί ένα νέο κτήριο για να πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις. Υπάρχον χώρος στην περιοχή της Ηλείας που να μπορεί να εξυπηρετήσει αυτή το μουσείο δεν υπάρχει. Η όλη σύλληψη του μουσείου δεν μπορεί να εγκλωβιστεί σε ένα μικρό κτήριο.

Από την εξ αρχής δημιουργία του κτηρίου θα μπορούσαμε να το διαμορφώσουμε κατάλληλα για να πληροί διεθνή πρότυπα και να παρέχει πρόσβαση σε όλες τις κοινωνικές ομάδες. Υπάρχει πρόβλεψη για εκθεσιακούς χώρους της μόνιμης και περιοδικών εκθέσεων, προβολής βίντεο, αίθουσα εκδηλώσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, βιβλιοθήκης, εργαστήρια συντήρησης, γραφεία προσωπικού, καφέ και πωλητήριο. Η δημιουργία του κτηρίου θα ήταν ευνοϊκή να γίνει σε ένα χώρο εύκολα προσβάσιμο για τουριστικά λεωφορεία και εκδρομές σχολείων και με αίθριο χώρο για εξωτερικές δραστηριότητες.

3.5. Θεματικές ενότητες του Μουσείου

Οι θεματικές ενότητες που πρόκειται να αναπτυχθούν στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου είναι πέντε βάση των πέντε επιλεγμένων μοντέλων μύθου:

- 1) Θεά Δήμητρα
- 2) Θεός Απόλλων
- 3) Θεός Διόνυσος
- 4) Αλφειός
- 5) Ηρακλής
- 6) Πέλοπας

3.5.1. Θεά Δήμητρα

Η θεματική ενότητα αυτή σχετίζεται με τη θεμελίωση και λατρεία της Θεάς Δήμητρας στην Ηλεία. Θα παρουσιάζονται εκθέματα και φωτογραφικό υλικό από εκδοχές του μύθου της Θεάς Δήμητρας. Αντικείμενα με την ίδια τη Θεά Δήμητρα, την αρπαγή της Περσεφόνης και την αποστολή του Τριπτόλεμου, καθώς και φωτογραφικό υλικό από τα ιερά της θεά στην περιοχή θα ολοκληρώνουν την εκθεσιακή αφήγηση της ενότητας.

Προτεινόμενα εκθέματα της ενότητας μπορεί να είναι:

[Εικόνα 10]. Άγαλμα της Θεάς Δήμητρας, Μουσείο Pio-Clementino

[Εικόνα 11]. Η άνοδος της Περσεφόνης από τον Κάτω Κόσμο, Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο

[Εικόνα 12]. Η αρπαγής της Περσεφόνης, μελανόμορφη υδρία, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

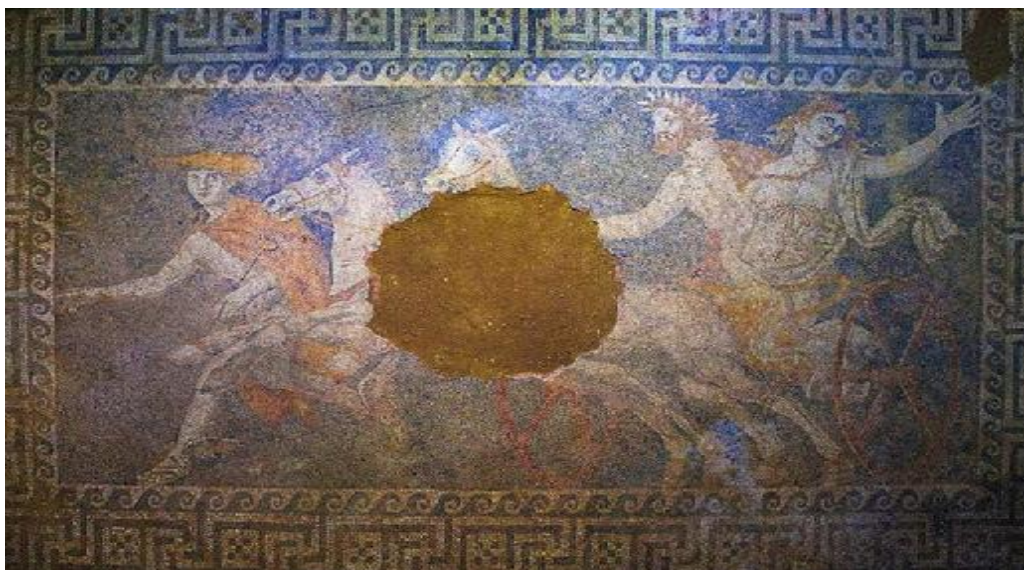
[Εικόνα 13]. *Η αρπαγή της Περσεφόνης. Ο Άδης με τα άλογά του, και η Περσεφόνη (κάτω). Κρατήρας από την Απουλία, c. 340 π.Χ Antikensammlung Berlin.*

[Εικόνα 14]. *Δήμητρα, Περσεφόνη και Τριπτόλεμος, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.*

[Εικόνα 15]. *Δήμητρα, Περσεφόνη, Τριπτόλεμος, Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο*

[Εικόνα 16]. *Η αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα, Τύμβος Καστά, Αμφίπολη.*

3.5.2. Θεός Απόλλωνας

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιάζονται εκθέματα αφιερωμένα στον Απόλλωνα. Η λατρεία του Απόλλωνα στην Ηλεία είναι έντονη. Μία από τις κύριες ιδιότητες του θεού ήταν η συμβολή στην ιατρική και η κάθαρση από λοιμούς, που συνέβαλε στην λατρεία του στην περιοχή και την οικοδόμηση του Ναού του Επικούρειου Απόλλωνα στο Λύκαιο Όρος της Φιγαλείας.

Προτεινόμενα εκθέματα της ενότητας μπορεί να είναι:

[Εικόνα 17]. Η εμβληματική μορφή του Απόλλωνα από το δυτικό αέτωμα του ναού του Δία.
Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Ολυμπίας

[Εικόνα 18]. Απόλλων του Μπελβεντέρε, Μουσείο Βατικανού.

[Εικόνα 19]. Άρτεμις, Απόλλωνας και Λητώ, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

[Εικόνα 20]. Ο Ορέστης καθαρίζεται από τον Απόλλωνα στο ιερό των Δελφών, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο

[Εικόνα 21]. Ο Απόλλωνας και ο Ηρακλής αγωνίζονται για το Δελφικό Τρίποδο, παρουσία της Αθηνάς και της Άρτεμης ή της Φθίας των Δελφών, ερυθρόμορφος αμφορέας, Antikensammlung, Βερολίνο.

[Εικόνα 22]. Ο Απόλλων παίζει λύρα, Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών, Δελφοί.

3.5.3 Θεός Διόνυσος

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιάζονται εκθέματα αφιερωμένα στο Διόνυσο. Η περιοχή της Ηλείας είναι άμεσα συνυφασμένη με την αμπελουργία και ιδιαίτερα με την σταφίδα. Θα αναδεικνύεται η συμβολή του παρόλο ότι ανήκει στις ελάσσονες αλλά σημαντικές θεότητες αφού η λατρεία του ήταν οικουμενική. Ιδιαίτερα πιστεύεται ότι η Ηλεία ήταν από τις πρώτες περιοχές όπου οι κάτοικοί της λάτρευαν το Θεό Διόνυσο.

Προτεινόμενα εκθέματα της ενότητας μπορεί να είναι:

[Εικόνα 23]. Σύμπλεγμα με Διόνυσο, Πάνα και Παπποσιληνό, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.

[Εικόνα 24]. Σύμπλεγμα Διονύσου και σατύρου, Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας

[Εικόνα 25]. Διόνυσος Σαρδανάπαλος,
Λονδίνο Βρετανικό Μουσείο.

[Εικόνα 26]. Αναθηματικό ανάγλυφο του
Διονύσου, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο,
Αθήνα.

[Εικόνα 27]. Τραπεζοφόρο με διονυσιακό
σύμπλεγμα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο,
Αθήνα.

[Εικόνα 28]. Μαρμάρινη κεφαλή γενειοφόρου
Διονύσου, Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας
Κορίνθου.

3.5.4. Αλφειός

Ο ποταμός Αλφειός αποτελεί την πηγή ύδρευσης των καλλιεργήσιμων εκτάσεων της Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας. Η λατρεία του ποταμού δεν είναι τυχαία αφού έπαιξε και παίζει σημαντικό ρόλο στη γεωργία της περιοχής. Η ενότητα αυτή θα παρουσιάζει αγάλματα και πίνακες αφιερωμένους στον ποταμό Αλφειό.

[Εικόνα 29]. Αριστερά Αλφειός και Αλφειούσα, ψηφιδωτό δάπεδο Αλεξάνδρεια, Musee Greco-Romain. Δεξιά ψηφιδωτό δάπεδο, Αρκαδία

[Εικόνα 30]. Η Αρέθουσα (αριστερά) λέει στην θεά Δήμητρα (δεξιά) για την τύχη της κόρης της, θεάς Περσεφόνης.

[Εικόνα 31]. Αργυρό δεκάδραχμο, κεφαλή νόμης Αρέθουσας.

[Εικόνα 32]. *Αλφειός και Αρέθουσα, πηγή της Αρέθουσας Συρακούσες.*

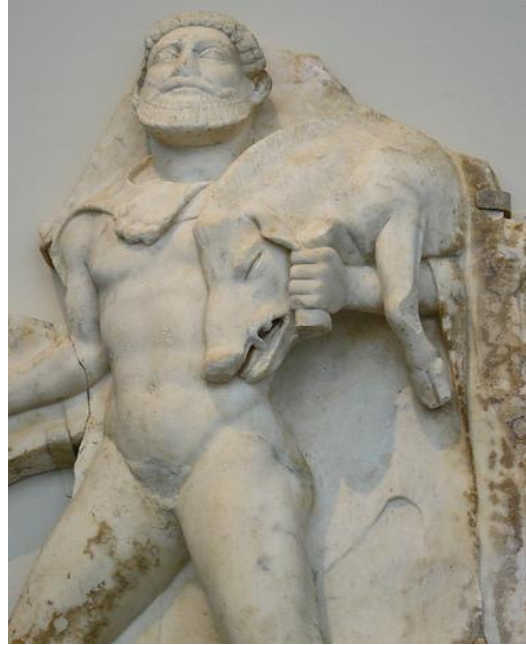
[Εικόνα 33]. *Αλφειός, ανατολικό αέτωμα ναού του Ολύμπιου Δία, Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας.*

3.5.5. Ηρακλής

Στην θεματική ενότητα του Ηρακλή θα παρουσιαστούν εκθέματα που έχουν σχέση με άθλους και πάρεργα του ήρωα στην Ηλεία. Όλοι λίγο πολύ γνωρίζουν τους άθλους του Ηρακλή για αυτό το λόγο γίνεται επιλογή αυτών των αντικείμενων.

[Εικόνα 34]. Ηρακλής, Εθνικό Μουσείο Ρώμης.

[Εικόνα 35]. Ηρακλής και Ερυμάνθιος Κάπρος, Μητροπολιτικό Μουσείο, Νέα Υόρκη.

[Εικόνα 36]. Ο Ηρακλής και ο Κένταυρος Φόλος, Μελανόμορφη αττική υδρία καλπίς, περίπου 520-510 π.Χ., Παρίσι, Μουσείο του Λούβρου.

[Εικόνα 37]. Ο Κένταυρος Φόλος και ο Ηρακλής, Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης.

[Εικόνα 38]. Ο Κένταυρος Φόλος και ο Ηρακλής, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο.

[Εικόνα 39]. Ο Ηρακλής καταδιώκει τους Κενταύρους, Μουσείο Καλών Τεχνών, Βοστώνη.

[Εικόνα 40]. Ο Ηρακλής και ο Ερμάνθιος Κάπρος, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

[Εικόνα 41]. Ο Ηρακλής καθαρίζει τους στάβλους του Αυγεία, Μετόπη Ναού Δία, Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας.

3.5.6. Πέλοπας

Στην θεματική ενότητα που είναι αφιερωμένη στον Πέλοπα θα εκτίθενται αντικείμενα από τη ζωή του ήρωα, την Ιπποδάμεια και τα κατορθώματά του.

[Εικόνα 42]. Το δείπνο του Τάνταλου στους θεούς, ελαιογραφία, Taraval Hugues, 1767.

[Εικόνα 43]. Ο Ποσειδώνας ιππεύοντας πλησιάζει τον Πέλοπα, Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο.

[Εικόνα 44]. Ο Πέλοπας ετοιμάζεται για την ιπποδρομία, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνου.

[Εικόνα 45]. Συνάντηση Πέλοπα και Οινόμαου στο βωμό του Δία, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο.

[Εικόνα 46]. Η Ιπποδάμεια ετοιμάζεται για το γάμο, Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών.

[Εικόνα 47]. Πέλοπας και Ιπποδάμεια, Princeton University Art Museum.

[Εικόνα 48]. Πέλοπας και Ιπποδάμεια, Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας

[Εικόνα 49]. Πέλοπας και Ιπποδάμεια, Μαδρίτη, Museo Arqueológico Nacional

3.6. Εκπόνηση απαιτούμενων μελετών

Για τη δημιουργία του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας απαιτείται να εκπονηθούν συγκεκριμένες μελέτες (Τζώνος 2013: 121-135).

Û Μελέτη βιωσιμότητας

Αυτή η μελέτη θα περιλαμβάνει ένα μακροπρόθεσμο πεδίο δράσης του Μουσείου. Θα περιλαμβάνει εκτενή αναφορά σε τομείς συμβολής του Μουσείου. Η μελέτη επιδιώκει να αναγνωρισθεί το μουσείο ως καινοτόμο, πρωτοπόρο και πολλά υποσχόμενο τόσο εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο. Θα προβλεφθούν όλοι οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που μπορεί να έρθει αντιμέτωπος ο οργανισμός αλλά και ευκαιρίες και δυνατότητες που μπορεί να αξιοποιήσει.

Û Αρχιτεκτονική μελέτη

Θα συνταχθεί με στόχο να καλύψει τις κτηριακές υποδομές του μουσείου για να λειτουργήσουν όλοι οι προτεινόμενοι χώροι. Στόχος της μελέτης είναι να προτείνει ένα σύγχρονο πολιτιστικό οργανισμό διεθνών χαρακτηριστικών και να πληροί πιστοποιήσεις διεθνών οργανισμών που εποπτεύουν τα μουσεία. Να προταθούν καλαίσθητα υλικά κατασκευής του κτηρίου και να εναρμονιστεί ο χώρος με φυσικό και τεχνητό φωτισμό. Η αρχιτεκτονική μελέτη θα περιλαμβάνει εύκολη πρόσβαση των επισκεπτών και των ΑΜΕΑ, χώρο υποδοχής, πωλητήριο-καφέ, βιβλιοθήκη, αίθουσα εκδηλώσεων, γραφεία προσωπικού, ανελκυστήρα, σήμανση και περίφραξη.

Û Ηλεκτρομηχανολογικές μελέτες

Όλο το προτεινόμενο κτηριακό συγκρότημα πρέπει να διαφυλάσσει την ασφάλεια των επισκεπτών, του προσωπικού και των εκθεμάτων. Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητο να γίνει πλήρης ηλεκτρολογική και μηχανολογική μελέτη για τις φωτιστικές ανάγκες των προθηκών, των διαδραστικών μέσων, για οθόνες τηλεόρασης, βιντεοπροβολών, για ενσύρματο και ασύρματο δίκτυο, ακουστικής των χώρων, για θέρμανση και ψύξη, πυρασφάλειας και δημιουργίας W.C..

Û Ενεργειακή μελέτη

Η δημιουργία των κτηριακών υποδομών θα πληρούν τις προϋποθέσεις του Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτηρίων (KENAK) του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (<http://www.kenak.gr>).

Û Χρωματική μελέτη

Η επιλογή κατάλληλων υλικών χρωματισμού ώστε το μουσείο να έλκει τον επισκέπτη τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό κέλυφος του.

ü Συμπλήρωση φακέλων για έκδοση άδειας δόμησης και λειτουργίας

ü Τεύχη δημοπράτησης του έργου

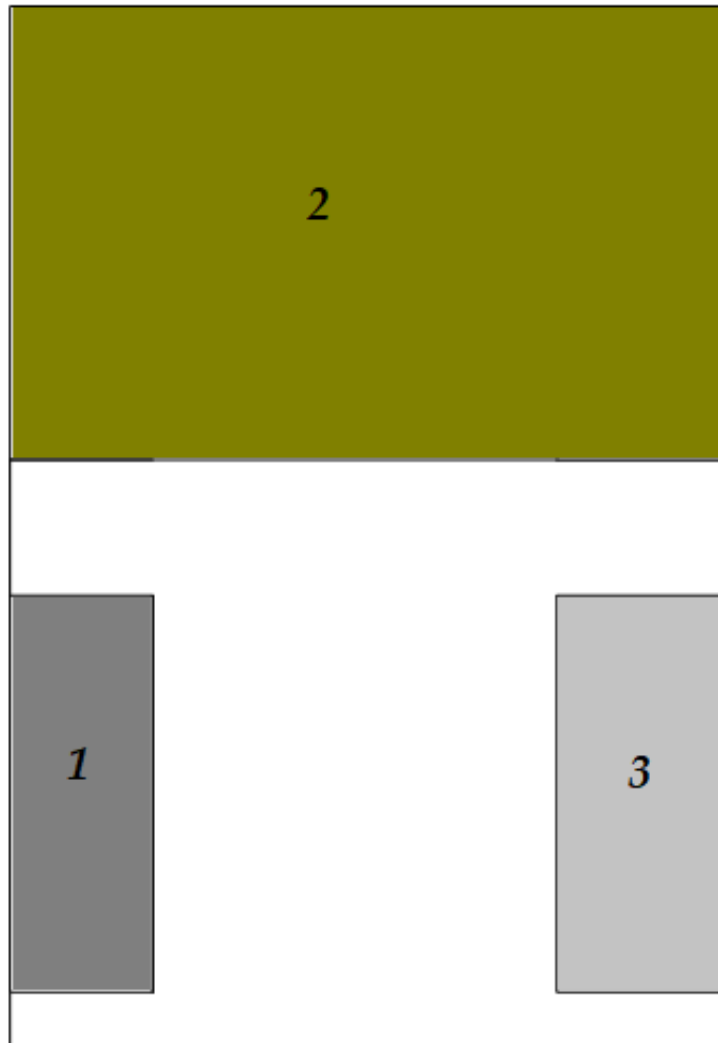
Θα οριστεί σε πόσες δημοπρασίες θα γίνει η αναδοχή του έργου.

ü Χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης και ολοκλήρωσης του έργου

Ο/οι ανάδοχος/οι του έργου θα δεσμευτούν με χρονικά πλαίσια εκτέλεσης, ολοκλήρωσης και παράδοσης προς λειτουργία.

3.7. Προτεινόμενες κατόψεις χώρων

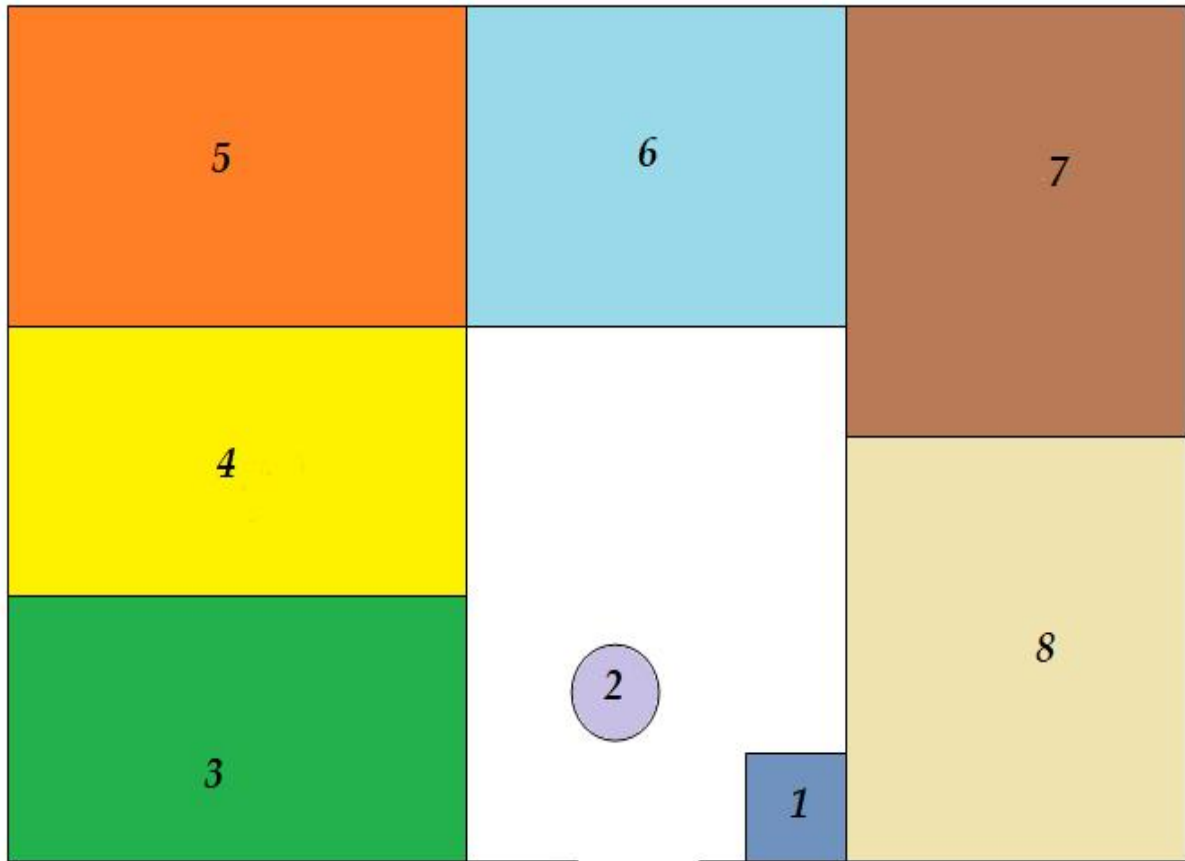
Το κτηριακό συγκρότημα αποτελείται από το πωλητήριο-καφέ, το Μουσείο και ανοιχτό χώρο στάθμευσης.

[Εικόνα 50]. Οι χώροι του κτηριακού συγκροτήματος

1. Πωλητήριο-καφέ
2. Μουσείο
3. Χώρος στάθμευσης οχημάτων

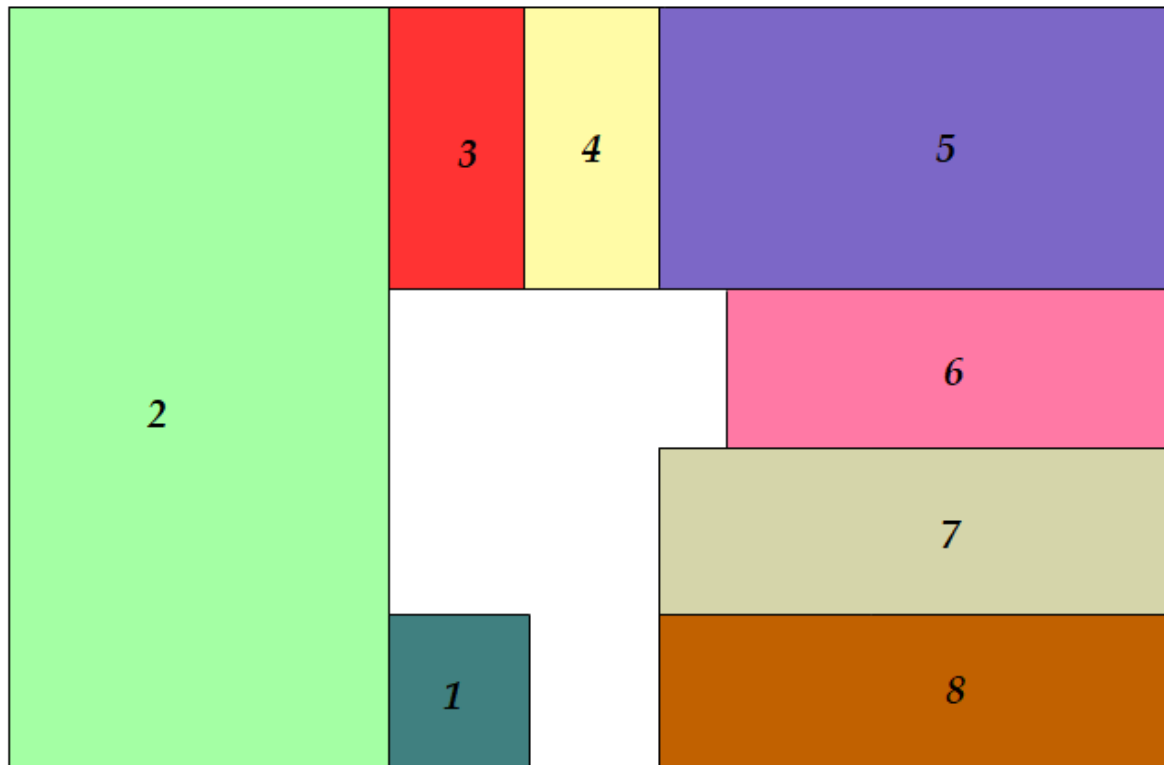
Το Μουσείο θα στεγάζεται σε δύο ορόφους. Στο ισόγειο θα στεγάζεται το φυλάκιο, το βεστιάριο και οι πέντε θεματικές ενότητες της μόνιμης έκθεσης.

[Εικόνα 51]. Κάτοψη ισογείου κτηρίου.

1. Φυλάκιο-υποδοχή
2. Βεστιάριο
3. Θεματική ενότητα «Θεά Δήμητρα»
4. Θεματική ενότητα «Θεός Απόλλων»
5. Θεματική ενότητα «Θεός Διόνυσος»
6. Θεματική ενότητα «Αλφειός»
7. Θεματική ενότητα «Ηρακλής»
8. Θεματική ενότητα «Πέλοπας»

Στον Α΄ όροφο θα στεγάζεται το διοικητικό και επιστημονικό προσωπικό, η βιβλιοθήκη, χώρος εκδηλώσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

[Εικόνα 52]. Κάτοψη Α΄ ορόφου

1. Τμήμα Συντήρησης
2. Αίθουσα εκδηλώσεων
3. Γραφείο Διεύθυνσης
4. Γραμματεία Μουσείου
5. Βιβλιοθήκη
6. Χώρος εκπαιδευτικών προγραμμάτων
7. Γραφεία Διοικητικών Υπαλλήλων και τμήματος δημοσίων σχέσεων
8. Γραφεία Επιστημονικού Προσωπικού

3.8. Μοντέλο διοίκησης Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας

Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας θα ελέγχεται από φορείς όπως το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Για να υποστηρίξει τη λειτουργία του, το μουσείο απαιτείται να είναι στελεχωμένο με προσωπικό άρτια εξειδικευμένο όπως τη διοίκηση πολιτιστικών οργανισμών, την επιμέλεια εκθέσεων, τη διεξαγωγή και οργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, εκδόσεων και δημοσίων σχέσεων.

3.9. Απαιτούμενες δαπάνες-ενδεικτικός προϋπολογισμός έργου

Το συνολικό κόστος υλοποίησης του έργου ανέρχεται γύρω 1.957.000 €. Οι κτηριακές εγκαταστάσεις υπολογίζονται γύρω περίπου σε 1.600 τ.μ. Ακολουθεί αναλυτικός πίνακας εξόδων:

A/A	ΕΙΔΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ
1	Μελέτη βιωσιμότητας	12.000 €
2	Αρχιτεκτονική μελέτη	28.000 €
3	Ηλεκτρομηχανολογική μελέτη	15.000 €
4	Χρωματική μελέτη	10.000 €
5	Ενεργειακή μελέτη	10.000 €
6	Οικοδομική άδεια	120.000 €
7	Οπλισμένο σκυρόδεμα	960.000 €
8	Τοιχοποιία	290.000 €
9	Μουσειολογική-Μουσειογραφική μελέτη	22.000 €
10	Εποπτικό υλικό	180.000 €
11	Έπιπλα	75.000 €
12	Προθήκες	25.000 €
13	Θερμαντικά σώματα	130.000 €
14	Είδη υγιεινής	80.000 €
ΣΥΝΟΛΟ		1.957.000 €

Πίνακας 2. Συνολικό κόστος και απαιτούμενες δαπάνες.

Κεφάλαιο 4. Επικοινωνιακές πολιτικές του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας

4.1. Αλληλεπίδραση με το κοινό

Η ανενεργός συμμετοχή του κοινού στις δραστηριότητες ενός μουσείου δεν εξυπηρετεί ένα από τους βασικούς στόχους, ότι δημιουργήθηκε για το κοινό. Τα μουσεία έχουν αλλάξει τη φυσιογνωμία τους τις δύο τελευταίες δεκαετίες και έχουν συμπεριλάβει ένα ευρύ πεδίο δραστηριοτήτων, με στόχο και την εκπαίδευση (Black 2009: 73-93). Συνεπώς, ο επισκέπτης και το μουσείο αναπτύσσουν μια αλληλένδετη σχέση.

Από τη φυσιογνωμία του προτεινόμενου πολιτιστικού οργανισμού γίνεται αντιληπτό, ότι η επισκεψιμότητα και η αποδοχή του κοινού θα του δώσουν το βήμα για την μελλοντική ανάπτυξη της δραστηριότητας του. Το μουσείο δεν στοχεύει σε παράλληλες δράσεις αποκλειστικά για μαθητές σχολείων, αλλά και για ενήλικο κοινό. Η δημιουργία τόσο μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων, όσο και δράσεων ενήλικου κοινού θα προσφέρει μια συνολική μουσειακή εμπειρία χωρίς ηλικιακά όρια (Black 2009: 159-214).

Πέρα από την απλή επίσκεψη ο επισκέπτης, θα μπορεί να αλληλεπιδρά και να αναζητά απαντήσεις από το επιστημονικό προσωπικό, στα μέτρα του δυνατού. Το επιστημονικό προσωπικό του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας εκτός από τις αρμοδιότητες επιμέλειας των συλλογών και εκθέσεων, θα έρχεται σε επαφή με το κοινό για την ανάπτυξη θεμάτων, που ζητούν απαντήσεις ή προτάσεις που θα διαμορφώνουν για παράλληλες δράσεις ενταγμένες στην πολιτική του μουσείου.

Η προβολή του μουσείου σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και από την επίσημο διαδικτυακή σελίδα θα κρατούν σε εγρήγορση για οτιδήποτε αφορά το μουσείο. Με φιλική και προσιτή διάθεση το Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Εκδόσεων θα ενημερώνει για νέες κυκλοφορίες, δράσεις, περιοδικές εκθέσεις και διαλέξεις. Μέσω αυτής της διαδικασίας η επικοινωνία με το κοινό δεν θα κινείται με δελτία τύπου σε τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η ομάδα-στόχος (target-group) του μουσείου καθιστά τους επισκέπτες όχι απλούς παρατηρητές και με μη ενδεχόμενη επανάληψη στην επίσκεψή τους, αλλά αρωγούς στην δραστηριότητα του οργανισμού.

Ιδιαίτερη συμβολή στην αλληλεπίδραση του κοινού με τον οργανισμό θα παρέχουν οι έρευνες πεδίου για τις προτιμήσεις του κοινού. Μέσω αυτών των ερευνών το επιστημονικό προσωπικό του μουσείου θα έχει όλο το απαραίτητο πληροφορικό υλικό ώστε να δημιουργεί προγράμματα, θεματικές ημερίδες, περιοδικές εκθέσεις σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των επισκεπτών. Ακόμα και προτάσεις για αλλαγές για τον εκθεσιακό σχεδιασμό και για την οργάνωση και προβολή των αντικειμένων. Επιπρόσθετα οι έρευνες κοινού θα μπορεί να παίρνουν και τη μορφή ανοικτών ψηφοφοριών για ένα πολύ ενδιαφέροντα θεσμό που έχουν εντάξει τα μουσεία, «το έκθεμα του μήνα» ως μια μορφή περισσότερης ώθησης του κοινού για συμμετοχή στις δραστηριότητες (Black 2009: 73-88).

Έχει αποδειχτεί ότι και οι ηλεκτρονικές παροχές στο κοινό από τα μουσεία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Ο επισκέπτης μπορεί να επιθυμεί να οργανώσει μια επίσκεψη με εύκολο και άμεσο τρόπο. Για αυτό κρίνεται σκόπιμο να παρέχεται ηλεκτρονική κράτηση εισιτηρίων,

πεδίο με συχνές ερωτήσεις και απαντήσεις αυτών, επικοινωνία με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ώστε ο επισκέπτης να έχει άμεση πρόσβαση στις υπηρεσίες του οργανισμού.

Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας θα περικλείει στους κόλπους του, φοιτητές της Μουσειολογίας. Ενδεικνύται και η διεξαγωγή μαθημάτων στους χώρους του μουσείου ώστε οι φοιτητές να οικειοποιούνται τον μελλοντικό χώρο εργασίας τους, δηλαδή τα μουσεία.

4.2. Η σύζευξη με τα μουσεία της Ηλείας

Στην Ηλεία με την πλούσια πολιτιστική αναφορά λειτουργούν τρία Αρχαιολογικά Μουσεία (Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Ολυμπίας, Αρχαιολογικό Μουσείο Ήλιδας και Αρχαιολογικό Μουσείο Πύργου), το Μουσείο Ιστορίας Ολυμπιακών Αγώνων της Αρχαιότητας, το Μουσείο Ιστορίας των Ανασκαφών της Αρχαιότητας, το Μουσείο Φραγκοκρατίας-Η εποχή των Ιπποτών, το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας και πληθώρα λαογραφικών μουσείων ή συλλογών με πρωτοβουλίες από συλλόγους χωριών και κοινοτήτων. Τα περισσότερα από τα προαναφερθέντα μουσεία διοικητικά ανήκουν στην Εφορία Αρχαιοτήτων Ηλείας (ΕΦΑΗΛ). Άρα η διοίκηση του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας επιβάλλεται να συνδιαμορφώνει δράσεις με το προσωπικό της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηλείας.

Ο σχεδιασμός ενός στρατηγικού πλάνου κρίνεται αναγκαίος για να οριοθετηθεί ένα δίκτυο μουσείων στην περιοχή της Ηλείας (Black 2009: 313-335). Τόσο από την κατεύθυνση από Πάτρα προς Ολυμπία όσο και από την κατεύθυνση Καλό Νερό προς το Δήμο Ανδραβίδας-Κυλλήνης ο επισκέπτης της Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας θα μπορεί να γνωρίζει για όλους τους πολιτιστικούς οργανισμούς της περιοχής. Παρά το αρχαίο και πλούσιο πολιτιστικό παρελθόν αρκετοί αρχαιολογικοί χώροι παραμένουν ελάχιστα επισκέψιμοι έως και καθόλου, κάτι που εμποδίζει την ανάπτυξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών οργανισμών που έχουν ιδρυθεί κοντά σε αυτούς τους χώρους.

Μια επιτυχημένη διαφημιστική καμπάνια με όλους τους οργανισμούς της περιοχής που θα τονίζει την πολιτιστική κληρονομιά, τα μοναδικά εκθέματα αλλά και οι ιδιαίτερες θεματικές που πραγματεύονται, θα δώσει στους επισκέπτες το κίνητρο περιήγησης στους οργανισμούς της περιοχής. Μέσω της γνωριμίας με τους οργανισμούς ο επισκέπτης αλλά και το τοπικό κοινό θα έχει τη δυνατότητα να οικειοποιηθεί το πολιτιστικό και ιστορικό παρελθόν της περιοχής μέσω μιας ολοκληρωμένης μουσειακής εμπειρίας. Συνεπώς όλα τα μουσεία από κοινού θα διαμορφώνουν στρατηγικές και συνέργειες για να συμπληρώνεται το μοτίβο.

Με τα μουσεία της περιοχής θα συνδιοργανώνονται ημερίδες και συνέδρια με την πλούσια θεματολογία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Επιπρόσθετα θα γίνονται προσκλήσεις σε έγκριτους επιστήμονες για να αναπτύσσουν τις μελέτες τους. Η δημιουργία ενός φεστιβάλ αναβίωσης της κλασικής αρχαιότητας με παράλληλα δρώμενα σε όλους τους οργανισμούς θα μπορούσε να αξιοποιηθεί. Στο κομμάτι των εκδόσεων, όπου σε συνεργασία το επιστημονικό προσωπικό των μουσείων θα αξιοποιούν τις μελέτες και τις πολιτικές που ακολουθούνται με στόχο την αύξηση εσόδων και αναγνωσιμότητας.

4.3. Η διεθνής προοπτική

Σύμφωνα με μελέτες ο τουρισμός θα ενισχύει το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) πάνω από 20% το 2018 (<http://www.kathimerini.gr/924133/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/alpha-bank-sto-20-h-symvolh-toy-toyristmoy-sto-aep>). Η εισροή επισκεπτών σε όλη τη διάρκεια του έτους είναι γεγονός αφού αρκετές περιοχές στην Ελλάδα το χειμώνα δέχονται επισκέπτες. Η εμπλοκή στην εισροή επισκεπτών του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας μπορεί να είναι αξιοσημείωτη.

Οι παρακείμενες περιοχές της Ηλείας φιλοξενούν επισκέπτες και στη χειμερινή και στην καλοκαιρινή σεζόν. Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας μπορεί να προσελκύσει δυνητικό κοινό από αυτές τις εισροές επισκεπτών. Η μη ύπαρξη αντίστοιχου πολιτιστικού οργανισμού, παρά μόνο σε μεμονωμένα τμήματα εκθέσεων, καθιστά το μουσείο μοναδικό στο είδος του. Η συμβολή του μουσείου με επισκέπτες μπορεί να τονώσει την τοπική οικονομία.

Από τους βασικούς στόχους ίδρυσης του μουσείου είναι να μην καθιερωθεί ως ένα αρχαιολογικό μουσείο αλλά ως μουσείο αρχαίας ελληνικής μυθολογίας ενταγμένο σε διεθνή πρότυπα, όπου θα καθιερωθεί και σε διεθνές επίπεδο. Οι τουριστικοί πράκτορες της Ηλείας επιβάλλεται να ενημερώνουν τους τουρίστες κρουαζιέρας -ο οποίοι αποτελούν την ισχυρή ροή επισκεπτών του εξωτερικού- για την ύπαρξη του μουσείου. Συνεπώς θα συμπεριλάβουν ενδεχόμενες επισκέψεις τουριστών στο μουσείο.

Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας θα μπορεί να ανταποκρίνεται σε αιτήματα Πανεπιστημίων του εξωτερικού για επιτόπιες έρευνες. Ήδη έχει καταστεί σαφές, ότι το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας έχει χαρακτηριστικό την εξωστρέφεια και την αλληλένδετη σχέση και με επισκέπτες ειδικού ενδιαφέροντος, που επιθυμούν να εκπονήσουν μελέτες για το αντικείμενο της μυθολογίας που από την κλασική αρχαιότητα έχει αποτελέσει μήλο της Έριδος για να αποκρυσταλλωθούν τα χαρακτηριστικά του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barthes, R. (2007). *Μυθολογίες-Μάθημα*. Χατζηδημού, Κ. (Μετάφραση). Κρητικός, Γ., (Επιμέλεια). Αθήνα: Κέδρος.
- Βέιν, Π. (1993). *Οι Έλληνες πίστευαν στους μύθους τους;*. Τσάγκας, Ν. (Μετάφραση). Αθήνα: Ζαχαρόπουλος Σ.Ι.
- Black, G. (2014). *Το ελκυστικό μουσείο-Μουσεία και επισκέπτες*. Κωτίδου, Σ. (Μετάφραση). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Burkert, W. (1993). *Ελληνική μυθολογία και τελετουργία. Δομή και Ιστορία*. Ανδρεάδη, Η. (Μετάφραση). Αθήνα: ΜΙΕΤ.
- Buxton, R. (2002). *Όψεις του Φαντασιακού στην Αρχαία Ελλάδα. Η μυθολογία και τα συμφραζόμενα της*. Τυφλόπουλος, Τ. (Μετάφραση). Ιακώβ, Δ.Ι. (Επιμέλεια). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Buxton, R. (2005). *Οι ελληνικοί μύθοι. Ένας ολοκληρωμένος οδηγός*. Τυφλόπουλος, Τ. (Μετάφραση). Ιακώβ, Δ.Ι. (Επιμέλεια). Αθήνα: Πατάκης.
- Detienne, M.(2006). *Η ανακάλυψη της μυθολογίας*. Γιόση, Μ.Ι. (Μετάφραση). Αθήνα: Σμίλη.
- Eco, U, Fedriga R. (2018). *Η ιστορία της φιλοσοφίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο.
- Fritz, G. (2015). *Εισαγωγή στη μελέτη της ελληνικής μυθολογίας*. Λέλλου, Α. (Μετάφραση). Χανιώτης, Α. (Επιμέλεια). Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Grimal, P. (1991) *Λεξικό της Ελληνικής και Ρωμαϊκής μυθολογίας*. Ατσαλος, Β. (Μετάφραση). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Θουκυδίδης. (2002). Ελευθεριάδης, Π. (Μετάφραση). *Ιστορία*. Αθήνα: Επικαιρότητα.
- Κακριδής, Ι.Θ. (1986). *Ελληνική Μυθολογία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Κερένυϊ, Κ.. (2012). *Η Μυθολογία των Ελλήνων*. Σταθόπουλος, Δ. (Μετάφραση) Αθήνα: Εστία.
- Morford, M., Lenardon, R. (2003). *Classical Mythology*. New York: Oxford University Press.
- Παπαγεωργίου, Δ., Μπουμπάρης, Ν., Μυριβήλη, Ε. (Επιμέλεια). (2006). *Πολιτιστική Αναπαράσταση*. Αθήνα: Κριτική.
- Παπαχατζής, Ν.(1987) *Η θρησκεία στην αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Πλάτων. (2014). Σκουτερόπουλος, Μ.Ν., (Μετάφραση). *Πλάτων: Πολιτεία*. Αθήνα: Πόλις.
- Πλάτων. (1993). Περδίκη, Ο. (Μετάφραση). *Πλάτων: Κριτίας-Τιμαίος*. Αθήνα: Κάκτος.

Seaford, R. (2006) *Dionysos*. London and New York: Routledge.

Segal, R. A. (2004). *Γιουνγκ και μυθολογία*. Αλεξοπούλου, Ε. (Μετάφραση). Αθήνα: Κέδρος.

Simon, E. (1996). *Οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων*. Πιργιάτογλου, Σεμέλη. (Επιμέλεια-Μετάφραση). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Stafford, E. (2012). *Herakles*. London and New York: Routledge.

Τζώνος, Π. (2013). *Μουσείο και Μουσειακή Έκθεση-Θεωρία και Πρακτική*. Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριον.

Φιλόστρατος. (1975). *Βίος του Απολλώνιου Τυάνεως*. Αθήνα: Πάπυρος.

Φρέιζερ, Τ. (1990). *Ο χρυσός κλώνος*. Αθήνα: Εκάτη.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Greek Mythology Museum. (2015), ανακτήθηκε Σεπτέμβριος 14, 2017, από <http://www.greekmythology.co.kr>
- Λιάγκουρας, Χ. (2017). Αριστομένης ο Μεσσήνιος, ανακτήθηκε Ιανουάριος 9, 2018, από <http://www.aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Εφημερίδα Καθημερινή (2017), ανακτήθηκε Ιανουάριος 16, 2018, από <http://www.kathimerini.gr/924133/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/alpha-bank-sto-20-h-symvolh-toy-toyrismo-y-sto-aep>
- International Council of Museums (2018), ανακτήθηκε Φεβρουάριος 3, 2018, από <http://icom.museum/>
- Υπουργείο Ενέργειας και Περιβάλλοντος (2016), Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (Κ.Εν.Α.Κ.), ανακτήθηκε Φεβρουάριος 25, 2018, από <http://www.kenak.gr>
- Βικάτου, Ο. (2012). Οδυσσεύς, ανακτήθηκε Μάρτιος 3, 2018, από <http://odysseus.culture.gr>
- Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη της Ανδρίτσαινας (2016), ανακτήθηκε Μάρτιος 7, 2018, από <http://www.andritsainalibrary.gr>.
- Thessaloniki Arts and Culture, *Ναός του Απόλλωνα, συλλεκτικό ντοκιμαντέρ πριν ο ναός σκεπαστεί*, ανακτήθηκε Μάρτιος 8, 2018, από <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/blog/teknopersona/naos-tou-apollo-na-syllektiko-dokimanter-prin-o-naos-skepastei/>

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

- Ο Λουδοβίκος XIV ως θεός Απόλλωνας εξοντώνει τον Πύθωνα. Κεντρικό Μουσείο Καλών Τεχνών, Παρίσι. [Εικόνα 1], ανακτήθηκε Μάρτιος 13, 2018, από <http://collections.chateauversailles.fr/#3ed46275-feca-49b5-a276-5162597776ad>
- Ο Απόλλωνας στο άρμα και η συνοδεία του. Κήποι των Βερσαλλιών, Παρίσι. [Εικόνα 2], ανακτήθηκε Μάρτιος 13, 2018, από <http://collections.chateauversailles.fr/#c0e0502a-d027-4bcd-92d1-9da3abd86f12>
- Άποψη του σπηλαίου στο Ελάιον όρος κοντά στην Φιγαλεία που πιθανότατα ταυτίζεται με το ιερό σπήλαιο της Δήμητρας Μέλαινας. [Εικόνα 3], ανακτήθηκε Νοέμβριος 16, 2017, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Κάτοψη του ναού της Δήμητρας που ανάγεται στους κλασικούς χρόνους. [Εικόνα 4], ανακτήθηκε Νοέμβριος 16, 2017, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Τα κατάλοιπα του μικρού ιερού της Δήμητρας Χαμύνης, που βρέθηκαν κάτω από τον δρόμο (αριστερά στη φωτογραφία), και το ρωμαϊκό λουτρό (δεξιά). [Εικόνα 5], ανακτήθηκε Νοέμβριος 16, 2017, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα στις Βάσσειες της Φιγαλείας, στο Λύκαιο Όρος. [Εικόνα 6], ανακτήθηκε Μάρτιος 5, 2018, από <http://arcadia.ceid.upatras.gr/pausanias>
- Ο ποταμός Αλφειός στη θέση Σέκουλα. [Εικόνα 7], ανακτήθηκε Ιανουάριος 12, 2018, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Πέλοπας και Ιπποδάμεια. Γλυπτά από το ανατολικό αέτωμα του ναού του Δία στην Ολυμπία, περ. 450 π.Χ., Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας. [Εικόνα 8, Εικόνα 48], ανακτήθηκε Δεκέμβριος 22, 2017, από <http://art-hellas.blogspot.gr>
- Φωτογραφικό υλικό από το Museum of Greek Mythology, Νότια Κορέα, Νησί Τζέτζου. [Εικόνα 9], ανακτήθηκε στις Σεπτέμβριος 14, 2017, από <http://www.greekmythology.co.kr>
- Άγαλμα της Θεάς Δήμητρας, Μουσείο Pio-Clementino.[Εικόνα 10], ανακτήθηκε Νοέμβριος 4, 2017, από <https://el.wikipedia.org>
- Η άνοδος της Περσεφόνης από τον Κάτω Κόσμο, Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο. [Εικόνα 11], ανακτήθηκε Νοέμβριος 4, 2017, από <http://www.greek-language.gr>
- Η αρπαγή της Περσεφόνης, μελανόμορφη υδρία, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο. [Εικόνα 12], ανακτήθηκε Νοέμβριος 4, 2017, από <http://www.greek-language.gr>
- Η αρπαγή της Περσεφόνης. Ο Άδης με τα άλογά του, και η Περσεφόνη (κάτω). Κρατήρας από την Απουλία, c. 340 π.Χ Antikensammlung Berlin. [Εικόνα 13], ανακτήθηκε Νοέμβριος 5, 2017, από <http://www.smb.museum>
- Δήμητρα, Περσεφόνη και Τριπτόλεμος, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο. [Εικόνα 14], ανακτήθηκε Νοέμβριος 4, 2017, από <http://www.greek-language.gr>

- Δήμητρα, Περσεφόνη, Τριπτόλεμος, Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο. [Εικόνα 15], ανακτήθηκε Νοέμβριος 4, 2017, από <https://www.metmuseum.org>
- Η αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα, Τύμβος Καστά, Αμφίπολη. [Εικόνα 16], ανακτήθηκε Νοέμβριος 2, 2017, από <http://www.naftemporiki.gr>
- Η εμβληματική μορφή του Απόλλωνα από το δυτικό αέτωμα του ναού του Δία. Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Ολυμπίας. [Εικόνα 17], ανακτήθηκε Μάρτιος 5, 2018, από <https://www.gtp.gr>
- Απόλλων του Μπελβεντέρε, Μουσείο Βατικανού. [Εικόνα 18], ανακτήθηκε Μάρτιος 5, 2018, από <https://el.wikipedia.org>
- Άρτεμις, Απόλλωνας και Λητώ, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο. [Εικόνα 19], ανακτήθηκε Μάρτιος 5, 2018, από <https://www.theoi.com>
- Ο Ορέστης καθαρίζεται από τον Απόλλωνα στο ιερό των Δελφών, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο. [Εικόνα 20], ανακτήθηκε Μάρτιος 5, 2018, από <https://www.theoi.com>
- Ο Απόλλωνας και ο Ηρακλής αγωνίζονται για το Δελφικό Τρίποδο, παρουσία της Αθηνάς και της Άρτεμις ή της Φθίας των Δελφών, ερυθρόμορφος αμφορέας, Antikensammlung, Βερολίνο. [Εικόνα 21], ανακτήθηκε Μάρτιος 5, 2018, από <https://www.theoi.com>
- Ο Απόλλων παίζει λύρα, Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών, Δελφοί. [Εικόνα 22], ανακτήθηκε Μάρτιος 5, 2018, από <https://www.theoi.com>
- Σύμπλεγμα με Διόνυσο, Πάνα και Παπποσυληνό, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. [Εικόνα 23], ανακτήθηκε Αύγουστος 12, 2017, από <http://www.komvos.edu.gr>
- Σύμπλεγμα Διονύσου και σατύρου, Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας, [Εικόνα 24], ανακτήθηκε Αύγουστος 12, 2017, από <http://www.thebest.gr/news/index/viewStory/381697>
- Διόνυσος Σαρδανάπαλος, Λονδίνο Βρετανικό Μουσείο. [Εικόνα 25], ανακτήθηκε Αύγουστος 12, 2017, από <https://el.wikipedia.org>
- Αναθηματικό ανάγλυφο του Διονύσου, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα. [Εικόνα 26], ανακτήθηκε Αύγουστος 12, 2017, από <https://el.wikipedia.org>
- Τραπεζοφόρο με διονυσιακό σύμπλεγμα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα. [Εικόνα 27], ανακτήθηκε Νοέμβριος 15, 2017, από <http://www.namuseum.gr>
- Μαρμάρινη κεφαλή γενειοφόρου Διονύσου [Εικόνα 28], ανακτήθηκε Νοέμβριος 15, 2017, από <http://www.corinth-museum.gr>
- Αριστερά Αλφειός και Αλφειούσα, ψηφιδωτό δάπεδα Αλεξάνδρεια, Musee Greco-Romain. Δεξιά ψηφιδωτό δάπεδο, Αρκαδία. [Εικόνα 29], ανακτήθηκε Νοέμβριος 18, 2017, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>

- Η Αρέθουσα (αριστερά) λέει στην θεά Δήμητρα (δεξιά) για την τύχη της κόρης της, θεάς Περσεφόνης. [Εικόνα 30], ανακτήθηκε Νοέμβριος 18, 2017, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Αργυρό δεκάδραχμο, κεφαλή νύμφης Αρέθουσας. [Εικόνα 31], ανακτήθηκε Νοέμβριος 18, 2017, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Αλφειός και Αρέθουσα, πηγή της Αρέθουσας Συρακούσες. [Εικόνα 32], ανακτήθηκε Νοέμβριος 18, 2017, από <https://aristomenismessinios.blogspot.gr>
- Αλφειός, ανατολικό αέτωμα ναού του Ολύμπιου Δία, Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας. [Εικόνα 33], ανακτήθηκε Νοέμβριος 18, 2017, από <http://art-hellas.blogspot.gr>
- Ηρακλής, Εθνικό Μουσείο Ρώμης. [Εικόνα 34], ανακτήθηκε Νοέμβριος 19, 2017, από <http://www.persaina.gr>
- Ηρακλής και Ερυμάνθιος Κάπρος, Μητροπολιτικό Μουσείο, Νέα Υόρκη. [Εικόνα 35], ανακτήθηκε Νοέμβριος 19, 2017, από <http://www.persaina.gr>
- Ο Ηρακλής και ο Κένταυρος Φόλος, Μελανόμορφη αττική υδρία καλπίς, περίπου 520-510 π.Χ., Παρίσι, Μουσείο του Λούβρου. [Εικόνα 36], ανακτήθηκε Νοέμβριος 19, 2017, από <http://www.greek-language.gr>
- Ο Κένταυρος Φόλος και ο Ηρακλής, Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης. [Εικόνα 37], ανακτήθηκε Νοέμβριος 19, 2017, από <http://www.greek-language.gr>
- Ο Κένταυρος Φόλος και ο Ηρακλής, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο. [Εικόνα 38], ανακτήθηκε Νοέμβριος 18, 2017, από <http://www.britishmuseum.org/>
- Ο Ηρακλής καταδιώκει τους Κενταύρους, Μουσείο Καλών Τεχνών, Βοστώνη. [Εικόνα 39], ανακτήθηκε Νοέμβριος 19, 2017, από <http://www.mfa.org>
- Ο Ηρακλής και ο Ερυμάνθιος Κάπρος, Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο. [Εικόνα 40], ανακτήθηκε Νοέμβριος 19, 2017, από <http://herculesphotos.blogspot.gr>
- Ο Ηρακλής καθαρίζει τους στάβλους του Αυγεία, Μετόπη Ναού Δία, Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας. [Εικόνα 41], ανακτήθηκε Νοέμβριος 19, 2017, από <http://art-hellas.blogspot.gr>
- Το δείπνο του Τάνταλου στους θεούς, ελαιογραφία, Taraval Hugues, 1767. [Εικόνα 42], ανακτήθηκε Νοέμβριος 21, 2017, από <http://www.eirinika.gr>
- Ο Ποσειδώνας ιπεύοντας πλησιάζει τον Πέλοπα, Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο. [Εικόνα 43], ανακτήθηκε Νοέμβριος 21, 2017, από <https://www.metmuseum.org>
- Ο Πέλοπας ετοιμάζεται για την ιπποδρομία, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνου. [Εικόνα 44], ανακτήθηκε Νοέμβριος 21, 2017, από <http://users.sch.gr>
- Συνάντηση Πέλοπα και Οινόμαου στο βωμό του Δία, Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο. [Εικόνα 45], ανακτήθηκε Νοέμβριος 21, 2017, από <http://users.sch.gr>
- Η Ιπποδάμεια ετοιμάζεται για το γάμο, Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών. [Εικόνα 46], ανακτήθηκε Νοέμβριος 21, 2017, από <http://users.sch.gr>

- Πέλοπας και Ιπποδάμεια, Princeton University Art Museum, [Εικόνα 47], ανακτήθηκε Νοέμβριος 21, 2017, από <http://users.sch.gr>
- Πέλοπας και Ιπποδάμεια, Μαδρίτη, Museo Arqueologico Nacional. [Εικόνα 49], ανακτήθηκε Νοέμβριος 21, 2017, από <http://users.sch.gr>
- Οι χώροι του κτηριακού συγκροτήματος. [Εικόνα 50], δημιουργία μέσω του προγράμματος Lay Out 3, προσωπικό αρχείο Δ. Παπαδόπουλος.
- Κάτοψη ισογείου κτηρίου. [Εικόνα 51], δημιουργία μέσω του προγράμματος Lay Out 3, προσωπικό αρχείο Δ. Παπαδόπουλος.
- Κάτοψη Α΄ ορόφου. [Εικόνα 52], δημιουργία μέσω του προγράμματος Lay Out 3, προσωπικό αρχείο Δ. Παπαδόπουλος.

ΠρολοχΗ // Το έντυπο Αυτό Το
Σελίδα 2 5
ΒΙΒΛΙΟΛΕΪΤΕ ΚΑΘΩΣ
ΣΤΟ ΦΙΛΙΟ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω/ουμε ότι είμαι/είμαστε ο/οι συγγραφέας/εις αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα/είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία.

Επίσης, έχω/έχουμε αναφέρει τις οποίες πηγές από τις οποίες έκανα /κάναμε χρήση δεδομένων, ιδεών η λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες.

Ακόμη δηλώνω/ουμε ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα/εμάς προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία ότι θα αναλάβω/ουμε πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχτεί ότι δεν μου/μας ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 1

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Δημήτρης Παλεδισαφός

583

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 2

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 3

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ